

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
ĢEOGRĀFIJAS UN ZEMES ZINĀTŅU FAKULTĀTE
ĢEOGRĀFIJAS NODAĻA

Maģistra darbs

Vēsturiskās pilsētas ainavas pieeja kultūras mantojuma saglabāšanai Kuldīgā

Darba autore: Inta Jansone

Stud. apliec. ij 13021

Darba konsultante: Prof. Aija Melluma

Darba zinātniskais vadītājs: Dr. arch. Juris Dambis

Ar savu parakstu apliecinu, ka esmu šī darba autors/-e

.....
(paraksts)

Rīga, 2015

ANOTĀCIJA

Kuldīgas vēsturiskajā centrā kultūras mantojums sastopams visplašākajā tā izpratnē. Jau desmit gadu pašvaldība praktizē plānveidīgas kultūras mantojuma pārvaldības aktivitātes, kas pamanītas un atzinīgi novērtētas ne tikai Latvijā, bet arī starptautiski. Tomēr pilsētvide ir dzīva un mainīga, demonstrējot spēju tapt pielāgotai sabiedrības vajadzībām un kalpot tai. Arī kultūras mantojuma aizsardzībai un saglabāšanai tātai vajadzētu būt – visaptverošai, ar ilgtspējīgu vēsturiskās pilsētvides pārvaldību un integrētai vispārējā pilsētas attīstības ietvarā.

Šī pētījuma mērķis ir izstrādāt priekšlikumus Kuldīgas kultūras mantojuma pārvaldības pilnveidošanai, balstoties teorētiskajās atziņās par vēsturiskās pilsētas ainavu kā konceptuālu pieeju vietējo vērtību saglabāšanā. Darba ietvaros noteikta Kuldīgas kultūras mantojuma teritorija un raksturoti tās vēsturiskās pilsētas ainavas galvenie līmeņi. Izrietoši no izpētē gūtajiem secinājumiem, formulēti kultūras mantojuma pārvaldības stratēģiskie mērķi, kā arī piedāvātas tiem pakārtotas rīcības.

Atslēgas vārdi: *kultūras mantojuma pārvaldība, holistiska pieeja, ilgtspējīga pilsētvides attīstība.*

ANNOTATION

The cultural heritage present in historical centre of Kuldīga can be observed in its broadest concept. For ten years, the local municipality has practised planned activities of cultural heritage management that have been noticed and highly evaluated not only in Latvia, but also internationally. Yet the city environment is live and changing, thus demonstrating the ability to be adapted to the need of the society and serve it. The protection and preservation of the cultural heritage should be like that as well – it should be all-inclusive, with sustainable management of historical city environment, and integrated in the overall framework of city development.

The aim of this research is to develop suggestions for improvement of Kuldīga's cultural heritage management that is based on theoretical verities about the historical urban landscape as a conceptual approach towards preserving the local values. In line with this work, the theory of the cultural heritage of Kuldīga has been determined and its main levels of historical urban landscape have been characterized. Based on conclusions obtained during the research, the strategic aims of the management of cultural heritage are defined, and subordinate actions are proposed.

Key words: *management of cultural heritage, holistic approach, sustainable development of city environment*

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads	6
I Vēsturiskās pilsētas ainava kā kultūras mantojuma aizsardzības un pārvaldības pieeja teorijā un praksē	9
1.1. Vēsturiskās ainavas koncepcijas pirmsākumi	9
1.2. Priekšnoteikumi vēsturiskās pilsētas ainavas pieejas īstenošanai praksē	14
1.3. Ārvalstu prakses piemēri	17
1.3.1. Halebas vecpilsēta (Aleppo) Sīrijā	17
1.3.2. Vēsturiskā iekšpilsēta Paramaribo, Surinamā	21
II Darbā izmantotie materiāli un metodes	24
III Kuldīgas kultūras mantojuma saglabāšana un to ietekmējoši faktori	25
3.1. Kultūras un dabas mantojuma pārvaldības normatīvais un institucionālais ietvars	25
3.2. Kuldīgas vispārīgs raksturojums kultūras mantojuma kontekstā	28
3.3. Kuldīgas kultūras un dabas mantojuma pārvaldības prakse	32
3.3.1. Kuldīgas novada teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi	34
3.3.2. Kuldīgas novada pašvaldības Restaurācijas nodaļa	35
3.3.3. Dabas aizsardzības plāns	35
3.3.4. Saglabāšanas un attīstības programma Kuldīgas vecpilsētai Ventas senlejā	36
IV Kuldīgas kultūras un dabas mantojums vēsturiskās pilsētas ainavas pieejā	38
4.1. Kultūras mantojuma teritorijas noteikšana	38
4.2. Vēsturiskās pilsētas ainavas līmeņi Kuldīgā	40
4.2.1. Dabas pamatne un zilā struktūra	41
4.2.2. Zaļā struktūra un publiskā ārtelpa	44
4.2.3. Apbūve un ielu tīkls	48
4.2.4. Inženierkomunikācijas un apbūves tehniskais stāvoklis	53
4.2.5. Dzīvotņu struktūra un ekonomiskais profils	56
4.2.6. Identitāte un daudzveidība	60
4.2.7. Sabiedrības vērtības un kultūras prakses	64
4.3. Kuldīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības mērķi, to noteikšana	69

V Priekšlikumi Kuldīgas kultūras mantojuma pārvaldības pilnveidošanai	71
5.1. Kultūras mantojuma vietējās pārvaldības sistēma	72
5.1.1. Komunikācija, pilsētvides aizsardzības un attīstības interešu koordinēšana	72
5.1.2. Datu apkopošana un informācijas instrumenti	72
5.1.3. Kultūras mantojuma vides pārmaiņu uzraudzība un novērtēšana (monitorings)	73
5.2. Vēsturiskās ainavas līmeņu pārvaldība	75
5.3. Mantojuma aizsardzības integrēšana teritorijas attīstības plānošanā	79
Nobeigums	81
Literatūras un izmantoto avotu saraksts	83
Pielikumi	94

IEVADS

20. un 21.gs. mija pasaulē iezīmējusies ar izaicinājumiem - nepieciešamību saglabāt ekonomiskās pozīcijas atvērtā tirgus vidē, informācijas tehnoloģiju attīstību, nepieciešamību pēc plašas sabiedrības, kopienu savstarpējās sadarbības un integrēšanās, veicinot vispārēju robežu izzušanu jeb globalizāciju. Lai šajā „saplūšanā” nepazustu, nacionālo un reģionālo atšķirību garantē plašais kultūras spektrs – tāpēc tas aizsargājams un saglabājams (CEMAT, 2000). Starptautiskās rezolūcijās, rekomendācijās u.c. dokumentos (Eiropas Padome, 1984; 1999; 2000; 2010) skaidrota vietējās kultūras un kultūrvēsturiskā aspekta nozīme ilgtspējīgā attīstībā un, saskaņā ar Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (UNESCO) Pasaules kultūras un attīstības komisijas ziņojumu “Mūsu radošā daudzveidība” (*„Our Creative Diversity”*, 1995), *„globalizācija veicina lokalizāciju, kultūras identitāti un daudzveidību, nacionālā kultūra ir tā, kas rosina jaunus attīstības virzienus”* (LR KM, 2001).

Arī Latvijā, lai iekļautos starptautiskajā vidē, esam spiesti rēķināties ar globālajām norisēm un tām saistītajām iekšējām pārmaiņām valstī. Vietējais ilgtspējīgas attīstības modelis balstīts jebkuras sabiedriskās un saimnieciskās jomas jaunradē, tolerancē, dažādu līmeņu un nozaru sadarbībā, kā arī vietējo kopienu saliedētībā un aktīvā līdzdalībā optimālu attīstības risinājumu radīšanā. Stratēģiski ilgtspējīgas attīstības modelis balstīts kultūras telpas un dabas resursu saglabāšanā kā nacionālajā attīstības kapitālā (LR, 2010).

Kuldīga ir *„pilsēta ar dvēseli”* (KNP, 2013); tās vēsturiskais centrs, valsts nozīmes pilsētībūvniecības piemineklis (aizsardzības Nr. 7435 (VKPAI, 2014)), *„... pārstāv urbānās, arhitektūras un būvmākslas, kā arī vēsturiski iedibinātu saimniecisko, ekonomisko, politisko attiecību apliecinājumus Baltijas jūras austrumu piekrastes kultūrtelpā starp Dāniju un Somu jūras līci”* (KNP, 2010). 2011. gadā „Kuldīgas vecpilsēta Ventas senlejā” kā apvienotā kultūras un dabas mantojuma nominācija uzņemta UNESCO Pasaules mantojuma priekšsarakstā (*the World Heritage Tentative List*) (UNESCO, 2011). Kuldīgas novada pašvaldība iecerējusi jau šajā desmitgadē, nomināciju pieteikt Pasaules mantojuma sarakstam. Līdz ar to, nominācijas virzītājam kultūras mantojuma pārvaldība, kā vērtību saglabāšanas sistēmas izveide un tās darbības

nodrošināšana, kļuvusi saistoša. Kuldīgas kultūras mantojuma pārvaldības sistēmai jānodrošina tās galvenie uzdevumi - kultūras un dabas mantojuma īpašas nozīmes universālās vērtības atbilstoša identificēšana, aizsardzība, saglabāšana, popularizēšana un nodošana nākamajām paaudzēm (UNESCO, 2013).

Mērķtiecīgi, kopš 2004. gada, Kuldīgas novada pašvaldība ieguldījusi ne tikai kultūras mantojuma saglabāšanas aktivitātēs, bet, aktīvi tverot jaunākās mantojuma aizsardzības tendences, izveidojusi un pilnveido vietējo mantojuma pārvaldības sistēmu. Pēc desmit gadu darba, Kuldīga tiek vērtēta kā spēcīgs un profesionāls kultūras mantojuma saglabāšanas un restaurācijas centrs (VKPAI, 2014). Lai arī Kuldīgas vecpilsēta nav nekontrolējamās attīstības apdraudēta un klimata pārmaiņas nerada neatgriezeniskas oriģinālās substances izmaiņas, tai ir vēsturiskām pilsētām raksturīgas sociālās noslāņošanās problēmas, ko paspilgtina vispārējās demogrāfiskās tendences. Pilsētas vēsturiskajā centrā veidojas grausti, teritorija tiek ekstensīvi izmantota un vērojama ekonomiskā vienvēidība. Šīs tendences vēsturiskajā vidē, liek domāt par mantojuma pārvaldību kā plašu un kompleksu pasākumu kopumu teritorijas ilgtspējīgai aizsardzībai un saglabāšanai.

Starptautiskajā vidē arvien vairāk tiek vērsta uzmanība uz holistiskas pieejas nepieciešamību kultūras mantojuma aizsardzības jomā, kas vērsta uz plašāka konteksta meklējumiem (Landorf, 2009). Tomēr, jaunāko pētījumu rezultāti liecina, ka jautājumi par konfliktu starp mantojuma saglabāšanu un pilsētas attīstības vajadzībām vieš arvien lielākas bažas attiecīgo jomu praktiķu vidū (Getty, 2009), jo apvienojamas it kā pretējas intereses. Jo lielāku izaicinājumu vērtību aizsardzības praksei rada teorētisku pētījumi ilgtspējīgas attīstības principu kontekstā: kultūras mantojuma aizsardzība tiek dēvēta par esošo resursu saglabāšanu un to pārvaldība - par nosacījumu, bez kura nav iespējama ilgtspējīga attīstība (UNESCO, 2011).

Pasaulē jau vairāk kā 50 gadus pastāv kultūras un dabas mantojuma pārvaldības prakse. Tās izvērtējuma rezultātā 2011. gadā formulēta vēsturiskās pilsētas ainavas koncepcija, ar vēlmi ainavu pieejas ietvarā apvienot kultūras mantojuma aizsardzību un pilsētu attīstības plānošanu (Oers, Pereira Roders, 2012). Teorētisku vidū tā jau pasludināta par nākotnes tendenci kultūras mantojuma aizsardzībā un tiek saukta par galveno rādītāju vietu ilgtspējīgā attīstībā (Veldpaus et al., 2013). Tiek prognozēts arī tas, ka kultūras mantojuma pārvaldība nākotnē būs arvien vairāk vērsta ne tik ļoti uz vēsturisku ēku un apbūves ansambļu kā objektu aizsardzību, bet uz „pārdomātu pārmaiņu” vadību

(Scheffler, 2011), prezentējot izpratni par kultūras mantojumu kā liecību, kas atspoguļo vietas attīstību laikā un telpā.

Vēsturiskās pilsētas ainavas pieeja izvēlēta konkrēta mērķa sasniegšanai - izstrādāt priekšlikumus Kuldīgas kultūras mantojuma saglabāšanai un pārvaldības pilnveidošanai. Darba uzdevumi un pētījumi mērķa sasniegšanai:

1. apzināt vēsturiskās pilsētas ainavas teorētisko ietvaru, īstenošanas priekšnosacījumus un labās prakses piemērus;
2. apzināt un raksturot kultūras mantojuma aizsardzības sistēmu nacionālā līmenī un saglabāšanas praksi vietējās pārvaldes līmenī;
3. empīrisko pētījumu ietvaros, pārbaudīt vēsturiskās pilsētas ainavas metodisko pieeju, piemērojot to kultūras mantojuma identificēšanai, novērtēšanai un pārvaldības ietvara veidošanai;
4. izstrādāt stratēģiskus priekšlikumus Kuldīgas kultūras mantojuma pārvaldības pilnveidošanai.

Darba pirmās nodaļas ietvaros veikts teorētisks vēsturiskās pilsētas ainavas jēdziena apskats, koncepcijas attīstība praksē un teorijā, kā arī skaidroti galvenie priekšnosacījumi pieejas īstenošanai praksē un piedāvāti prakses piemēri. Aplūkotie prakses piemēri, no kultūras mantojuma saglabāšanas problemātikas viedokļa, izvēlēti līdzīgi Kuldīgai un piedāvā vietējai mantojuma pārvaldībai aktuālu pieredzi. Otrajā nodaļā aprakstītas metodes, kas izmantotas pētnieciskā darba teorētiskās un empīriski pētnieciskās daļas izstrādē. Trešajā nodaļā apzinātas kultūras un dabas mantojuma aizsardzības normatīvās un institucionālās ietvars, izvērtējot tā ietekmi uz kultūras un dabas vērtību pārvaldību Kuldīgā. Ceturtajā nodaļā atspoguļots vispārīgs vēsturiskās pilsētas ainavas pieejas ietvars, empīrisko pētījumu gaita un rezultāti, kā arī darba gaitā gūtie secinājumi. Piektajā nodaļā piedāvāti priekšlikumi Kuldīgas kultūras mantojuma integrētai saglabāšanai un pārvaldības pilnveidošanai, ņemot vērā un respektējot pastāvošās normatīvās un institucionālās atšķirības nacionālās nozīmes kultūras un dabas vērtību aizsardzībā. Priekšlikumi formulēti kā stratēģiskas rīcības un iespējamās aktivitātes kultūras mantojuma pārvaldības sistēmas pilnveidošanai un samērošanai vietējo vērtību saglabāšanai, dodot principiālu uzstādījumu ilgtspējīgai teritorijas attīstības turpmākajai plānošanai.

I VĒSTURISKĀS PILSĒTAS AINAVA KĀ KULTŪRAS MANTOJUMA AIZSARDZĪBAS UN PĀRVALDĪBAS PIEEJA TEORIJĀ UN PRAKSĒ

Kultūras mantojuma aizsardzība, kopš Pasaules mantojuma saraksta izveidošanas 70-tajos gados, saukta arī par kultūras mantojuma pārvaldību, ilgu laiku bijusi balstīta pieminekļu kā objektu saglabāšanā un restaurācijā - arī gadījumos, kad kultūrvēsturiskā nozīme attiecināma plašākā pilsētvides mērogā. Šāda pieeja izriet no vērtību vēsturiskajām, mākslinieciskajām un zinātniskajām kvalitātēm, un vispārēja uzdevuma aizsargāt un saglabāt to autentisko substanci (Jokilehto J., 1998; Fairclough G. & Harrison R. (eds.), 2008). Lai arī tā ir ērta nosakot primārās rīcības atsevišķu objektu aizsardzībai, kā arī dod izmērāmus un viegli salīdzināmus rezultātus uzraugot mantojuma tehnisko stāvokli, tādā veidā tiek nodrošināta vēstures liecību saglabāšana it kā apturot laiku kādā konkrētā periodā un aizsargājot vērtības arī pret to nākotnes izmaiņām (Stūre, 2004). Bez tam, šo pieeju ir sarežģīti attiecināt uz plašāka mēroga kultūras pieminekļu vai procesu aizsardzību, piemēram, uz teritorijām vai vietas evolūciju kā tādu (Veldpaus et al., 2013).

1970-to gadu beigās strauji pieauga Pasaules mantojuma sarakstā iekļauto vietu skaits. Eiropā šī ekspansija visaktīvākā bija 90-tajos gados. Šobrīd UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā vairāk kā viena trešdaļa mantojuma vietu ir pilsētas jeb urbānās teritorijas. Jau 21.gs. sākumā vairāk kā 120 Eiropas vecpilsētu bija starptautiskā līmenī aizsargājamās, t.sk., daudzas Eiropas galvaspilsētas (Sonkoly).

Straujā urbanizācija un pilsētas centru mainīgās rakstura izpausmes risinājās paralēli plašajai vēsturisko centru aizsargāšanas tendencei, vairojot diskusijas par mantojuma aizsardzību kā pretstatu pilsētvides attīstībai un mantojuma aizsardzību kā attīstības un konkurētspējas faktoru (Sonkoly). Tādos centros, kā, piemēram, Vācijas pilsētās Ķelnē (BNS 2004), Drēzdenē (UNESCO LNK, 2009) vai Vīnē Austrijā, pilsētvides attīstības konflikts ieguva starptautisku uzmanību, bet Budapešta Ungārijā - kļuva par asu diskusiju objektu starp UNESCO dalībvalstīm. Pretrunas starp atšķirīgo uzskatu pārstāvjiem rosināja meklēt vispārēju risinājumu vai vismaz vispārēju ietvaru šo problēmu risināšanai (Sonkoly).

1.1. Vēsturiskās pilsētas ainavas koncepcijas pirmsākumi

Kultūras mantojuma saglabāšanas pasākumi aizsākušies jau Romas imperatora Tibērija Klaudija laikā 41.-54.g. (Dambis, 2013), taču, sākot ar 19. gs. vidu tiek identificētas konkrētas pieejas kultūras mantojuma aizsardzībā (Stūre, 2004). Paralēli

vēsturisko objektu aizsardzībai, kas vērsta uz to fizisku saglabāšanu atgriežoties pie kāda konkrēta iepriekšējā stāvokļa, tika attīstītas arī idejas par pilsētvides jeb urbāno mantojumu kā plašāka konteksta aizsardzību (Veldpaus et al., 2013).

Lai arī „urbānā mantojuma” jēdziens noformulēts tikai 20.gs. sākumā (Rodwell, 2010), par šīs teorijas ideju aizsācēju, jau 1850-tajos gados, tiek uzskatīts mākslas kritiķis un domātājs Džons Raskins (*John Ruskin*). Viņš pilsētu uztvēra kā sociālu procesu un šī procesa rezultātu - kā pilsētvides bagātību (Hall, 2011), uzsverot, ka pat sīkākās, cilvēku radītās detaļas pilsētvidē var būt tik pat nozīmīgas, kā vēsturisku ēku kompleksi. Pamatojot fona apbūves nozīmi pilsētvides struktūrā autors uzskata, ka vietu „patiesais” skaistums neslēpjas to atpazīstamo un atsevišķo objektu krāšņumā, bet gan vietai raksturīgu un tradicionāli veidotu mājokļu būvformās, kas liecina par konkrētā laika perioda tradīcijām un sociālajām vērtībām (Ruskin, 1989).

Urbānā mantojuma teorijā tiek pētīta visu elementu - individuālo formu un kopējās pilsētvides struktūras kā kopuma nozīme vietas arhitektoniskās un estētiskās vērtības veidošanā (Collins et al. 2006). Nozīme tiek piešķirta pilsētvides sīkāko elementu saistībai ar plašākām pilsētbūvnieciskajām struktūrām un visu šo elementu attiecības tiek dēvētas par vietas kopējo vērtību, kas nevar pastāvēt, ja mijiedarbībā esošie elementi tiek atdalīti (Buls, 1893).

Skotu ģeogrāfs, sociologs un pilsētplānotājs Patriks Geddes (*Patrick Geddes*), uzskatīja, ka pilsētas mantojums veido pamatus tās attīstībai: ja pilsētplānošanai jāapmierina pilsētas funkcionālās vajadzības, lai veicinātu tās augšanu un attīstību („*advancētu tās progresu*”), pilsēta noteikti jāiepazīst un jāsaprot tās sākotnējā būtība, tās rakstura izcelsme (Geddes, 1915). P. Geddesa idejām pamatā bija vietas īpašā rakstura un tā evolūcijas analīze, izrietoši no vides, apdzīvojuma nosacījumiem un to mijiedarbi ainavā. Viņš radīja metodi kā vērtēt apdzīvotu vietu un vietējo kopienu saistībā ar tās mantojumu un, apzinot vietu pagātņi un tagadni, veidoja nākotnes alternatīvas. Attiecībā uz apbūvi, P. Geddes inventarizēja ēku tehnisko stāvokli nosakot arī to vēsturisko un kultūras nozīmi vietējo tradīciju un paražu ietvaros; tika konstatēta tieša saikne starp telpiskām formām, ekonomisko aktivitāti, sociāliem un kultūras procesiem (Pereira Roders, Oers, 2012). P. Gedes daudz strādāja ar vietējo kopienu un iesaistīja tās pārstāvjus pilsētvides izzināšanā un iepazīšanā (Siravo, 2011).

Lai arī konkrētā analīze nav tieši fokusēta uz pilsētas kultūras mantojuma aizsardzību, vietējais mantojums ir priekšnosacījums vietas attīstībai. Līdz ar to, var apgalvot, ka P. Geddes licis pamatus integrētai vietas analīzei un uz procesu orientētai

pieejai pilsētvides attīstībā (Edinburgh, 2011), argumentējot, kādēļ urbānās struktūras saglabāšana vietu attīstības plānošanā ir svarīga.

Līdzīgu praksi veidojis arī arhitekts un pilsētplānotājs, Gustavo Giovanoni (*Gustavo Giovannoni*), kurš bijis viens no ietekmīgākajiem teorētiķiem un praktiķiem, strādājot ar urbānā mantojuma koncepciju. Viņš iestājies par kultūras mantojuma aizsardzību un saglabāšanu un akcentējis arī pilsētu attīstības nozīmi. Vēsturisku pilsētu arhitekts formulējis kā pieminekli, bet tai par laiku – arī kā apdzīvotu (dzīvu) struktūru. Lai izvairītos no aizsardzības un attīstības konfliktiem, G. Giovanoni radījis koncepciju par šo pilsētvides aspektu harmonisku līdzās pastāvēšanu (Rodwell). Teorijas ietvaros konstatējama ir vietai raksturīgā apbūve un izteiksmīgi arhitektūras objekti, kas ir neatņemama daļa no apkārtnes – kā kontekstuāli, tā funkcionāli. „*Ievērojot vietas raksturīgās īpašības un pieļaujot brīvu radošumu*”, autors pieļauj specifisku vēsturiskās apbūves aizsardzības noteikumu neesamību, ļaujot plānošanas, jauna dizaina objektiem vai pārbūvju rezultātiem prezentēt vietējās sabiedrības vērtību izpratni. Tomēr, saistībā ar vēsturiskas pilsētvides nevēlamām izmaiņām, G. Givanoni, uzsver, ka pārmaiņas kombinējamas ar respektu pret esošajiem pilsētvides struktūras elementiem, vēsturisko vietas auru, starojumu un garu, kas „*materializējies telpiskās konfigurācijās un to savstarpējā saistībā*”(Choay, 1999).

Paralēli urbānā mantojuma idejām, 19.gs. beigās radīts un 20.gs. pirmajā ceturksnī attīstīts kultūrainavas jēdziens (Sauer, 1925). Kā mantojuma pārvaldības pieeja, kultūrainava popularitāti gūst 20. gs. nogalē (Veldpaus et al. 2013), kad 90-tajos gados arvien vairāk teorētiķu pievērsās tādām kultūras mantojuma koncepcijām, kas ietver jēdzienus „nemateriāls”, „vieta”, „konteksts” un „pilsētvide”. Lielāka uzmanība tika pievērsta arī vēsturisko pilsētu sociālajām un ekonomiskajām funkcijām (Mason, 2008), dēvējot to par kultūrainavu jeb vienotu kultūras un dabas mantojumu - kā harmonisku veselumu (Stūre, 2004). Līdzīgi kā urbānā mantojuma koncepcijā, arī kultūrainavā skaidri tiek izcelta vietas vēsture, kas izriet no vietējās kopienas tradīcijām, sinerģijā ar cilvēka un apkārtējās vides mijattiecību kvalitātēm. Šī pieeja atzīst pagātnes procesu ietekmi uz tagadni un cilvēkiem, kas vietu apdzīvo arī šodien. Akcentēti tiek saskares punkti starp vietas sajūtām, saiknēm ar pagātni un kultūras identitāti, tādejādi padziļinot un paplašinot vērtību saglabāšanas ietekmi (Mitchell, Buggey, 2000).

Pāreja uz vērtībām balstītu mantojuma aizsardzību priekšplānā izvirza objekta nozīmi pirms paša objekta. Aizsardzība nezaudē savu fundamentālo nozīmi, bet tā vairs nav par iemeslu saglabāšanai kā procesa rezultātam. Būtībā, par aizsardzības objektu kļūst

pats saglabāšanas process kā nemateriālo vērtību izpausme. Lai tās tiktu vērtētas (novērotas), nemateriālās izpausmes kļūst neatkarīgas no materiālajām, un ne vienmēr tām jābūt savstarpēji saistītām. Šāds pavērsiens veicinājis arī vērtību nozīmes demokratizēšanos, ļaujot saplūdiāt mantojuma teritorijas robežas ar apkārtējo pilsētvidi (Pereira Roders).

Vēsturniece un arhitekte Doloresa Haidena (*Dolores Hayden*), pievērš uzmanību pilsētvides saglabāšanai un aicina novērtēt tās dažādību, savos darbos skaidrojot, kā vietējā sabiedrība un speciālisti var atklāt sabiedrības atmiņu mainīgajā vietas ainavā. Atpazīstot ainavas „slāņus”, iespējams atklāt vietējās kopienas vēsturi un kolektīvo mākslu, kas atstājusi pēdas dabas vidē, veidojot ainavu (Hayden, 1997). Citos teorētiskajos meklējumos liela uzmanība tiek veltīta cilvēka un apkārtējās vides attiecību skaidrošanai, argumentējot, ka senajās kultūrās cilvēka saskaņa ar dabu un, līdz ar to, kultūras un dabas saikne, bijusi pašsaprotama (Gren, 1994; Phillips, 1998).

Kopš 60-tajiem gadiem norādes uz integrētas un holistiskas pieejas nepieciešamību kultūras mantojuma un pilsētvides attīstībā sastopamas teju katrā kultūras mantojumam veltītā starptautiskajā kultūrpolitikas dokumentā (Veldpaus et al., 2013). 21. gs. sākumā, lai veicinātu tiesisku un sistemātiski īstenojamu pamatu vienotā mantojuma saglabāšanas sistēmas veidošanai, Eiropas ainavu konvencijā pausti ainavas galvenie pārvaldības principi, kas adresēti ne tikai politikas veidotājiem un attīstības plānošanas organizētājiem, bet arī sabiedrībai kā ainavas ietekmētājam un veidotājam. Uzsverot kultūras un dabas vides savstarpējo nedalāmību un sabiedrības un vides mijiedarbības izpausmi kā vietas vērtību, apzināta kļūst pāreja no ekskluzivitātes uz „iekļautību”, nostiprinot ikvienas cilvēka vai vietējās kopienas dzīves vidi kā nozīmīgu un kopjamu vietas ilgtspējas resursu (Eiropas ainavu konvencija, 2000).

Nedaudz vēlāk, jau 2005. gadā, pieņemts vēl kāds nozīmīgs starptautiskais dokuments, t.s., Faro harta, kas precīzi un tieši formulē mijiedarbi starp sabiedrību un (kultūras) vidi, kā arī kultūras mantojumu kā uzkrātu šīs mijiedarbības resursu, kas savu raksturu un plašākā mēroga vērtību saglabājis, dēļ mantojuma vietējām kopienām. Būtībā, kultūras mantojuma vērtība netiek izteikta ar objekta unikālajām pazīmēm, bet ar izpratni par tā nozīmi un lomu kopienu atšķirīgās identitātes veidošanā, stiprinot tieši vietējo kopienu (nevis ekspertu) tiesības attiecībā uz kultūras mantojuma identificēšanu (Eiropas padomes vispārējā ..., 2005).

Tajā pat gadā Vīnē, starptautiskas konferences laikā tika diskutēts par nepieciešamību rast „jaunu” vēsturisko un apkārtējo pilsētvidi integrējošu pieeju

formulēto principu ieviešanai praksē. Kultūras mantojuma pārvaldībai tika formulēts uzstādījums apvienot mantojuma aizsardzību ar ilgtspējīgu pilsētvides attīstību, uzsverot pilsētvides struktūras saikni ar dabas pamatni (WHC, 2005). Izvērtējot kultūras un dabas mantojuma līdzšinējo pārvaldības praksi, 2011. gada novembrī, UNESCO Ģenerālās konferences laikā tika izstrādāts ieteikums kultūras mantojuma vietām, nosaucot šo pieeju par vēsturiskās pilsētas ainavu (UNESCO, 2011).

Arī Latvijā, pēdējos trīsdesmit gados, kultūras mantojuma pārvaldības pētniecībā sastopamas radniecīgas idejas: vēsturnieks un kultūras pieminekļu aizsardzības darbinieks Mārtiņš Apinis, pētot kultūras mantojuma starptautisko aizsardzību kā sistēmu, jau 1988. gadā skaidrojis kultūrainavas un mantojuma jēdzienus pamatojoties uz aizsardzību kā izmantošanas pieeju (Apinis, 1988; 1992).

Nozīmīgu ieguldījumu Latvijas kultūrainavas pētniecībā un ilgtspējīgu pārvaldības ideju popularizēšanā devusi ģeogrāfe Aija Melluma, skaidrojot Latvijas vēsturisko, politisko, ekonomisko un sociālo apstākļu maiņu ietekmi uz ainavu. Autores darbos uzsvērtā cilvēka darbības nozīme ainavu veidošanās procesā: izmainot dabas vidi saimnieciskās darbības ietekmē, veidojas vietējās kultūras izpausmes forma, ko uztveram kā ainavu (Melluma, 1992; 1998).

A. Melluma vērš uzmanību uz ainavu pieejas priekšrocībām novērtējot vietējos attīstības resursus: *„ainaviskā pieeja ļauj plašākā kontekstā risināt sabiedrībai vitāli svarīgus uzdevumus - dabas un kultūras mantojuma, dabas daudzveidības saglabāšanu, vides kvalitātes uzturēšanu un uzlabošanu, kā arī kalpo par pamatu cilvēku identitātes saglabāšanai un veidošanai.”* Ainavu pieeja formulēta kā ainavu plānošanas instruments, uzsverot integrētas pieejas ideju kultūras un dabas mantojuma pārvaldībai un teritorijas attīstības plānošanai (Melluma, 2007).

Kā idejisks ieguldījums kultūras mantojuma aizsardzībai attīstības plānošanas kontekstā, Ineses Stūres pētījumā piedāvāta metode kultūras mantojuma aizsardzības efektivitātes novērtējumam. Autore atklāj kultūras un dabas mantojuma multiplo raksturu, kā vietas vērtēšanas kritērijus izvirzot vērtību tipoloģiju, infrastruktūras tehnisko stāvokli, vietas apkārtnes kontekstu, vietējās sabiedrības attieksmi, apmeklētību u.c., iezīmējot datu vākšanas, uzkrāšanas un integrētas analīzes metodi situācijas primārai novērtēšanai un novērošanai ilgtermiņā (Stūre, 2004).

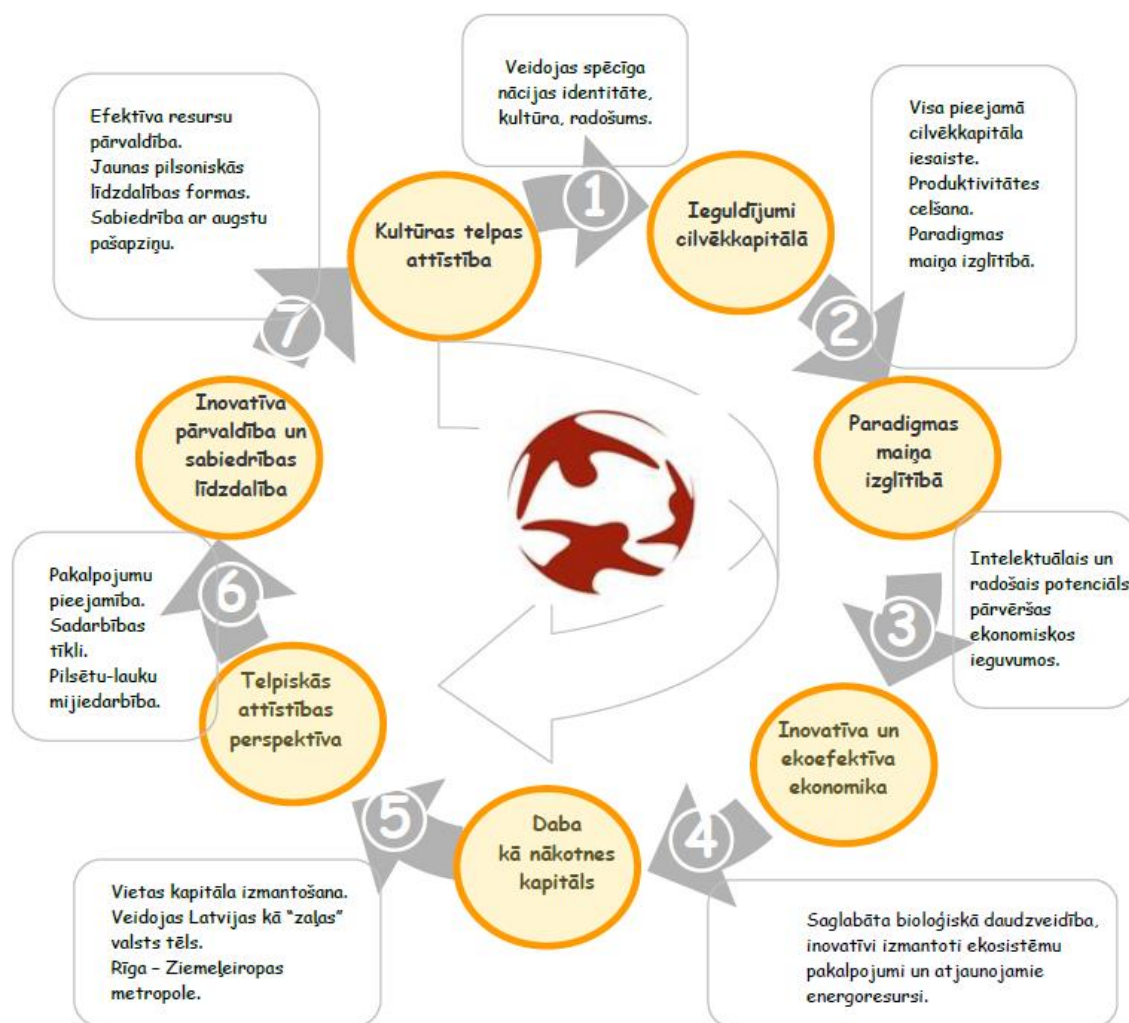
Latvijā arvien izvērstākas attīstītās idejas par kultūrainavu kā mijiedarbības produktu, kas veidojies ilgstošu procesu rezultātā un kas turpina veidoties un attīstīties joprojām (Melluma, Stūre, Zariņa, 2007). Atdalot ainavas informatīvos „līmeņus”,

iespējams lasīt vietu biogrāfiju, cilvēka un vides attiecības (Zariņa, 2014). Ainava kā kultūrvēstures, dabas un dzīvesvides vērtību kopums integrēti analizēta Burtnieku novadā, kur vienotā pētījumā apkopoti „*ainavas kā vēsturisko slāņu, ainavas kā mantojuma, dabas vides un ainavas auduma, apdzīvojuma, sakrālo vietu, skatu ainavu un īpašo ainavas telpu redzējumi*” (Zariņa, Kļaviņš, 2013).

Starptautiskajos dokumentos ietvertās idejas atspoguļo sabiedriskās domas attīstību un kultūras mantojuma izpratnes „augšanu”; 20.gs. beigu un 21. gs. sākuma teorētiskos meklējumus par kultūras fenomenu un kultūras mantojuma paradigmas maiņu. Tie noteikti atspoguļo arī vispārēju demokrātijas attīstību, jaunākās idejas pilsētvides plānošanā un attīstībā, uzlūkojot šos procesus arvien vairāk saistībā ar sociālajiem aspektiem (Sonkoly; Bachmann-Medick, 2006).

1.2. Priekšnoteikumi vēsturiskās pilsētas ainavas pieejas īstenošanai praksē

Priekšnosacījumus atbilstošāko metožu izvēlei un pielāgošanai konkrētu vietu saglabāšanā, nosaka vietējā, nacionālā un plašāka reģiona attīstības politika un tai atbilstoša normatīvā bāze. Eiropas attīstības plānošanas politikās uzsvērta kultūras, dabas mantojuma aizsardzība, uzlabošana kā ilgtspējīgas attīstības faktori. Kā telpiskās attīstības pasākumi īpaši akcentēta kultūrainavas pieeja teritoriju attīstības plānošanā vietās, kur raksturīga augsta vides dažādība un vērojama aizsargājamo objektu pārklāšanās. Iesaistītās puses aicinātas lemt par pasākumiem un to prioritāro īstenošanas secību vietējās telpiskās attīstības politikās (CEMAT, 2000).

Attēls Nr. 1: Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas nacionālās prioritātes un to savstarpējā mijiedarbība (LIAS, 2030; 9.lpp.).

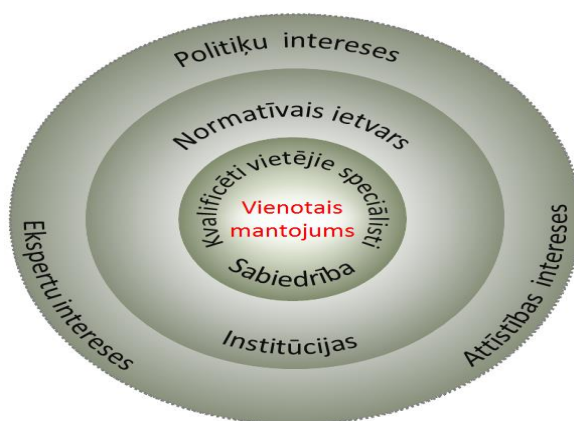
Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija (attēlā Nr.1) būtībā sākas kultūrtelpas saglabāšanā un bagātināšanā ar mērķi nostiprināt nacionālo identitāti un sabiedrības nacionālo piederību (Reģionālās attīstības ..., 2010). Savukārt Eiropas ainavu konvencijā, kas Latvijai saistoša kopš 2007. gada, konkrēti definēti ainavas aizsardzības un attīstības pasākumu principi. Ainavu politikas ieviešanā īpaši izcelta izpratnes veidošana publiskajā un privātajā sektorā, speciālistu apmācībās, lai ainavas identificētu, novērtētu un noteiktu precīzus to kvalitātes mērķus (Eiropas Padome, 2000).

Kultūrainavas integrētās pieejas praksei Latvijā iespējams sekot jau kopš 90-tajiem gadiem īpaši aizsargājamās kultūrvēsturiskās teritorijas „Abavas ieleja” sakarā. Latvijas un Eiropas Padomes pilotprojekta ietvaros ekspertu, iesaistīto pašvaldību un sabiedrisko organizāciju vidū tika diskutēs par nepieciešamību veidot kompleksu vienotā mantojuma pārvaldību. Starptautiskajā mērogā tika meklēti piemēri un risinājumi Latvijas

kultūras un dabas mantojuma normatīvajai un institucionālajai situācijai atbilstoša modeļa izveidei (Īpaši aizsargājamās kultūrvēsturiskās ..., 1996; Zirnis, 1999; LDF, LC 2010). Taču nedaudz vēlāk, analizēta šīs pieejas konceptuālā daba, uzsverot normatīvā ietvara fragmentāro (nepietiekamo) regulējumu tās īstenošanai praksē. Analizētas arī nesaistes starp teorētisko izpēšu atziņām, plānošanas politiku un normatīvo sistēmu. Savukārt, ainavas atšķirīgās un sašaurinātās uztvere radījusi nepietiekamu tās potenciāla novērtējumu attiecībā uz pieejas izmantošanu teritorijas attīstības plānošanā (Melluma, 2002).

Pārvaldības veidošanā liela nozīme ir mantojuma aizsardzības un saglabāšanas institūciju savstarpējai sadarbībai. Tās efektivitāti ietekmē cilvēku resursu pieejamība, intelektuālais un finansiālais ieguldījums, veidojot nacionālo un vietējo rīcībspējas kapacitāti, kas nosaka normatīvā ietvara pilnveidošanu un lokālo procesu virzību (UNESCO, 2013).

Pētījumi par publiskā sektora efektivitātes riskiem norāda, ka vērtību saglabāšanas nozarēs nepieciešams paplašināt kvalificētu vietējo speciālistu loku. Nozīmīgs resurss ir sabiedrības atbalsts pārvaldības un vietas attīstības mērķu noteikšanā un īstenošanā. Pārvaldības sistēmu kapacitāte ir bāzēta uz cilvēku spēju mācīties, neatkarīgi no sektoriālās vai institucionālās piederības. Noteicoša ir savstarpējā aktivitāšu koordinēšana starp mantojuma saglabāšanu un citām nozarēm veidojot „horizontālas”, integrētā pieejā, balstītas saiknes. Tās izpaužas spējā savstarpēji sadarboties - kā kopienas iekšienē, tā iekļaujoties ārējos sadarbības tīklos, t.sk. normatīvajā un aizsardzības institūciju nosacījumu vidē. Tik pat nozīmīga ir spēja saskaņoti darboties starp pārvaldes līmeņiem, respektējot mantojuma ekspertu, politiķu un kopienas intereses mantojuma vērtību saglabāšanā.

Attēls Nr.2: Vienotā mantojuma saglabāšanas nozaru ietekmes (autores veidota shēma).

Cilvēkresursi tieši saistīti ar intelektuālo resursu bagātību un zināšanām. Tās uzkrājamās un pilnveidojamās zinātniskās metodēs pamatotās mantojuma izpētēs un pārvaldības ikdienas aktivitātēs. Regulāri jāizvērtē un, nepieciešamības gadījumā, jāstiprina vietējā pārvaldībā iesaistīto speciālistu spējas, neizslēdzot iespēju saņemt ārpakalpojumu vai konsultācijas no jomas ekspertiem (UNESCO, 2013).

Finanšu resursi parasti ir noteikti apmēros, specifiskam nolūkam paredzēti, kā arī ierobežoti to pieejamībā atkarībā no laika un avotiem. Parasti tiem ir pašvaldību budžeta, valsts vai starptautisku programmu izcelsme un to sadale tieši organizēta pēc izvirzītajiem stratēģiskajiem attīstības mērķiem un formulētajām prioritātēm. Tomēr finanšu resursi, kas veidojušies tieši no kultūras mantojuma lietošanas vai to mērķtiecīgas iekšējas uzkrāšanas (piemēram, vietēji izveidota fonda uzkrājumi), ir nozīmīgākie mantojuma vietas ekonomiskajā ilgtspējā (UNESCO, 2013).

1.3. Ārvalstu prakses piemēri

Vēsturiskās pilsētas ainavas prakses piemēri piemeklēti, lai atspoguļotu pieejas vispārējās iespējas un atsevišķus tās īstenošanas aspektus – gan plānošanas un institucionālos, gan metodiskos un praktiski organizatoriskos.

1.3.1. Halebas vecpilsēta (Aleppo) Sīrijā ir viena no vecākajām pilsētām pasaulē, kas uzkrājusi aptuveni piecu tūkstošu gadu ilgu urbāno vēsturi - attīstību, sociālās un kultūras transformācijas, veidojot aizraujošu vidi dzīvošanai, darījumiem un tūrismam (attēlā Nr. 3). Pilsēta iekļauta UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā dēļ unikālā pilsētvides auduma, kas joprojām kopumā ir neskarts un atklāj autentisku funkciju sajaukumu, zemes izmantošanas veidos un tradīcijās sakņotu kultūru un pilsētvides vitalitāti. Tomēr pēdējos 80 gadus vecpilsēta zaudējusi savu „patvēruma” funkciju un pilsētas vadība nav bijusi pietiekami vērīga, lai pamanītu šīs sociāli ekonomiskās pārmaiņas. Kā rezultātā, vecpilsētas daļā notikusi ekonomiskā lejupslīde, strauja depopulācija, kā arī pasliktinājies ēku tehniskais stāvoklis. Aleppo pilsētas gadījumā tika piesaistīta konsultējoša institūcija – Vācijas Starptautiskās sadarbības aģentūra (*die Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit* jeb *GIZ GmbH*) un vecpilsētas urbānā rehabilitācija tika īstenota kā mentorprojekts.

Attēls Nr.3: Halebas (Aleppo) vecpilsēta Sīrijā (foto: Ko Hon Chiu Vincent (a), Ron Van Oers (b; d), Jean Jacques Gelbart (c).)(WHL [S.a.]).

Darbs sākas ar pašvaldības, administratīvo sektoru un vietējas sabiedrības grupu izpratnes veidošanu par to, ka pilsētvides glābšana nav tikai infrastruktūras un sociāli kulturālās daudzveidības saglabāšana, bet gan arhitektonisko un cita veida kultūras mantojuma „iznešana” vienā līnijā ar vietējām vajadzībām nekompromitējot vēsturisko identitāti. Pretējā gadījumā tiktu panākta muzejiska un priekš publiskā budžeta pārāk dārga vieta, kurā attīstības iespējas būtu „iesaldētas”.

Visām ieinteresētajām pusēm vienojoties, tika izvirzītas sekojošas mantojuma saglabāšanas prioritātes: 1) ēku tehniskā stāvokļa uzlabošana, restaurācijas un vispārējās pievilcības pasākumu veikšana tieši dzīvojamās funkcijas veicināšanai; 2) stabilizēt ekonomisko vitalitāti dažādojot funkcijas un ienākumu gūšanas iespējas konkrētajā teritorijā; 3) pozitīva tēla veidošana sabiedrības izpratnes uzlabošanai, kas ir galvenais faktors, lai saglabātu iedzīvotājus un veicinātu privātās investīcijas.

Nozīmīgākie instrumenti un veikto pasākumu kopums:

1) **Procesa vadība.** Pašvaldības iestādēm tika radīta iespēja patstāvīgi vadīt vietējos procesus, lai to pārveide būtu ilgtspējīga. No tā izriet nepieciešamība stiprināt vietējās tehniskās prasmes, piemēram, pilsētvides plānošanā un pārvaldībā, kā arī jānodrošina atbilstoša organizatorisko struktūru attīstība un finanšu instrumentu izveide, kas atbilst vietējiem apstākļiem.

2) **Institucionālais nodrošinājums.** Tika izveidota vietējā struktūrvienība, kas uzņemas mantojuma pārvaldību – ieinteresēto pušu koordinēšanu starpdisciplinārā veidā, kas praksē nodrošina dažādo procesu saskaņotību un efektivitāti. Aleppo gadījumā tika izveidots vecpilsētas direktorāts, kas uzņemas atbildību par vietas attīstības plānošanu, koordinēšanu un darbu paveikšanu.

3) **Integrēta attīstības plāna izstrāde.** Ietvēra ne tikai vispārēju attīstības plānu, bet arī stratēģisku restaurācijas pieeju, zemes (atļautās) izmantošanas plānu, detalizētus rīcības teritoriju plānus, būvnoteikumus un vadlīnijas. Kopumā tika sakārtota vietējā pārvaldības sistēma, tādejādi, veicinot investoru uzticību. Uzticēšanās gaisotne un pārredzama perspektīva, ir svarīga, lai radītu nepieciešamo impulsu endogēnai attīstībai. Lai gan attīstības plāna vispārējais mērķis ir saglabāt pilsētas audumu un vides autentiskumu, Aleppo stratēģija nepārprotami tika vērsta uz dzīves apstākļu un ekonomiskās dzīvotspējas uzlabošanu vecpilsētā.

4) **Rīcības teritoriju plānošana.** Tika organizēta ciešā sadarbībā ar vecpilsētas iedzīvotājiem. Lai veidotu priekšstatu par nepieciešamo pasākumu veidu un apjomu pilsētvides saglabāšanai, uzsākot pilsētvides rehabilitāciju, tika veikts pilotprojekts, kas parādīja dažus ātrus, taustāmus un saprotamus rezultātus. Pēc tam tika izvirzītas atsevišķas primārās rīcības – atjaunot konkrētas fasādes, ūdensvadu un kanalizācijas tīklus, ielu segumus u.c., kas noteica rehabilitācijas vietas jeb zonas. Vēlāk tika izstrādāti plāni visai vecpilsētas teritorijai nosakot nākamās (īstermiņa, ilgtermiņa) prioritātes. Šādi plāni ir fiziskās plānošanas instrumenti apvienojumā ar virkni stratēģiskām darbībām, kas vērstas uz kopējo mērķi.

5) **Ēku (mājokļa) nodrošināšana.** Pēc ilgstošas ēku lietošanas un investīciju trūkuma, ēkas bija sliktā tehniskajā stāvoklī un, lai tās apdzīvotu, bija nepieciešams tās modernizēt (ūdensvada un kanalizācijas sistēmas ierīkošana, elektrības pieslēgumu nodrošinājums u.c.), motivējot iedzīvotājus apmesties vecpilsētā. Sociāli ekonomisko izmaiņu rezultātā, 60% no vecpilsētas iedzīvotājiem bija pārāk zems ienākumu līmenis, lai pietiktu līdzekļu ēku atjaunošanai, kas liecināja arī par zemu maksātspēju un kredītu nepieejamību. Rehabilitācijas projekta ietvaros tika izveidots piemērots finanšu instruments – mikrokredītu programma, kas darbojas pēc rotācijas (patēriņa) fonda principa. Pašvaldība iedzīvotājus nodrošināja ar nepieciešamajiem darba instrumentiem un aprīkojumu namu atjaunošanai. Pēc 10 gadiem šāda prakse nodrošināja vairāk kā tūkstošs ēku atjaunošanu, mobilizējot privātās investīcijas un ļaujot aptuveni tik pat ģimenēm palikt uz dzīvi vecpilsētā.

6) **Atbilstoša vēsturisko ēku izmantošana.** Pēdējā pusgadsimta laikā vecpilsētu bija pametuši daudz iedzīvotāju, līdz ar to, vēsturiskajā centrā bija daudz tukšu un neapdzīvotu namu ar īpašniekiem, bet bez funkcijas un apsaimniekošanas. GIZ atjaunoja dažas no šīm ēkām piedāvājot tās izmantot jaunām funkcijām, kas nav pretrunā ar vēsturisko ēku saglabāšanu. Svarīgi ir rast privātus investorus šādiem objektiem.

7) **Ekonomiskā daudzveidība un vitalitāte.** Vecpilsētai ir nākotne, ja tajā iespējams uzturēt aktīvu ekonomisko vidi un tās pievilcīgums spēj to padarīt par darījumu centru. Tūrisms noteikti ir būtisks nosacījums, bet svarīgi, gan no kultūras mantojuma saglabāšanas, gan ekonomiskās dzīvotspējas viedokļa, ka ekonomika ir dažādota un tā nav atkarīga no vienas nozares. Aleppo stratēģijā paredzēts izveidot pievilcīgu vidi mazajiem un vidējiem uzņēmējiem: uzlabojot vecpilsētas sasniedzamību ar pārdomātu satiksmes organizāciju (piegādes iespējas, autostāvvietu risinājumi, droša vide kājām gājējiem); esošajiem uzņēmējiem piedāvājot konsultācijas kvalitātes vadībā un darbības modernizēšanai, kā arī nodrošināt ar informāciju par pieejamām telpām; ar nodokļu atvieglojumiem, stipendijām, mikrokredītiem u.c. instrumentiem, kas īpaši pieejami tikai uzņēmējiem vecpilsētā.

8) **Tūrisma veicināšana.** Aleppo piemīt ļoti augsts tūrisma potenciāls, tomēr tas jāuztver gan kā priekšrocība, gan iespējamais risks. Tādēļ tūrisma stratēģijā paredzēts veidot to ilgtspējīgu: atzīt par neaizskaramu vērtību vietas sociālo, kultūras autentiskumu un fizisko unikalitāti. Noteicošais tūrisma attīstības princips „... *apmeklētāji jūtas kā mājās vietā, kur mūsu iedzīvotājiem patīk dzīvot un strādāt.*” No mantojuma aizsardzības viedokļa tas nozīmē, ka vecpilsētas teritorijā paredzamas atbilstošas vietas viesnīcām, kafejnīcām u.c. funkcijām, kas nerada konfliktu ar vietējo sociālo un kultūras dinamiku, respektējot vietējo iedzīvotāju savrupumu.

9) **Kopienas iesaistīšanās.** Mēdz būt uzskats, ka vecpilsēta ir atpalikusi teritorija pilsētas vidē, ar pasliktinātu apbūves un infrastruktūras stāvokli un ka tajā mīt iedzīvotāji, kas nevar atļauties pārcelties uz dzīvi citur. Tas raksturīgi vidē, kur pilsētas politikas virziens bijis nolaidīgs pret vēsturiskas vides unikalitāti, nenovērtējot tās nākotnes attīstības potenciālu. Vietējās pilsoniskās sabiedrības un pārējās sabiedrības izpratne par konkrētajiem draudiem un iespējām mērķtiecīgi jāveicina šādās vietās. Cilvēki, kuri dzīvo un strādā vecpilsētā, ir galvenā mērķa grupa un rehabilitācijas procesa svarīgākie partneri. Iesaistot viņus agrīnās stadijās, lēmumu pieņemšanas procesā palīdz novērst idejiskus konfliktus un veicina apņemšanos (rada pozitīvas saistības) un kopienas iniciatīvu. Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība ir viens no strukturālajiem pīlāriem pilsētu ilgtspējīgas

attīstības procesos. Tas ir galvenais jautājums arī labā vietējā (mantojuma) pārvaldībā. Aleppo projekti tika vērsti uz iedzīvotāju vajadzībām, to plānošana un īstenošana notika ciešā sadarbībā ar vecpilsētas apkaimēm.

Aleppo integrētas kultūras mantojuma pārvaldības veidošanā tika organizēti divi nozīmīgi paralēlie procesi:

1) holistiskas izpratnes par pilsētas kultūras mantojumu veicināšana. Bez fiziskajiem aspektiem restaurācijas procesā tika apsvērtas sociālekonomiskās, kultūras un vides dimensijas mantojuma saglabāšanā un attīstībā. Tika apvienoti centieni dzīves apstākļu un ekonomiskās dzīvotspējas uzlabošanā, paredzot uzturēt (cik vien iespējams) arī tradicionālās vērtības;

2) vietējās kapacitātes celšana. Rehabilitācijas projektā uzmanība tika vērsta uz to, lai pašvaldības administrācija un attiecīgās iestādes spētu šo procesu pārvaldīt bez ārēja atbalsta. Vietējie speciālisti tika iesaistīti darba grupās, lai veidotu vai nostiprinātu savas tehniskās un praktiskās iespējas. Tika nodotas zināšanas par to „kā”: par procedūrām, instrumentiem, piemērotām organizatoriskajām struktūrām, holistiskām vīzijām, finanšu rīkiem un stratēģijām par vides veidošanu (Spiekermann, 2011).

1.3.2. Vēsturiskā iekšpilsēta Paramaribo, Surinamā ir bijusī holandiešu koloniālā pilsēta Dienvidamerikas ziemeļu piekrastē. Tai saglabāties oriģinālais 17. un 18. gs. pilsētvides plānojums un vēsturiskā apbūve, kas ilustrē holandiešu arhitektūras ietekmes pakāpenisku saplūšanu ar vietējo tradicionālo būvtehniku un materiālu lietojumu (attēlā Nr.4). Šī pilsēta ir unikāls Eiropas (Nīderlandes) un Dienvidamerikas (vietējās) kultūru saskarsmes piemērs no laika, kad šajā reģionā bija aktīva kolonizācija (UNESCO, 2002). Kā jau ostas pilsētai, tās vēsturiskās funkcijas, ir tirdzniecība, izklaide un atpūta, dzīvojamā apbūve, kā arī administratīvais centrs. Kultūras mantojuma pārvaldības plāns tika izstrādāts četrus gadus - projekta ietvaros sadarbībā ar Delftas Tehnoloģiju Universitāti Nīderlandē, un tas paredzēts piecu gadu ilgam periodam.

Attēls Nr.4: Vēsturiskā iekšpilsēta Paramaribo, Surinamā (foto: Ron Van Oers) (WHL [S.a.]).

Ikvienu pārvaldības plāna noteicošs elements ir vietas saglabāšanas vīzijas formulēšana, pašvaldības politikas bāzes formēšana un lēmumu pieņemšanas procesa vadīšana, lai formulētā vīzija tiktu īstenota. Paramaribo gadījumā tas tika veikts sekojoši: vēsturiskā pilsēta tika vērtēta kā daļa no Surinamas nacionālā mantojuma un gūts vietējo iedzīvotāju atbalsts vērtību pārmaiņu pārvaldībai. Pārmaiņas tika uztvertas kā neizbēgamas mūsdienīgi komfortablas dzīves (līdz ar to - arī pilsētas apdzīvotības) nodrošināšanai.

Vietas saglabāšanas vīzija ietvēra:

- 1) īpašas nozīmes unikālo vērtību aizsardzību un pilnveidi veicot harmonisku un sabalansētu infrastruktūras pielāgošanu modernas pilsētas lietotāju vajadzībām;
- 2) izpratni, ka tās unikālās vērtības un to globālā nozīme tiek saprasta ar nodomu saglabāt mantotās nemateriālās un kultūras vērtības (t.sk. amatniecisko izpildījumu);
- 3) stipru vietējo, nacionālo un starptautisko partnerību veidošanu, lai īstenotu vietas vīziju;
- 4) vietējās kopienas mantojuma apziņas, izpratnes un lepnuma veicināšanu;
- 5) pilsētvides mantojuma saglabāšanas un attīstības modeļa izveidi.

Plānošanas process tika iedalīts divās fāzēs, kur pirmajā tika apzināta pilsētvides situācija un iesaistītas vietējās ieinteresētās puses, lai formulētu galvenos mantojuma saglabāšanas virzienus. Otrajā fāzē darba grupa veidota ar mērķi, lai uzraudzītu, vadītu un nodrošinātu procesa pēctecību – tika iesaistīti mantojuma aizsardzības vietējo struktūru speciālisti, turpinot sadarbību ar parējām ieinteresētajām pusēm. Tika formulētas turpmākās rīcības un sastādīts rīcību plāns. Darba grupā tika pārstāvēti arī restauratori, inženieri un citi speciālisti, kas darba procesā sniedza komentārus par iecerēto rīcību īstenošanu praksē (Fokké, Sijlbing, 2012).

Darbā ar sabiedrību un vietējiem speciālistiem tika ievēroti sekojoši principi:

- nodrošināt pilnīgu sapratni par pārvaldības plāna plānošanas procesu un metodiku, kādu to nosaka Pasaules mantojuma vietām;
- kopīgi pārbaudīt, apspriest iespējamās alternatīvas un formulēt pārvaldības plāna mērķus;
- nodrošināt uzticamu, vietas attīstībā un nākotnē ieinteresētu darba grupas sastāvu, kurā ir pārstāvji no valsts, privātā, NVO, akadēmiskā sektora, kā arī no vietējām mantojuma aizsardzības iestādēm;
- veikt analīzi (SVID) un diskutēt par apbūves, infrastruktūras un satiksmes sistēmas plānošanu, nepieciešamajām normatīvajām izmaiņām, sabiedrības vajadzībām, kā arī tūrisma attīstību;
- kopīgi izstrādāt priekšlikumus mantojuma pārvaldībai un procesa koordinēšanai.

Lai arī Paramaribo gadījumā vietējā pašvaldība ir galvenais mantojuma saglabāšanas interents, par pilsētas kultūras mantojuma pārvaldību nav atbildīgs ne pilsētas mērs, ne dome, t.i., pārvaldība nav atkarīga no vietējās pārvaldes centrālā punkta, kas varētu procesa „galvenos spēlētājus” aizkavēt no pašu politikas vai ideju īstenošanas. Gandrīz visi lēmumi vecpilsētas sakarā tiek pieņemti visaugstākajā nacionālajā līmenī (Fokké, Sijlbing, 2012).

Pārvaldības plāna ietvaros, sadarbībā ar vietējo lielāko valsts privāto banku „De Surinaamsche Bank”, tika izveidots nodibinājums „Stadsherstel Paramaribo”. Tā mērķis ir atjaunot līdzsvaru starp dzīvojamo un darījumu funkciju iekšpilsētā caur ilgtspējīgu un komerciāli dzīvotspējīgu atjaunošanu un apsaimniekošanu pilsētas vēsturiskajā daļā. Iepērkot nodibinājuma akcijas, uzņēmumi un bankas var investēt vecpilsētā. 2013.gadā fonds mainīja savu statusu uz SIA (sabiedrība ar ierobežotu atbildību). Kā komersantam

uzņēmumam pieder īpašumi, kas tiek ne tikai atjaunoti, bet arī tiek saglabāti un uzturēti ēku raksturs, rūpējoties, lai turpmāka attīstība nerada kaitējumu ēku veidolam. Uzņēmuma darbības principi: 1) pirkt un atjaunot visvairāk apdraudētās vēsturiskās dzīvojamās mājas, jo īpaši tās, kas ir atsevišķi arhitektūras pieminekļi; 2) izveidot modernus mājokļus, kas atbilst vietējam mājokļu pieprasījumam; 3) apsaimniekot ēkas, lai nodrošinātu šo ēku saglabāšanu (StadsHerstel Amsterdam).

II DARBĀ IZMANTOTIE MATERIĀLI UN METODES

Maģistra darba uzdevumu risināšanai un mērķa sasniegšanai izmantotas zinātniski pētnieciskās metodes, kā arī praktiska materiālu un datu apkopojuma analīze. Darba ietvaros tika apzināta vēsturiskās pilsētas ainavas pieejas attīstība un galvenās iepriekš veikto teorētisko pētījumu nostādnes Pasaulē un Latvijā, kā arī veikts teorētisks pieejas īstenošanas priekšnoteikumu raksturojums. Atspoguļoto komplekso prakses piemēru izvēle balstīta uz teorētiskās pieejas skaidrojumu tās piemērošanas gaitā.

Lai noskaidrotu vēsturiskās pilsētas ainavas piemērošanas iespējas Kuldīgas vēsturiskajam centram, vispārīgi apzināta kultūras un dabas mantojuma aizsardzības normatīvā un institucionālā bāze un no tās izrietoši kultūras un dabas mantojuma atšķirīgie pārvaldības valsts līmeņa modeļi. Veikta to ietekmes vispārējs raksturojums, no kultūras un dabas mantojuma aizsardzības rezultātu pozīcijām vietējās politikas līmenī.

2014. gada oktobrī tika veikta daļēji strukturēta socioloģiskā aptauja, lai noskaidrotu iedzīvotāju domas par Kuldīgas kultūras un dabas mantojumu. Apkopojot aptaujas rezultātus, saskaņā ar vēsturiskās pilsētas ainavas pieejau, tika identificētas pilsētas vērtības un noteikta Kuldīgas kultūras mantojuma teritorija. Lai noskaidrotu vietējo vērtību aizsardzības iemeslus un saglabāšanas priekšnosacījumus, vēsturiskā pilsētas ainava Kuldīgā iedalīta 7 nosacītos līmeņos. Katram līmenim, pēc iespējām, veikta vēsturiska apzināšana, noteiktas aizsardzībā ieinteresētās puses un ietekmes faktori, kā arī apzināti esošās pārvaldības pieejamie resursi. Vietas identitātes un daudzveidības analīzei piemērota ainavu estētikas vērtēšanas teorija: pēc arhitektoniski telpiskās kompozīcijas pieejas noteiktas pilsētvides ainavu telpas, kas vērtētas identificējot to arhitektoniski telpiskos elementus, to savstarpējo izkārtojumu un mijiedarbību, nosakot galvenos ainavu telpas identitātes kritērijus.

Pētījumā izmantotos avotus veido teorētiska rakstura zinātniskā literatūra, starptautiskie dokumenti, nacionālas un vietēja līmeņa attīstības un politiku plānošanas

dokumenti, normatīvi, publikācijas, internetā pieejamie resursi, kā arī intervijas ar privātā un nevalstiskā sektora pārstāvjiem, kultūras mantojuma saglabāšanas un pilsētvides veidošanas ekspertiem. Zinātnisko pieņēmumu un kopsakarību formulēšanai izmantota indukcijas metode. Intuitīvā metode lietota atsevišķu pilsētvides elementu un to nozīmes raksturošanai. Vēsturiskās pilsētas ainavas līmeņu atspoguļošanai izmantota kartēšanas metode un dažādu esošo kartogrāfisko materiālu analīze. Pilsētvides esošās situācijas analīze veikta apsekojot vietas dabā.

Rezultātu apkopošanai izmantota aprakstošā metode, kas pamatota teorijā. Priekšlikumi piedāvāti izrietoši no darba izstrādes procesā gūtajām atziņām un līdzšinējo praktisko pieredzi.

III KULDĪGAS KULTŪRAS MANTOJUMA SAGLABĀŠANA UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

Kuldīgas dabas un kultūras mantojuma pārvaldība tieši saistīta ar nacionālo vides un kultūras mantojuma aizsardzības sistēmu, kas sāka veidot līdz ar Latvijas Republikas proklamēšanu, 20.gs. sākumā. Formulējot vispārējus uzvedības un ētikas priekšrakstus, Satversmē atrunātas indivīda pamattiesības un pienākumi arī attiecībā pret apkārtējo vidi: *„Ikviens rūpējas par sevi, saviem tuviniekiem un sabiedrības kopējo labumu, izturoties atbildīgi pret citiem, nākamajām paaudzēm, vidi un dabu.”* Šī doma tālāk precizēta 105. punktā nosakot, ka ikvienam ir tiesības uz īpašumu un to nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm, un ka īpašuma tiesību ierobežojumi nosakāmi un īstenojami saskaņā ar likumu (Latvijas Republikas Satversme, 1922). Kultūras un dabas vērtību aizsardzību un izmantošanu Latvijā nosaka Ministru kabinets – apstiprinot nozaru attīstības politiku vadlīnijas, kas, savukārt, veidotas saskaņā ar stratēģiskajiem valsts attīstības mērķiem.

3.1. Kultūras un dabas mantojuma pārvaldības normatīvais un institucionālais ietvars

Valsts pārvaldi kultūras mantojuma jomā realizē Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija, atrodoties kultūras ministra padotībā. Institūcijas darbību nosaka likums “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” un tam pakārtotie normatīvi, Konvencija par Pasaules kultūras un dabas mantojumu, kā arī citas starptautiskās konvencijas, kuras ratificējusi Latvijas valsts (VKPAI, 2013). Nozares politikas galvenais mērķis ir *„...nodrošināt cilvēka dzīves kvalitāti, saglabājot kultūras mantojumu – apzinot,*

aizsargājot un veicinot vērtību izpratni”. Mērķa īstenošana notiek veicot pieminekļu uzskaiti, apzināšanu un izpēti, kā arī īstenojot kontroli kultūras pieminekļu aizsardzībā. No 2008. gada darbojas Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas reģionālās nodaļas, kas nodrošina pieminekļu apsekojumus, uzraudzību un individuālo darbu ar pieminekļu īpašniekiem un valdītājiem. Uzdevumu praktiskā izpildē tiek iesaistītas arī sabiedriskas ekspertu padomes, pašvaldības un citas institūcijas (VKPAI, 2014).

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, t.sk., dabas lieguma „Ventas ieleja” teritorijas pārvaldīšanu realizē Dabas aizsardzības pārvalde, kas ir Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai pakļauta institūcija (SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, 2010), izrietoši no likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”. Institūcijas mērķis ir sekmēt vienotas dabas aizsardzības valsts politikas īstenošanu, kā arī nodrošināt efektīvu Latvijas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanu un pārvaldīšanu (Par īpaši aizsargājamām ..., 1993). Darbs tiek organizēts ar reģionālas administrācijas struktūrvienībām, kuru pārziņā ir visas aizsargājamās dabas, t.sk., NATURA 2000 teritorijas. Dabas aizsardzības pārvaldes uzdevumi saistīti ar dabas teritoriju aizsardzības organizēšanu un uzraudzību, aizsardzības plānu izstrādi un ieviešanu, institūcija izsniedz atļaujas un saskaņojumus, kontrolē normatīvo aktu ievērošanu, veic pētniecības un sabiedrības informēšanas pasākumus, kā arī veicina sabiedrības, t.sk., zemes īpašnieku iesaistīšanos teritoriju apsaimniekošanā (VARAM, 2006). Par dabas lieguma „Ventas ieleja” pārvaldi atbild Dabas aizsardzības pārvaldes teritoriālā struktūrvienība – Slīteres nacionālā parka administrācija (SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, 2010).

Latvijas Republikas normatīvajā sistēmā kultūras un dabas mantojuma aizsardzība pastāv nošķirti, tomēr šo jomu savstarpējā nedalāmība ir identificējama, piemēram, likumā „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”, kurā vides jēdziens definēts kā materiālā apkārtnes un dzīvo organisko eksistences apstākļu kopums to mijiedarbības procesā (Par ietekmes ..., 1998), vēršot uzmanību uz abu jomu savstarpēji komplekso būtību un kopsakarībām. „Aizsargjoslu likumā” noteikta kultūras pieminekļu un dabas objektu aizsargjoslu iedibināšanas metodika (Aizsargjoslu likums, 1997). Savukārt „Tūrisma likums” izvirza nosacījumus nozares racionālai un ilgtspējīgai attīstībai sociālās, ekonomiskās, kultūras un dabas vides aizsardzību formulējot kā pamatresursu saglabāšanu, šīs intereses izvirzot prioritāri attiecībā pret tūrisma pieprasījumu (Tūrisma likums, 1998). Arī „Teritorijas attīstības plānošanas likums” regulē pamatprincipus vietējo resursu izmantošanai un ekonomikas attīstīšanai, kā arī cilvēka dzīves vides

kvalitātes celšanai. Savukārt, likums „Par pašvaldībām” nosaka rūpēties par kultūru un tās izpausmju saglabāšanu organizatoriski, finansiāli, kā arī iesaistīties kultūras pieminekļu saglabāšanā. Attiecībā uz kultūras mantojuma pārvaldību nozīmīgs ir „Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likums”, kura tiešais mērķis „*nodrošināt jebkuras dzīvojamās mājas pārvaldīšanas procesa nepārtrauktību*”, nosakot ēkas (nevērtējot tās kultūrvēsturisko aspektu) kā objekta, estētiskās un tehniskās kvalitātes nozīmi kopējās vides estētiskās vērtības veidošanā (Dzīvojamo māju ..., 2009).

Mūsdienās aktuāls ir nemateriālās kultūras aspekts, kas Latvijā, kā daļa no kultūras mantojuma, popularitāti guvis tikai 2006. gadā - līdz ar Konvencijas par nemateriālo kultūras mantojumu ratificēšanu. Valsts politiku dzīvo kultūras vērtību izzināšanas, izkopšanas un tālāk nodošanas procesa uzturēšanā īsteno Latvijas Nacionālais kultūras centrs (Latvijas Nacionālā ..., 2012) pamantojoties uz Ministru kabineta apstiprināto „Latvijas Nacionālo kultūras centra nolikumu”. 2008. gadā izstrādāts konceptuāls kultūrpolitikas dokuments par nemateriālās kultūras politikas vadlīnijām, kas vienoti formulē nemateriālā kultūras mantojuma jēdzienus un šīs mantojuma formas stratēģisko nozīmi latviskās kultūrapziņas stiprināšanā (LNKC, 2008). Kā viens no iestādes sasniedzamajiem mērķiem līdz 2018. gadam minēts motivētu un izglītotu vietējo kopienu attīstīšana nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā un tālāknodošanā (LNKC). Kopš 90-to gadu beigām pastāv normatīvie akti par kultūras infrastruktūras objektu, piemēram, muzeju, bibliotēku, darbības principiem, tieši sasaucoties ar likumu par „Par pašvaldībām”, tomēr normatīvajā ietvarā joma aptverta vāji, lai sekmīgai īstenotu iecerēto valsts politiku. Tādejādi, apliecinot nepieciešamību pēc politiskas daudzveidīgo kultūras formu apziņas un to izpausmju izpratnes valstiskā līmenī, lai nostiprinātu šo vērtību aizsardzības un saglabāšanas kārtību normatīvajā ietvarā.

Latvijas Republikas kultūras un dabas mantojuma aizsardzībā valsts pārvalde idejiski risināta līdzīgām struktūrvienībām un to uzdevumiem. Arī normatīvā bāze ir visaptveroša un norāda dažāda līmeņa kompetences un atbildību vērtību uzturēšanā un saglabāšanā. Būtiskākā atšķirība starp kultūras un dabas mantojuma pārvaldes institūciju uzdevumiem ir saistībā ar aizsardzības dokumentu (plānu un programmu) izstrādi: Dabas aizsardzības pārvalde organizē to izstrādi pati, savukārt, Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija, attiecībā uz teritorijām, sniedz tikai vispārīgus rekomendējošos norādījumus kultūras vērtību saglabāšanai vai paredz to saglabāšanas pasākumus saskaņā ar normatīvo kārtību. Lai arī ar likumu līdzvērtīgi noteikts, ka dabas un kultūras vērtības apsaimnieko to īpašnieks, kultūras pieminekļu aizsardzībā vērtību īpašniekiem vai to

valdītājiem tīri praktiski nodota saglabāšanas pasākumu nepieciešamības konstatācija, plānošana un īstenošana. Valsts pārvalde, šīs iniciatīvas kontrolē, konsultatīvi, administratīvi vai finansiāli stimulē un veicina. Lai arī pastāv mazāka varbūtība, ka aizsargājamās vērtības varētu tik pilnībā arī saglabātas, tiek nodrošināta to patstāvīga apsaimniekošana vietās, kur vietējā sabiedrība, vai tās publiskais pārstāvis – pašvaldība apzinās vietas resursus un to (ekonomisko) potenciālu.

Tādējādi secināms, ka abas jomas, lai arī attīstījušās vienādos sociāli politiskajos un ekonomiskajos apstākļos, stratēģiski iet atšķirīgus ceļus: ja kultūras mantojuma aizsardzības jomā saglabāšanas aktivitātes vērstas tieši un praktiski iesaistot pieminekļu īpašniekus un valdītājus, tad dabas mantojuma aizsardzība tiek īstenota normatīvā un vispārinātā formātā, nerasniedzot personiskās attieksmes maiņu pret personu rīcībā esošām vērtībām.

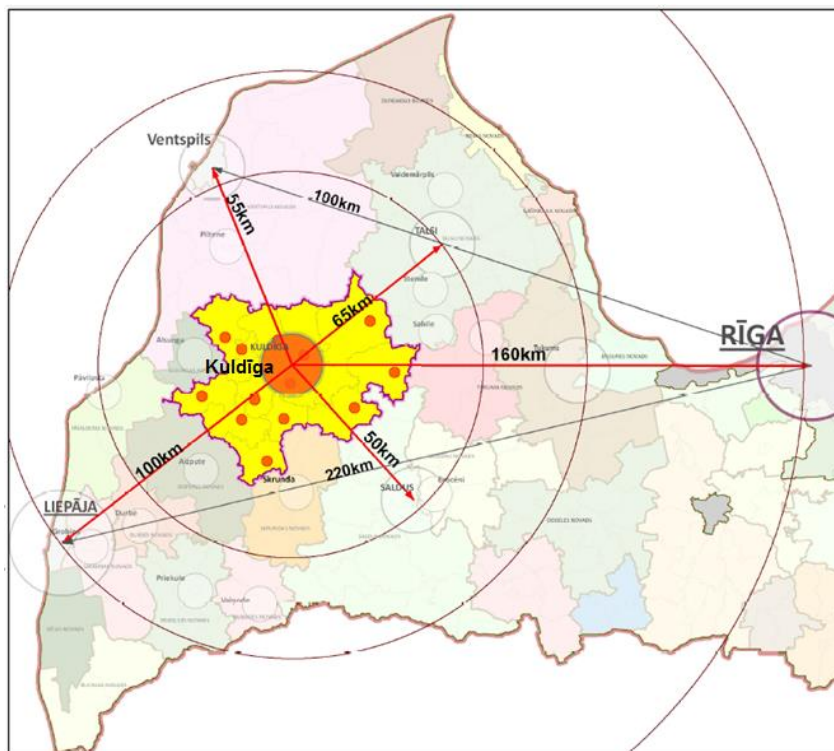
Tomēr, mantojuma pārvaldības prakse, neatkarīgi no normatīvā un institucionālā ietvara, liecina, ka normatīvi ir interpretējami – gan par labu, gan sliktu konkrētām vērtībām. Kultūras un dabas mantojuma aizsardzības valsts pārvalžu spēja, jau kopš valsts neatkarības atgūšanas, demonstrē nepieciešamību pēc milzīgiem resursiem kvalitatīvai centralizētai vērtību pārvaldībai, atzīstot institūciju nepietiekamo kapacitāti (VARAM, 2014; VKPAI, 2006; 2014; VM, 2004). Apzinoties esošās institucionālās sistēmas stiprās puses un trūkumus, valsts politika, attiecībā uz vietējo vērtību pārvaldību, nepārprotami un arvien tiešāk tiek virzīta uz pašvaldību un privātā sektora kompetences paplašināšanu (VARAM, 2014; VKAPI, 2014).

Saskaņā ar Eiropas Padomes ilgtspējīgas attīstības rekomendācijām, atbalstot valsts un privātā sektora sadarbību sfērās, kas iepriekš piederējušas valsts sektoram, tiešā veidā tiek veicināta ilgtspējīga telpiskā attīstība (CE, 2000). Savukārt, atsevišķu vai kompleksu iniciatīvu pārņemšana un īstenošana fundamentāli atkarīga no vietējās politikas un pašvaldību attīstības prioritātēm.

3.2. Kuldīga vispārīgs raksturojums kultūras mantojuma kontekstā

Kuldīga ir Latvijas mazpilsēta Kurzemes centrā, kas pirms vairāk kā septiņiem gadsimtiem sāka veidoties pie Ventas krastos būvētās Livonijas ordeņa pils. Jau kopš pašiem pirmsākumiem pilsēta bijusi reģionam nozīmīgs politiskais, ekonomiskais un kultūras centrs. Savu politisko un ekonomisko nozīmi zaudējusi Krievijas Impērijas pārvaldības posmā, bet 19. gs., industrializācijas viļņa ietekmē, veidojoties vairākām nozīmīgām ražotnēm, pilsēta atkal piedzīvoja sociāli ekonomisku uzplaukumu. Pēc II

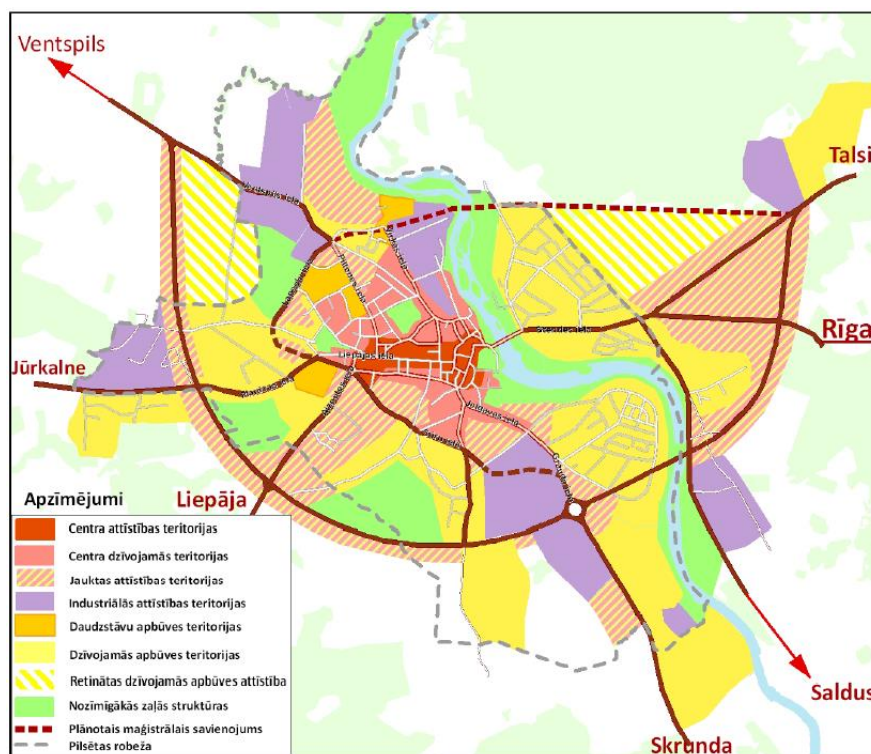
pasaules kara Kuldīgas nozīmi noteica rajona centra statuss, atbilstoši centralizētajai pārvaldei un saimnieciskajai organizācijai. Pilsētā tika nodrošināta zināms daudzums visu rajonu apkalpojošu uzņēmumu izvietošana, garantējot finanšu resursu vadību visā rajona teritorijā (KPD, 2010).

Attēls Nr. 5: Kuldīga un Kuldīgas novads Latvijā (SIA „Projekti un vadība”, 2013).

Kuldīga atrodas nomaļus no valsts galvenajiem satiksmes koridoriem, tomēr radiālais ceļu tīkls nodrošina labu pilsētas sasniedzamību (attēlā Nr. 5). Galvenās funkcionālās saiknes izveidojušās ar nacionālas un starptautiskas nozīmes centriem - Rīgu, Liepāju un Ventspili, kā arī ar reģionālas un vietējas nozīmes centriem - Saldu, Talsiem, Skrundu, Aizputi un Alsungu (SIA „Projekti un vadība”, 2013).

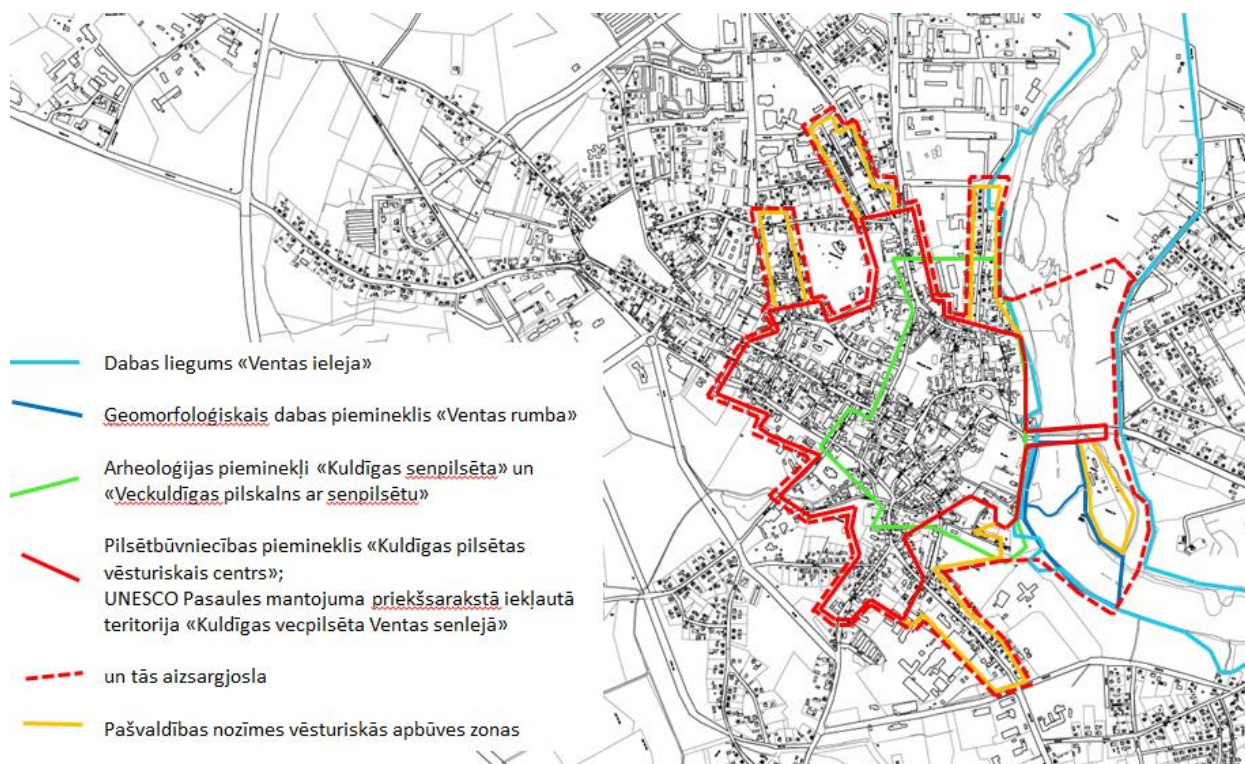
Kuldīga ir novada administratīvais centrs, tās platība 13,2 km², 2015. gada sākumā pilsētā dzīvoja 11 915 iedzīvotāji (PMLP, 2015), kas ir aptuveni puse no iedzīvotāju skaita novadā. Tradicionālā novada saimnieciskā specializācija ir mežsaimniecība, kokrūpniecība un saistītie pakalpojumi, lauksaimniecība un tās produktu pārstrāde, vieglā rūpniecība. Arvien lielāku lomu novada, it īpaši pilsētas specializācijā, ieņem tūrisms, pakalpojumi plašākai teritorijai un radošās industrijas.

Attēls Nr. 6: Kuldīgas telpiskā struktūra (SIA „Projekti un vadība”, 2013).

Pilsētas telpisko struktūru nosaka Ventas ieleja un vēsturiskais pilsētas kodols - aktīvais dzīvojamais, administratīvais, publisko un darījumu iestāžu centrs, ko ieskauj jauktas centra apbūves teritorijas ārpus vēsturiskās apbūves. Ražošanas, loģistikas un ar šīm funkcijām saistītās funkcijas izvietotas 4 areālos pilsētas perifērijā un piepilsētas teritorijās (attēlā Nr.6). Ārpus jauktas centra apbūves attīstījusies galvenokārt dzīvojamā funkcija, kas mijas ar zaļajām struktūrām. Galvenās maģistrālās ielas pilsētas daļas savieno ar apvedceļu, nodrošinot centra apbraukšanu pa iekšējo satiksmes loku. Savukārt, apvedceļš nodrošina pilsētas centra sasaisti ar valsts un pašvaldības ceļiem. (SIA „Projekti un vadība”, 2013).

Valsts nozīmes pilsētībūvniecības piemineklis „Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs” (aizsardzības Nr. 7435), valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis „Kuldīgas senpilsēta” (aizsardzības Nr. 1231), kā arī īpaši aizsargājamā dabas teritorija dabas liegums „Ventas ieleja” ir plašākās kultūras un dabas mantojuma teritorijas Kuldīgas novadā. Pilsētas administratīvajās robežās tās pārklājas (attēlā Nr. 7) veidojot vienotu kultūras un dabas mantojumu, kas ir neatņemama daļa no pilsētas (SIA „Projekti un vadība”, 2013).

Attēls Nr. 7: Kuldīgas kultūras un dabas vērtības, kurām noteikts valsts aizsardzības statuss (autores veidota shēma).

Pilsētas ilgtermiņa attīstība vērsta uz unikālas, starptautiski atpazīstamas kultūras un dabas mantojuma vietas statusa iegūšanu un nostiprināšanu, paredzēts attīstīt tūrismu un radošās industrijas, kā arī nostiprināt reģionālās nozīmes centra pozīcijas. Vīzijas īstenošanai noteikti galvenie attīstības virzieni:

- 1) uzturēt un paaugstināt vietējo cilvēku potenciālu;
- 2) izkopt pilsētvidi un saglabāt tās vērtības, kā arī uzlabot teritorijas sasniedzamību;
- 3) veicināt iedzīvotāju, investīciju un tūristu piesaisti sagatavojot vidi daudzveidīgām saimnieciskām aktivitātēm;
- 4) veicināt vietas starptautisko atpazīstamību (SIA „Projekti un vadība”, 2013).

Vietējās politikas veidotāji, apzinoties nozīmīgu ražotņu vai nacionāli ietekmīgas uzņēmējdarbības trūkumu novadā, vecpilsētu un tās apkārtni novērtē kā vietas atpazīstamības un ekonomiskās aktivitātes potenciālu. Pieaicinot attiecīgo jomu ekspertus, pilsētvidei rasti argumenti kā unikālai vērtībai, kas demonstrē daudzveidīgas kuršu laikmeta, Livonijas, Kurzemes hercogvalsts un vēlāku laiku materiālās un nemateriālās kultūras liecības veidojot vizuāli un kultūrvēsturiski augstvērtīgas ainavas (SIA „Projekti un vadība”, 2013). Kultūras un dabas mantojuma saglabāšana Kuldīgas pilsētas un pat

novada attīstībā pozicionēta stratēģiskā līmenī, tādejādi radot labus vietēji politiskos priekšnosacījumus nacionāli un starptautiski atzīto kultūras un dabas vērtību saglabāšanā.

3.3. Kuldīgas kultūras un dabas mantojuma pārvaldības prakse

Lai īstenotu stratēģiskos attīstības mērķus, aktuālajā Kuldīgas novada attīstības programmā paredzēts izstrādāt kultūras un dabas mantojuma saglabāšanas telpiskos risinājumus, sekmēt dabas aizsardzības plānu izstrādi, nemateriālā mantojuma izpēti un popularizēšanu, kā arī aktualizēt, apstiprināt un ieviest Kuldīgas vecpilsētas saglabāšanas un attīstības programmu (SIA “Reģionālie projekti”, 2013). Attīstības plānošanas dokumentos atrunātas konkrētas rīcības vienotā mantojuma pārvaldībai, tādejādi vietējā attīstības plānošanas sistēmā ievērojot kultūras un dabas vērtību aizsardzības intereses arī vispārējā pilsētas attīstībā.

Lai izstrādātu konkrētus vietējo vērtību aizsardzības, saglabāšanas un attīstības pasākumus, nepieciešams identificēt konkrētas vērtības, uz kurām šie pasākumi vēršami. Kuldīgas dabas un kultūras mantojuma vērtību apzināšana, izpēte un dažāda līmeņa oficiālo statusu noteikšana turpinās kopš 20. gs. vidus. Laika gaitā, attīstoties mantojuma izpratnei, Kuldīgā konstatētās vērtības ir:

1) **pilsētas viduslaiku plānojums**, kas attīstījies no 13.gs. līdz 19.gs. Pilsētas struktūra veidojusies pakāpeniski paplašinoties un laika gaitā tajā veiktas tikai nelielas izmaiņas;

2) **centra apbūves komplekss ap Alekšupīti**, kura pirmsākumi datējami jau ar 13. gs., atsevišķu ēku konstruktīvie elementi saglabājušies no 17.gs., apbūves telpiskais raksturs - kopš - 19.gs. sākuma (Jākobsone, 2014);

3) **ainaviskais konteksts ar dabas pamatni** - Ventas upe pie Kuldīgas veido līdz 17 m dziļu senleju, kā arī pilsētībūvnieciskā struktūra un reljefa veidotā saskaņa nosaka pilsētvides ainavisko raksturu;

4) **Ventas rumba** ir nozīmīgs ģeomorfoloģisks objekts upes ielejā. Tās augstums mainās no 1,8m līdz 2,2m. Ūdenskrituma platums vasarā sasniedz līdz pat 249m. Pati upe - galvenais objekts dabas liegumā “Ventas ieleja”, kā nozīmīgs resurss bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai Latvijā un Eiropā (SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, 2010);

5) **ķieģeļu velvju tilts** - būvēts pār Ventu 1874. gadā pēc 19.gs. tiltu būves standartiem un ir garākais ķieģeļu autotransporta tilts Eiropā;

6) **būvgaldniecības izstrādājumi** un citi būvelementi, piemēram, ārdurvis ir bagātas ar dekoratīvajām detaļām, amatnieku darinātām eņģēm, rokturiem, daudzveidīgie ornamentālie risinājumi virslogiem virs ēku ārdurvīm;

7) ēkām vienlaidus saglabājušies amatnieciski darināti vēsturiskie māla kārņiņu jumti veido apbūvi kā **viengabalainu ansambli un ainavu** (attēlā Nr. 8), kas labi redzama no baznīcu torņiem (Jākobsons, 2014);

8) pilsētas mūsdienu **dzīvā vide**, kas demonstrē interesantu, mainīgu vietu, nevis muzeju, apliecinot vietējo iedzīvotāju piederību pilsētai un vēlmi saglabāt tās īpašās vērtības (Ozols, 2008).

Attēls Nr. 8: Kuldīgas mantojuma nacionālo un starptautisko nozīmi apliecina atzinības, apbalvojumi un statusi, kas pilsētai piešķirti (*Kuldīgas novada pašvaldības arhīvs, 2014*).

Identificēto vērtību saglabāšanai, bez Kuldīgas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un attīstības programmas, izceļami konkrēti instrumenti:

1) pilsētas teritorijas plānojums un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi, kas ir vēsturiskā centra apbūves saglabāšanā un pārveidē ieinteresētajiem tieši saistoši apbūves struktūras atjaunošanā, saglabāšanā un jaunu elementu veidošanā;

2) Kuldīgas novada pašvaldības restaurācijas centrs un ēku atjaunošanas akcijas, programmas - kā pašvaldības institūcija praktiskam un metodiskam atbalstam, kā arī pašvaldības nodrošināts līdzfinansējums kultūras pieminekļu glābšanai un atjaunošanai, kompleksi samērojot sasītošās prasības un iespējas tās īstenot;

3) Dabas lieguma „Ventas ieleja” 2010. - 2020. gadam dabas aizsardzības plāns, kas paredz pasākumus teritorijas dabas vērtību aizsardzībai;

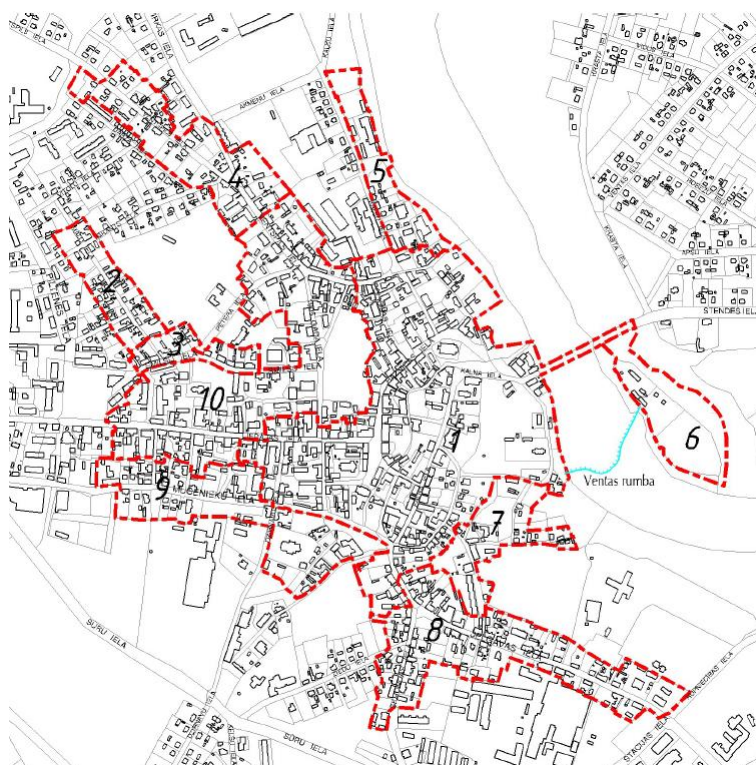
4) Vecpilsētas saglabāšanas un attīstības programma kā Kuldīgas mantojuma saglabāšanas aktivitāšu apkopojošs un koordinējošs vietējas nozīmes plānošanas dokuments.

3.3.1. Kuldīgas novada teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi -

Latvijas plānošanas sistēmas dokuments, kurā noteiktas detalizētas pilsētvides un vēsturisko ēku saglabāšanas un atjaunošanas prasības (Jākobsone, 2011). Kuldīgas apbūves noteikumu aktuālajā redakcijā viena no nodaļām veltīta Kuldīgas pilsētas vēsturiskajam centram. Tas sadalīts 10 vēsturiskās apbūves zonās, kas kopumā atbilst valsts nozīmes pilsētībūvniecības pieminekļa teritorijai un papildus nodrošina arī vietējas nozīmes vērtību aizsardzību (attēlā Nr.9). Zonas noteiktas pēc apbūves kopīgajām pazīmēm un to īpašā pilsētvides rakstura, kam atbilstoši, noteikti no jauna būvējamo apjomu pamattipi, prasības ielu telpas rakstura saglabāšanai, jumta, fasādes, būvgaldniecības elementu un citu ēku detaļu risinājumiem, kā arī fasāžu krāsojumam un reklāmu izvietojumam.

Vēsturiskajā centrā atļauts būvēt jaunas vēsturiskā izpētē pamatotas ēkas, atbilstoši to vēsturiskajam būvapjomam un pilsētvides raksturam. Ja izpētes rezultātā nav iespējams pierādīt vēsturiskus būvapjomus, teritorijas plānojumā norādītajās vietās, iespējams būvēt pēc apkārtējo ēku analogijas vai jaunus, bet vecpilsētas ēkām raksturīgus būvapjomus, kas veidoti vēsturiskās apbūves tektonikā, mērogā, ritmā, dalījumā, faktūrās, tekstūrās un atbilstošā koloristikā. Savukārt jauno būvapjomu profili, apdares detaļas un stiklojumu pieļauts veidot mūsdienīgā detalizācijā. Jaunajā apbūvē atspoguļojams vēsturisko zemesgabalu un būvju dalījums.

Lai neveicinātu vecās apbūves ļaunprātīgu bojāšanu, vēsturiskā centra pilsētībūvnieciskās vides saglabāšanas un veidošanas nosacījumi paredz zudušas ēkas vietā būvēt pēc apjoma, arhitektūras stila un detalizācijas identisku ēku (kopiju). Savukārt, pārbūves gadījumā, pārveidojumi veicami pēc nosacījumiem, kas atrunāti konkrētai vēsturiskajai apbūves zonai (SIA „Projekti un vadība”, 2013).

Attēls Nr. 9: Kuldīgas pilsētas vēsturiskās apbūves zonas (KNTIAN, 2013).

Apbūves noteikumi attiecībā uz ēku arhitektoniskām vērtībām ir detalizēti ar mērķi saglabāt un pilnveidot pilsētai raksturīgo vēsturisko apbūvi. Noteikumi nodrošina identificēto arhitektonisko vērtību praktisku aizsardzību un atjaunošanu iespējami tuvu to vēsturiskajai kvalitātei atbilstoši ēkas tēlā dominējošajam būvperiodam.

3.3.2. Kuldīgas novada pašvaldības Restaurācijas nodaļa (Restaurācijas centrs) izveidota 2010.gadā, lai veicinātu apbūves noteikumu kvalitatīvu īstenošanu. Tā ir vietējas nozīmes kultūras mantojuma saglabāšanas institūcija, kas sniedz atbalstu vecpilsētas ēku īpašniekiem, iedzīvotājiem, apsaimniekotājiem un praktizējošiem būvspeciālistiem. Piecu gadu laikā īstenots ievērojams skaits paraugrestaurācijas piemēru, attīstīta sistēma ēku īpašnieku iesaistē, sniedzot padomus un palīdzību vēsturisko ēku pareizā atjaunošanā. Praktiskās aktivitātes tiek veiktas kompleksi ar pilsētas zinātnisku izpēti, ārējā finansējuma piesaisti un atbalsta sniegšanu ar ēku restaurāciju saistītās dokumentācijas sagatavošanā (Jākobsons, 2011). Restaurācijas centra aktivitātēm paralēli izstrādāti pašvaldības saistošie noteikumi par līdzfinansējuma piešķiršanas kārtību ēku glābšanai, būvdetaļu atjaunošanai un ēku fasāžu atjaunošanai pilsētbūvniecības pieminekļa teritorijā.

3.3.3. Dabas aizsardzības plāns izstrādāts dabas lieguma „Ventas ieleja” un tās teritorijā esošā un ģeomorfoloģiskā objekta - rumbas, pārvaldībai un tā izpildi koordinē Dabas aizsardzības pārvalde. Dokuments paredz, ka vietējas nozīmes apsaimniekošanas

un publiskās telpas labiekārtošanas pasākumus nodrošina Kuldīgas novada pašvaldība. Dabas aizsardzības plāna nepieciešamību nosaka Ministru kabinets, tā saturu – Dabas aizsardzības pārvalde sadarbībā ar Kuldīgas novada pašvaldību un citām saistītajām pārvaldes institūcijām. Tomēr, izvērtējot plāna efektivitāti, Dabas aizsardzības pārvalde konstatējusi, ka „...*iepriekšējā dabas aizsardzības plānā izvirzītie mērķi ir sasniegti, galvenokārt pateicoties teritoriju dabiskai attīstībai, nevis plānveidīgiem apsaimniekošanas pasākumiem*”. Tiek atzīts arī tas, ka daļā aizsargājamo biotopu šādas pārvaldības režīma un teritorijas attīstības ietekmē, tiek pasliktināts mantojuma stāvoklis to saimnieciskas uzturēšanas trūkuma dēļ. „*Diemžēl no apsaimniekošanas pasākumiem lielākā daļa nav realizēta, izņemot ar tūrisma un rekreācijas infrastruktūras attīstību saistītos pasākumus*” (SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, 2010), kas savukārt, skaidrojams ar pašvaldības ieinteresētību tūrisma kā jomas attīstībā un vispārējā pilsētvides labiekārtošanā. Kuldīgas novada attīstības programmas rīcības un Dabas aizsardzības plāna uzdevumi nav pretrunā. Tie ir savstarpēji papildinoši un nodrošina abpusēju palāvību par katras iesaistītās puses pienākumiem, uzdevumiem, tiesībām un atbildību.

3.3.4. Saglabāšanas un attīstības programma Kuldīgas vecpilsētai Ventas senlejā izstrādāta ar mērķi saglabāt pilsētas vēsturisko centru kā unikālu vienoto mantojumu, kas nododams nākamajām paaudzēm, un kas veido pamatu pilsētas identitātei un ekonomiskajiem resursiem. Programma definē skaidru kultūras mantojuma saglabāšanas kopējo vīziju un mērķtiecīgi veicamu rīcību virzienus 5 gadu plānošanas periodam. Plānotās rīcības tiek iedalītas 6 apakšprogrammās: izpētei, sabiedrības izglītošanai un iesaistei, vērtību aizsardzībai, mobilitātei, pilsētvides sociālai un ekonomiskai dzīvināšanai, kā arī tēla veidošanai. Katrā no apakšprogrammām paredzētas dažādas darbības, kas veicamas papildus citām pašvaldības kompetencēm un struktūrvienību darbam (zinātniski praktisku konferenču organizēšana un izpētes projektu vadīšana), gan to kontekstā (vēsturiskā centra sasniedzamības projekti, labiekārtojuma ierīkošana, vietēji sasītošo noteikumi pilnveide u.c.), koncentrējoties uz galvenajām darbībām, kas saistītas ar kultūras mantojumu - identificēšana, aizsardzība, saglabāšana, popularizēšana, nodošana nākamajām paaudzēm (KNP, 2010).

Lai arī dokuments paredz materiālās, nemateriālās kultūras un dabas vides pārvaldību, vecpilsētas saglabāšanas un attīstības programmā akcentēta apbūves glābšana, atjaunošanas procesu administrēšana un pareizas restaurācijas prakses veidošana. Pēdējos piecos gados liels ieguldījums veikts pilsētvides izpētē, kā arī zinātniski praktisku

pasākumu organizēšanā pilsētvidi lietojot kā diskusiju platformu dažādu ar kultūras mantojumu saistītu jautājumu aktualizēšanai. Ievērojamas pārmaiņas plānotas un tiek īstenotas arī pilsētvides infrastruktūras attīstībā, veicinot kopējo labiekārtojuma līmeni, izkopjot publiskās telpas vizuālo tēlu un nodrošinot vecpilsētas iedzīvotāju dzīves apstākļu uzlabošanas iespējas.

Vecpilsētas saglabāšanas un attīstības programma kalpo vēsturiskās pilsētvides attīstības plānošanai īstermiņā, palīdzot formulēt kultūras mantojuma saglabāšanas prioritātes katra nākamā gada ietvaros. Programmas īstenošana norit veicinot informācijas apriti starp vietējiem speciālistiem un sadarbojoties pašvaldības struktūrvienībām. Diemžēl, vecpilsētas saglabāšanas un attīstības programmai nav paredzēti konkrēti rezultāti un novērtēšanas kārtība, indikatori, kā arī kopējie finanšu resursi. Rezultātā programmas raksturs ir vispārīgi koordinējošs un informatīvs, bet nevar kalpot kā kultūras mantojuma kompleksas vides vēlamu vai nevēlamu pārmaiņu vadības instruments.

Kuldīgas kultūras mantojuma pārvaldībā, galvenās iniciatīvas uzņēmusies pašvaldība īstenojot tās ar Kuldīgas novada teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem, izveidojot papildus struktūrvienības, kā arī pilnveidojot vietējo administratīvo noteikumu sistēmu par labu kultūras mantojumam. Teorētiski, šāda pieeja ir jebkuras urbānās vides veiksmē - vietas vērtībām labvēlīga stratēģiskā un finanšu politika, kas mērķtiecīgi tiek arī īstenota. Tomēr vērtējot pilsētvidi dabā, rodas kultūras mantojuma saglabāšanas un attīstības idejiskie jautājumi, kuru atbildes būtu meklējamas līmenī starp formulēto vīziju un ikgadējiem apakšmērķiem, un vai ar paveikto tiešām tiks sasniegti pieņemtie ideāli?

Jebkuras kultūras vai dabas vērtības bojāšanās un izzušana ir zaudējums vienas valsts vai pasaules tautām (Konvencija par pasaules ..., 1997), tomēr pārspīlēta būtu vēlme tās aizsargāt un noturēt tādēļ, ka tās ir unikālas un rada apkārtējās sabiedrības interesi, attiecībā pret indivīdu un vietējās kopienas vajadzībām attiecīgajā kultūras mantojuma vidē. Tādēļ jo vairāk ir aktuālas atbildes uz „kas” un „kāpēc” tiek aizsargāts, precizējot „kā” vērtības „kāda stāvoklī” tiks saglabātas un nodotas nākamajām paaudzēm.

IV KULDĪGAS KULTŪRAS UN DABAS MANTOJUMS VĒSTURISKĀS PILSĒTAS AINAVAS PIEEJĀ

4.1. Kultūras mantojuma teritorijas noteikšana

Vēsturiskās vides autentiskums, vecpilsētas panorāma, siluets un pilsētvides ainava veido Kuldīgas pamatvērtību kompleksu. Tas uztverams kopā ar dziļo Ventas ieleju, plato ūdenskritumu, mainīgo upes gultni un seno ķieģeļu tiltu - atsevišķiem izciliem dabas un kultūras objektiem, kas apliecina „...unikālās iespējas, kādas dotas mūsu civilizācijai - ar prātu un jūtu sinerģiju apvienot cilvēka radīšanas iespējas un novērtēt dabas krāšņumu” (KNP, 2010). Līdz šim mantojuma teritorijas noteikšana notikusi vadoties pēc ekspertu atzinumiem, kas nostiprināti ar normatīvo ietvaru, vērtību aizsardzību un saglabāšanu paredzot ar likumu, mantojuma pārvaldes institūcijām dotot uzdevumu skaidrot vietējiem iedzīvotājiem „kāpēc”.

Taču, vēsturiskās pilsētas ainavā kultūras mantojuma saglabāšanas nozīmīgs faktors ir mantojuma procesā iesaistīto pušu identificēšana (attēlā Nr.10), salāgojot ekspertu un zinātniskā sektora intereses uz autentisku vidi, tūrisma un vietējās uzņēmējdarbības iespējas, kā arī sabiedrības atzītās vērtības - objekti, vietas, to raksturs un cilvēku piešķirtā nozīme. Pilsētvides ilgtspējīgas attīstības kontekstā, tieši sabiedrības intereses un vajadzības nosaka tās pastāvēšanas iespējas un nākotnes potenciālu. Nosakot vērtības pēc vēsturiskās pilsētas ainavas pieejas, pašā pārvaldības procesa sākumā tiek kļiedēta neizpratne iedzīvotājos par to, kādēļ konkrētai teritorijai pašvaldības attīstības politikā tiek pievērsts vairāk uzmanības: piedāvāti atbalsta instrumenti, izstrādāti specifiski projekti un galu galā – noteiktas stingrākas prasības attiecībā uz vides kvalitātes veidošanu.

Attēls Nr. 10: ieinteresētās puses kultūras mantojuma saglabāšanā – sastrukturēt tās nacionālās, lokālās un privātās interesēs, institūcijas, kas tās pārstāv (Jākobsons, 2014; 106.lpp.).

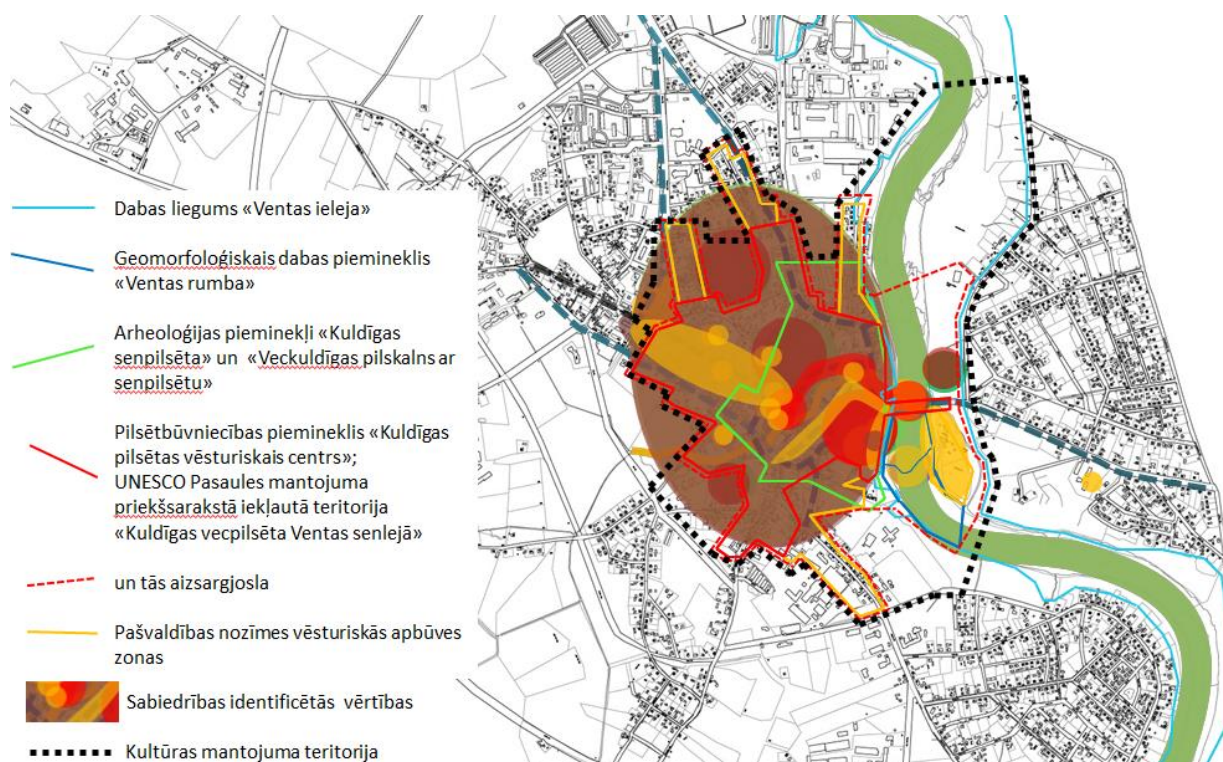
Mantojuma vidi svarīgi definēt konkrēti, lai objektīvi novērtētu vides pārmaiņas, paredzētu nevēlamās ietekmes un laicīgi tās samērotu ar kultūras mantojuma saglabāšanu.

Lai arī vēsturiskās pilsētas ainava kā pieeja rosina kultūras un dabas mantojumu tvert kontekstā ar apkārtni un tās attīstību, izcēlās vērtības ļauj noteikt skaidrus to saglabāšanas mērķus, uzdevumus un stratēģiskās rīcības (UNESCO, 2013).

Lai noskaidrotu sabiedrības viedokli par pilsētas vērtībām, darba praktiskās izpētes ietvaros, 2014. gada oktobrī tika veikta socioloģiska, daļēji strukturēta iedzīvotāju aptauja. No iegūtajiem datiem nozīmīgi bija konstatēt cilvēku skatījumā:

- 1) raksturīgākās pilsētas vietas un ielas;
- 2) cilvēku mīļākās vietas un ielas;
- 3) pilsētas vēstures liecības, kā arī noskaidrot sabiedrības argumentus, identificējot konkrētās vietas un objektus.

Darba gaitā tika kartēta iedzīvotāju sniegtā atbilžu statistika. Izvērtējot vietējo tūrisma ceļvedi, noteikti galvenie pilsētas apskates objekti, kā arī ar vecpilsētas tūrisma attīstību saistītā uzņēmējdarbība – naktsmītnes un ēdināšanas pakalpojumi. Šāda metode ļāva uzskatāmi noteikt Kuldīgas mantojuma un ar tā izmantošanu saistīto lokācijas teritoriju, kā arī salīdzināt to ar ekspertu identificētajām kultūras un dabas vērtībām.

Attēls Nr.11: Kultūras mantojuma teritorija Kuldīgā; noteikta apkopojot iedzīvotāju viedokli, piedāvājumu tūrisma nozarei un ekspertu noteiktās vērtības (autore veidota shēma).

Lai arī aptaujas dalībniekiem nebija dots uzstādījums identificēt, viņuprāt, vērtīgo tieši vecpilsētas teritorijā, visbiežāk tika nosauktas vietas un objekti vēsturiskajā pilsētas daļā. Konstruējot kultūras mantojuma teritorijas robežu, aptvertas iedzīvotāju

visbiežāk nosauktās vietas, ekspertu noteiktās kultūras un dabas mantojuma teritorijas, kā arī vietējās tūrisma intereses, apvienojot tās telpiski vienotā teritorijā. Attiecībā uz dabas lieguma „Ventas ieleja” vērtībām un to lokalizēšanu izpētes darba ietvaros, izdalīta upes krastu daļa, kas veido vizuāli ainavisku saikni ar vecpilsētu, par atskaites punktu abos krastos pieņemot Ventas tiltu. Pēc attēla, redzams, ka ekspertu un sabiedrības viedoklis lielā mērā sakrīt, tādejādi ļaujot līdzšinējo pārvaldību vērtēt vēsturiskās pilsētvides attīstības perspektīvā.

Pilsētas daļā kultūras mantojuma teritorija ir plašāka par pilsētas vēsturiskām apbūves zonām. Iedzīvotāji pilsētvides vērtības neatlasa datējot to izcelsmi vai analizējot uzbūvi, bet gan vērtējot to funkcionalitāti, izmantoto materiālu un izpildījuma kvalitāti kā arī personiskās izjūtas un atmiņas - rītdienas kontekstā arī šie kritēriji veido kultūras mantojumu. Respektējama būtu arī iegūtās robežas pilsētvidi integrējošā nozīme, panākot vēsturiskā pilsētas kodola dabisku funkcionālo un estētisko sasaisti ar apkārtējo pilsētu.

Apkopojot iegūtos datus un pieņēmumus, noteikta provizoriskā mantojuma teritorija (attēlā Nr. 11 un citās shēmas - Pielikumā Nr.3), uz kuru attiecināma kultūras mantojuma pārvaldība. Tajā ietvertas dabas un cilvēka radītas kultūrvēsturiskas vērtības, kuras noteikusi vietējā kopiena, kā arī nacionālās un starptautiskās sabiedrības intereses mantojuma saglabāšanā kā unikālā pilsētvides kompleksā. Kultūras mantojuma saglabāšanā un pārvaldībā vietējās kopienas viedoklis ir noteicošs priekšnosacījums iedzīvotāju atbalstam un līdzdalībai mantojuma ikdienas saglabāšanas aktivitātēs.

4.2. Vēsturiskās pilsētas ainavas līmeņi Kuldīgā

Ainava ir platforma, kurā „satiekas” (visi) pilsētvidi veidojošie faktori; tā ir ilustratīva un informāciju akumulējoša. Ainavā apkopotas ziņas no pilsētas pirmsākumiem, attēloti mūsdienu saimnieciskie apstākļi. Izvērtējot pagātnes un tagadnes kopsakarības, tā ļauj modelēt pilsētvidi nākotnē. Vēsturiskās pilsētas ainavas pieejas trīs galvenie mērķi ir:

1. izmaiņu vadība kultūras mantojuma teritorijā;
2. vietējo iedzīvotāju vai sabiedrības grupu dzīves kvalitātes un sadzīves apstākļu uzlabošana;
3. radīt restaurācijas ētikai atbilstošu ciklu pilsētvides mantojuma saglabāšanā (WHITRAP, 2012), veicinot pilsētas telpas produktīvu un ilgtspējīgu izmantošanu, atzīstot pilsētvides dinamiskumu un sekmējot sociālo un funkcionālo daudzveidību (UNESCO, 2011). Lai labāk izprastu kas Kuldīgā veido vēsturisko pilsētas ainavu un uz

ko vērsta būtu jābūt konkrētās teritorijas mantojuma pārvaldībai, turpmākajā darbā izdalīti galvenie ainavu veidojošie, jeb, vēsturiskās pilsētas ainavas koncepcijas ietvaros, t.s., līmeņi (WHTRAP, 2014). Tos iespējams klasificēt materiālajās un nemateriālajās kategorijās, var mēģināt dalīt dabas un vēstures vai arī sociālajās, attīstības, uzņēmējdarbības u.c. apakškategorijās, konkrētā līmeņa situācijā nosakot tā ietekmi uz vietējām vērtībām. Būtiski ir šīs ietekmes identificēt mantojuma teritorijas projekcijā, lai uzskatāmāka to mijiedarbība ar mantojuma iekšējo vidi un apkārtējo pilsētu (UNESCO, 2011). Saskaņā ar teorētisko pamatojumu, Kuldīgas kultūras mantojuma pārvaldības raksturošanai un tās ietekmējošo faktoru noteikšanai, piedāvāti 7 vispārināti kultūras mantojuma līmeņi:

4.2.1. Dabas pamatne un zilā struktūra

Kuldīgas pilsēta atrodas Kursas zemienē (SIA „Projekti un vadība”, 2013). Pilsētā dominē mitrajam Kurzemes rajonam un mēreni vēsajam apakšrajonam raksturīgi mēreni kontinentāli klimatiskie, t.i., vidēji silti un vidēji mitri apstākļi (SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, 2010). Augu veģetācijas periods Kuldīgā ilgst vidēji 191 dienu gadā un klimats atbilst siltummīlošu augu (gurķu, tomātu u.c.) aktīvās augšanas temperatūrai: pozitīvo gaisa temperatūru summa aktīvajā augu veģetācijas periodā sasniedz 19⁰C , kas ir augstāka kā apkārtējās (Talsu, Saldus, Ventspils apkārtnes) teritorijās. Savukārt, bezsala periods ilgst vidēji 144 dienas gadā, kas, salīdzinājumā ar apkārtējām teritorijām ir par 10-12 dienām garāks.

Janvārī valdošie ir dienvidrietumu, dienvidu, dienvidaustrumu vēji, jūlijā – dienvidrietumu, rietumu vēji (SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, 2010). Attiecībā uz pilsētas mikroklimatiskajiem apstākļiem Ventas upes ielejas ietekmē, Kuldīgas pilsētas teritorijā tie mēdz veidoties atšķirīgi.

Pilsētas zilo struktūru veido Alekšupītes ekosistēma, kā arī mākslīgi veidotie dīķi, kas papildina pilsētas zaļo struktūru (attēls Nr. 15). Venta ir ceturrtā garākā Latvijas upe, kas sākas Lietuvā, Žemaitijas augstienē un 3 km ir Latvijas – Lietuvas robežupe. Ventas garums ir 346 km (178 km Latvijā) un sateces baseina platība ir 11800 km² (LVGC, 2010). Kuldīgas apkārtne upe veido līdz 17m dziļu ieleju. Tās gultni veido dolomītieži, kas veidojušies pirms aptuveni 380 miljoniem gadu senajā devona jūrā kā kaļķakmens rifveida barjera gar devona perioda reljefa formas – Tukuma-Kuldīgas tektoniskās kāples, D malu (KNP, 2010). Šajā vietā izveidojusies Ventas rumba, kas ir nozīmīgs ģeoloģiskais objekts ar augstu ainavisko vērtību - tās platums, mērot pa loku, ir 270-275 m, augstums

1,8-2,2 m. Ģeoloģiskie procesi rumbas attīstībā ir joprojām aktīvi: ūdenim krītot no cietajiem Pļaviņas svītas dolomītiem uz mazāk izturīgajiem plātņainajiem dolomītiem, to starpslāņu izskalošanas rezultātā Ventas rumba pakāpeniski pārvietojas augšup pa upi (SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, 2010).

Abpus Ventas rumbai ir upju straujteses posmi (Latvijas un Eiropas aizsargājams biotops 5.18., 3260), savukārt pati upe - zivju ieguves avots un ievērojama lašveidīgo zivju nārsta vieta. Ventas upei ir nozīmīga rekreācijas funkcija, sevišķi pie Ventas rumbas, un nozīmīgākais ainavas elements Kuldīgas apkārtnē (SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, 2010). Dabas vērtību pastāvēšana cieši saistīta ar Ventas upes hidroloģisko režīmu. Tā dabiskās izmaiņas nodrošina augsto lakstaugu un palieņu pļavu pastāvēšanu upes krastos (SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, 2010). Upes straujākā tecējuma posmu aizaugšanu ar upes meldriem izraisījuši sadzīves atkritumi un neattīrītu notekūdeņu ieplūšana upē (attēlā Nr. 12). Daļēji upes gultni attīra ledus krāvumi palu sezonas laikā, taču pie nosacījuma, ja ziemā veidojusies pietiekami bieza ledus sega. Straujteču aizaugšana apdraud Eiropas nozīmes biotopu pastāvēšanu un samazina lašveidīgajām zivīm piemēroto nārsta vietu platības (SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, 2010).

Attēls Nr. 12: Venta 20.gs. 30-tajos gados un 2010-2012.g. pirms un pēc straujteču rekultivācijas (foto no Kuldīgas novada pašvaldības arhīva).

Ietekmes faktori: inženierģeoloģiskie apstākļi, tūrisma infrastruktūras kapacitāte un nodrošinājums, apkārtējās vides apsaimniekošanas kvalitāte un prioritātes, iedzīvotāju iespējas pieslēgties centralizētajiem kanalizācijas tīkliem, vietējās pārvaldības rīcību saskaņotība ar Dabas aizsardzības plānu (tabulā Nr.1).

Venta un rumba ir populārs, ērti pieejams rekreācijas objekts ar tūrisma infrastruktūru, kas veidota, lai virzītu apmeklētāju plūsmas, tādējādi neapdraudot dabas vērtības (SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, 2010). Ūdens

mikrobioloģiskā kvalitāte atbilst prasībām, ko apliecina „Zilā karoga” statuss Mārtiņsalas peldvietai, kopš 2010. gada (KNP, 2012). Ventas straujtes ir upes ekosistēmas, tecējuma rakstura un neatņemama pilsētas ainaviskā tēla sastāvdaļa, kas lauksaimniecības un mājāsaimniecību darbības rezultātā ilgtermiņā pakļauts degradācijas draudiem: upe atsevišķos kultūras mantojuma posmos aizaugusi par 40%, savukārt rekultivācijas aktivitātēm trūkst regularitātes.

Tabula Nr.1 Dabas lieguma „Ventas ieleja” dabas aizsardzības plāna dabas vērtību aizsardzības un apsaimniekošanas aktivitāšu sasaiste ar Kuldīgas novada pašvaldības pārvaldības aktivitātēm (*pēc SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, 2010 un SIA “Reģionālie projekti”, 2013*)

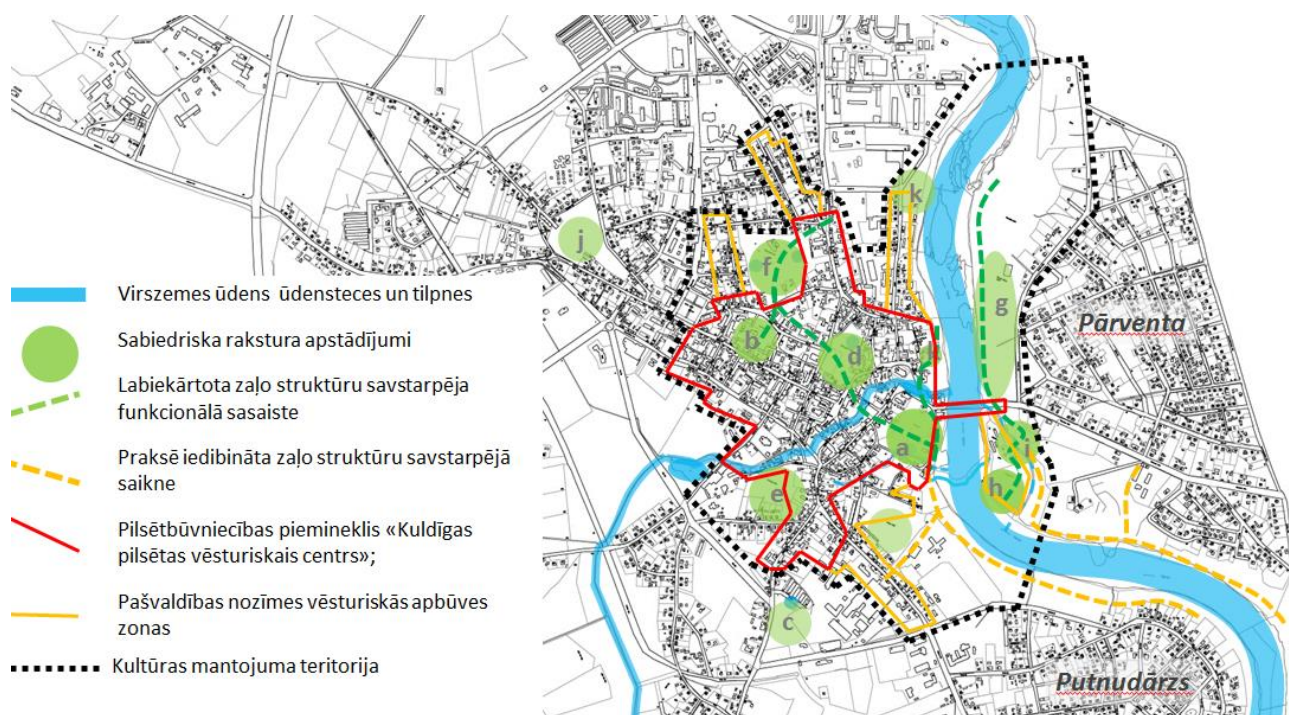
PASĀKUMS DABAS LIEGUMA „VENTAS IELEJA” DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNĀ 2010.-2020. GADAM	IESAISTĪTĀS PUSES/ FINANŠU RESURSI	SASAISTE AR KULDĪGAS NOVADA PAŠVALDĪBAS ATTĪSTĪBAS PROGRAMMAS 2014.-2020. GADAM INVESTĪCIJU PLĀNU
Bioloģiski vērtīgo pļavu kopšana un uzturēšana.	Zemes īpašnieki, KNP/ LAD dotācijas	-
Infrastruktūras uzturēšana Ventas rumbas apkārtnē.	KNP, DAP/ DAP, dažādi fondi	Ventas krastu labiekārtojuma un tūrisma infrastruktūras pilnveide. Labiekārtojuma elementu, tūrisma taku un atraktīvu tūrisma objektu izvietošana pie Ventas upes, paredzot investīcijas 355 718 EUR apmērā (Nr.p.k. 80; R 4.16.).
Tehniskā projekta izstrāde Jēkaba kanāla tīrīšanai un zivju ceļa izveidošanai	KNP, LAD Zivju fonds/KNP	-
Straujteču posmu rekultivācija Ventas upē	DAP; LAD Zivju fonds, KNP, SIA „Kurzemes cope” sadarbībā ar Institūta "BIOR" Zivju resursu pētniecības departaments / KNP, SIA „Kurzemes cope”	-
Neattīrītu notekūdeņu iepludināšanas novēršana Ventas upē	-/KNP, Reģionālā vides pārvalde (kontrole)	Ūdenssaimniecības attīstība Kuldīgas pilsētā, III kārtā: ūdensapgādes un kanalizācijas saimniecības pakalpojumu pilnveide Kuldīgas pilsētā - ūdensapgādes tīklu rekonstrukcija (3700 m), ūdensapgādes tīklu būve (2900 m), kanalizācijas tīklu rekonstrukcija (2800 m), kanalizācijas tīklu būve (3600 m), paredzot investīcijas 1 849 733 EUR apmērā (Nr. p.k. 64; R.2.15.).
Ainavu uzturēšana un kopšana, sevišķi pie nozīmīgiem apskates objektiem	KNP/KNP	-

Dabas pamatne tieši ietekmē esošās infrastruktūras uzturēšanu – režīmu, metodes, materiālus u.c., kā arī jaunu objektu izveides vai attīstīšanas iespējas un nosacījumus, ja tie saistīti ar nepieciešamību iekļauties vai kontrastēt ar esošajām struktūrām.

Dabas aizsardzības un pārvaldība pastāv paralēli un uz atsevišķu aktivitāšu saskaņošanas principa, nevis vispārējo mērķu vai uzdevumu salāgošanas un to secīgas īstenošanas. Kultūras mantojuma integrētās pārvaldības uzdevums būtu konsolidēt dabas aizsardzības pasākumus ar kultūras mantojuma teritorijas saglabāšanas un attīstības mērķiem, līdzsvarojot apbūves un dabas pamatnes saglabāšanā plānotās aktivitātes. Kuldīgā Venta ir nozīmīgs pilsētvidi vienojošs elements, kuras zili zaļās struktūras integrējošais potenciāls izmantots tikai atsevišķos tās posmos.

4.2.2. Zaļā struktūra un publiskā ārtelpa

Lai noteiktu sabiedrības publiskās ārtelpas kvalitātes kritērijus, iedzīvotāju aptaujas ietvaros pētītas sabiedrības intereses pilsētvidē. Kā galvenie kritēriji ir vietas sakoptība, tīrība un labiekārtojuma elementu pieejamība vai to tehniskais stāvoklis. Līdzvērtīgas vajadzības ir pilsētvides ainaviskums un baudāmu skatu punkti. Vēsturiskās un pilsētai raksturīgās vides nozīme un tās izglītojošais potenciāls minēts kā trešais svarīgākais vides kvalitātes aspekts. Šie kritēriji ir līdzvērtīgi kā no funkcionālā, tā estētiskā viedokļa un attiecināmi gan uz zilajām un zaļajām pilsētvides struktūrām, gan ielām un laukumiem.

Attēls Nr.13: Zilā zaļā struktūra Kuldīgas kultūras mantojuma teritorijā un sasaistē ar apkārtnējo pilsētvidi

(autores veidota shēma). **a)** Pilētas dārzs (kopš 1844.g.); **b)** Semināra parks (19.gs.vidus); **c)** Riteņdārzs (20.gs. sākums); **d)** 1905. gada parks (1956.g.); **e)** Leona Paegles parks (20.gs. vidus); **f)** Estrādes parks (1967.g.); **g)** Pārventas parks (20.gs. II puse); **h)** Zilā karoga peldētava (2007.g.); **i)** Labiekārtojuma skvērs pie noejas uz Mārtiņsalu (2014.-2015.g. rekonstrukcija); **j)** Vecie kapi – klusās atpūtas parks (1978.g.); **k)** Skvērs pie «Kūravas» (2013.g. rekonstrukcija); **ķ)** Piebrauktuve pie Ventas – neformāla peldvieta; **l)** Annas kapi (pēc Krastiņš, 2014).

Kuldīgas iekšpilsētas zaļo struktūru nosaka parki, kas izveidoti dažādos laikos. Tie ir telpiski un kultūrvēsturiski noslēgti laukumi pilsētas apbūves struktūrā, bez vienotas sistēmas un kalpo, galvenokārt, iedzīvotāju atpūtai. Plānveidīgi veidotie apstādījumi un klusās, ainaviski iekoptās teritorijas veido pilsētvides kontrastu salīdzinājumā ar bruģētajām ieliņām un kvartālu frontālo apbūvi. Ikdienā apmeklētāju tranzīta plūsmas cauri parkiem ir nelielas. Vēsturiskā centra iekšpagalmos augļu koki un dekoratīvie stādījumi nosaka iedzīvotāju privātās ārtelpas raksturu.

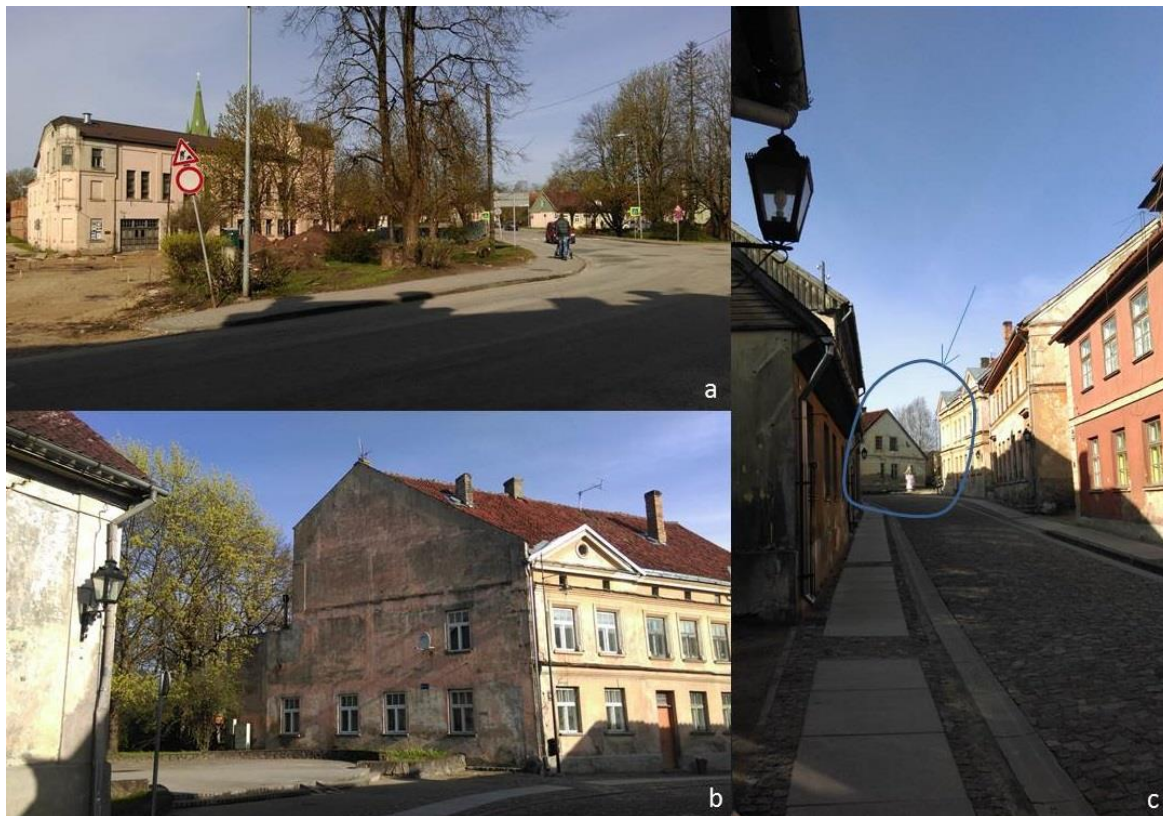
Pilsētas senākā apzaļumotā teritorija – Pilsētas dārzs (a), vēsturiski bijusi funkcionāli saistīta ar Putnudārzu, šķērsojot bijušās rūpnīcas „Vulkāns” krasta daļu. Funkcionālā saikne saglabājusies daļēji, lai savienotu Jelgavas ielas telpu ar centrālo pilsētas daļu. Apmeklētāju iestaigātas takas un pašdarinātas laipas raksturo Ventas krastu izmantošanas iespējas, kurām šobrīd nav drošas sasaistes ar pilsētas vēsturisko centru. Līdzīga tendence vērojama arī otrā upes krastā – Pārventā, gar Vijolišu gravu (attēlā Nr. 13; 14).

Attēls Nr.14: Gājēju iemītas takas Ventas krastos – neizmantotais rekreācijas potenciāls un funkcionālās saiknes ar pilsētas vēsturisko centru (foto: Jansone, 2015).

Starp zudušās apbūves un publiskās ārtelpas interesēm pastāv zināms konflikts vietās, kur teorētiski iespējama apbūve, bet mūsdienās iekopts skvērs vai iedibināts koridors uz apzaļumotajām teritorijām. Piemēram, zudusī apbūves vieta pie Kuldīgas Kultūras centra, kas Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos paredzēts potenciāli apbūvei, bet praksē, tiek īstenots labiekārtojuma projekts; vai, frontālajā apbūvē zudušās

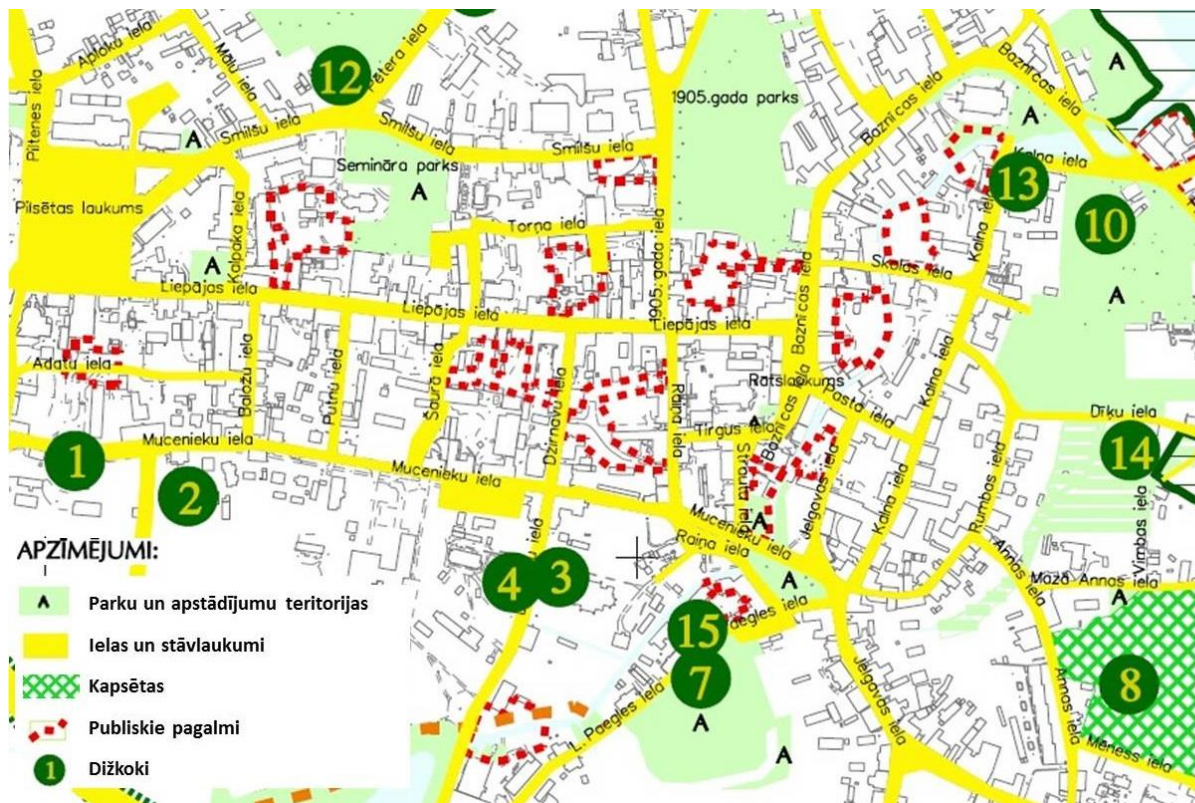
ēkas vieta Baznīcas ielā 16, šobrīd veido eju uz 1905. gada parku, kas sabiedrības apziņā jau iedibinājusies kā labiekārtota un no apbūves brīva vieta (attēlā Nr. 15), pilsētas apbūves noteikumu kontekstā, nākotnē varētu radīt diskusijas par potenciālās ēkas arhitektūras risinājumiem.

Attēls Nr.15: Skvērs pie Kuldīgas Kultūras centra (a) un zudušas ēkas vieta Baznīcas ielā 16 (b – tuvplāns; c – skats no Sv. Katrīnas baznīcas puses) kā vietas ar potenciālu apbūvi pilsētībūvnieciskās struktūras atjaunošanai (foto I. Jansone, 2015).

Vecpilsētas publisko ārtelpu veido kā laukumi, parki un skvēri – zaļās un zilās struktūras, tā arī ielas un atsevišķi publiski pieejamie pagalmi. Pilsētas vēsturiski sabiedriskā centra kodolu iezīmē trīsstūris starp dažādos laikos veidotiem pilsētas laukumiem, tomēr mūsdienās galvenā publiskās ārtelpas ass ir Liepājas iela, ko nosaka koncentrējušās sabiedriskās funkcijas – sadzīves pakalpojumi, veikali, iespējas satikties un atpūsties.

Ielas Kuldīgā kā publiskās ārtelpas elements veido funkcionālo sasaisti starp apzaļumotajām teritorijām un laukumiem veidojot ārtelpas elementu vienotu sistēmu. Kuldīgas vēsturiskajā centrā tās pilnveidei veidotas pārdomātas vizuālā tēla meklējumu koncepcijas, lai veidotu būvētai videi atbilstošas ielu ieseguma detaļas un labiekārtojuma elementus (aprakstīts arī 4.2.3. apakšnodaļā „Ielu tīkls un apbūve”). Daudzveidīgās ielu telpas, regulētā satiksmes intensitāte un uzmanību saistošas detaļas nosaka ielu rekreatīvo raksturu.

Attēls Nr.16: Publiskā ārtelpa Kuldīgas vēsturiskajā centrā. (pēc KAĢ, 2010).

Mobilitāti veicinošs faktors iekšpilsētā ir publiskie pagalmi – dzīvojamai mājai vai sabiedriskai ēkai piekritīga teritorija, kurai jānodrošina publiska pieejamība vismaz no plkst. 9.00 līdz 22.00 (SIA „Projekti un vadība” 2013). Vēsturiski katram zemes gabalam bijis žogs (dažviet pat 2m augsts), tādejādi panākot publiskās un privātās ārtelpas nošķirtību. Žogiem izzūdot, novērtētas pagalmu caurstaigājamības praktiskās priekšrocības. Dažviet pilsētā tās bijušas prioritāras, lai plānošanas dokumentos noteiktu saglabājamus publiskos pagalmus paralēli žogu atjaunošanas veicinošajiem pasākumiem. Publiskie pagalmi noteikti vēsturiskā centra aktīvajos iekškvartālos veidojot ielu tīklam paralēlu funkcionālo saikņu sistēmu starp dažādajām vecpilsētas daļām (attēlā Nr.16).

Plānojot vecpilsētas vides revitalizāciju, uzmanība vērsta publiskās ārtelpas sakārtošanai atbilstoši kopējās pilsētvides raksturam un mūsdienu drošības prasībām, kā arī dzīvināšanai ar sabiedriskām, kultūras un ekonomiskām aktivitātēm, piemēram, gadatirgi, kultūras un tradīciju pasākumi. Izveidots pašvaldības finanšu instruments, lai veicinātu iedzīvotāju iniciatīvas publiskās un īpašumam piegulošās publiskās ārtelpas veidošanai un uzturēšanai.

Ietekmes faktori: apkārtējās vides apsaimniekošanas kvalitāte un prioritātes, teritorijas drošība un sadarbība ar privāto zemju īpašniekiem, tūrisma attīstība.

Kopumā pilsētvides uzlabojumi veikti saskaņā ar iedzīvotāju publiskās ārtelpas kvalitātes kritērijiem. Ainaisvka apkārtnē veicina vides izziņu, tādēļ nozīmīgs ir atbilstošas infrastruktūras nodrošinājums. Vēsturiskajā centrā vērojama rekreācijas infrastruktūras attīstīšana, tomēr to īstenošanas prioritātes lielā mērā atkarīgas no tūrisma veicinošām aktivitātēm, nodrošinot arī vietējos iedzīvotājus ar papildus labiekārtotām teritorijām (SIA “Reģionālie projekti”, 2013). Vēsturiskā centra D daļā vāji attīstīta rekreācijas infrastruktūra, vēsturiskā centra sasaisti nodrošinot vien ar ielu tīklu. Pilnveidojot upes krastu tūrisma un kopējo rekreācijas infrastruktūru, svarīgi vadīties pēc ilgtspējīga tūrisma principiem (skatīt arī 1.3. apakšnodaļā Aleppo piemēru).

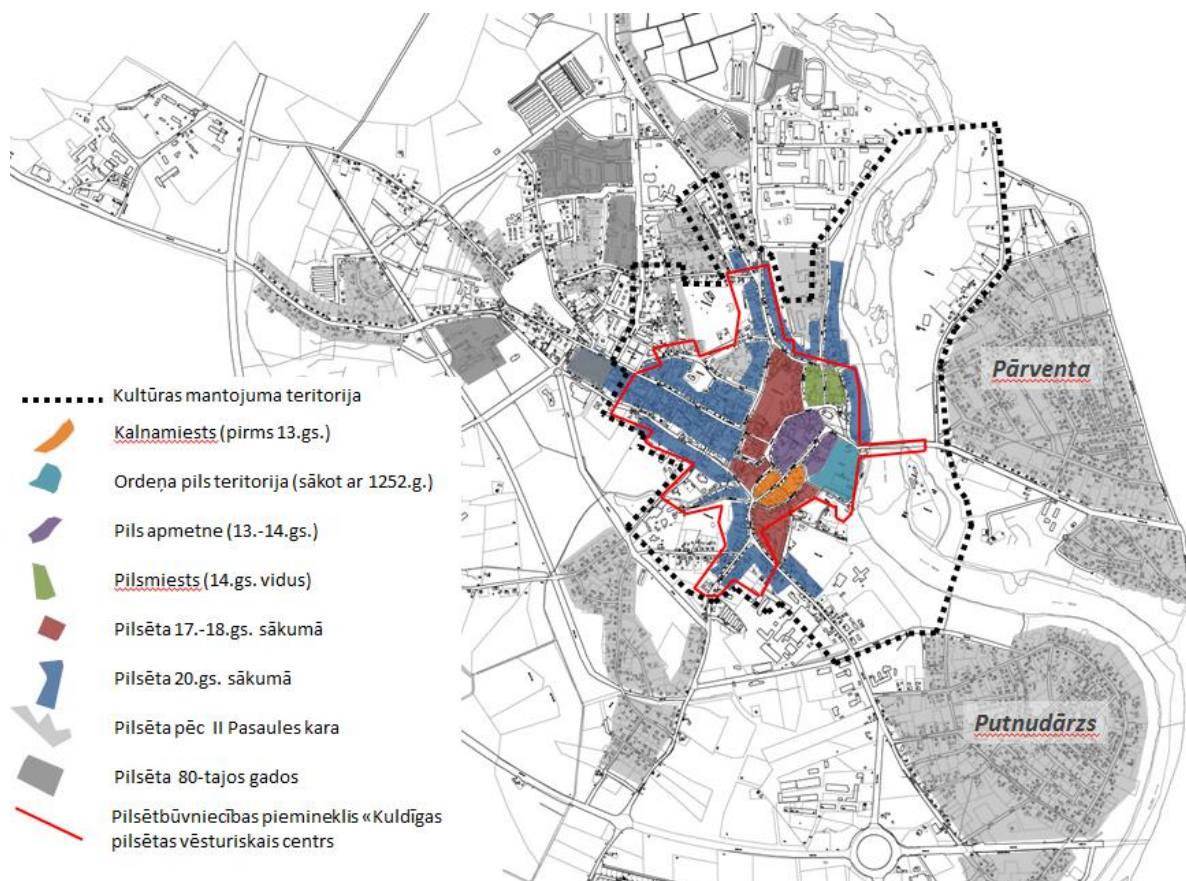
4.2.3. *Apbūve un ielu tīkls*

Kuldīgas pilsētas vēsturiskais kodols veidojies no četrām atsevišķām daļām: Kalnamiesta, Livonijas ordeņa pils teritorijas, pils apmetnes un Pilsmiesta, kas sākotnēji pastāvējušas kā savstarpēji nodalītas apmetnes (Lejnieks, 2014). Apbūve un ielu tīkls veidojies ilgā laika periodā sākotnējām apbūves struktūrām paplašinoties un apvienojoties sociāli ekonomisko procesu ietekmē. Lai arī apbūves pirmējo struktūru ēkas nav saglabājušās, ielu tīkls pilsētas vēsturiskajā centrā ļauj nolasīt to apmērus (attēlā Nr. 16).

Jau sākotnēji nozīmīgs pilsētas plānojuma elements līdzās apbūvei un ielu tīklam bijusi pilsētas zilā struktūra. Alekšupīte gan vieno, gan atdala dažādās vecpilsētas daļas: tilti un tiltiņi mūsdienās ļauj upīti šķērsot 12 vietās. Savukārt Venta nosaka iekšpilsētas robežu pilsētas austrumos. Ķieģeļu velju tilts pār upi kopš 19. gs. nodrošina pilsētas sasniedzamību no Rīgas virziena un ir nozīmīgs pilsētas atpazīstamības simbols. Tilts būvēts pārdomāti un kvalitatīvi domājot par būvmateriālu savstarpējo savietojamību un izturību (Krastiņš, 2014). Šie paši apsvērumi bijuši noteicoši arī 2008. gadā, kad veikta tilta pārbūve un restaurācija.

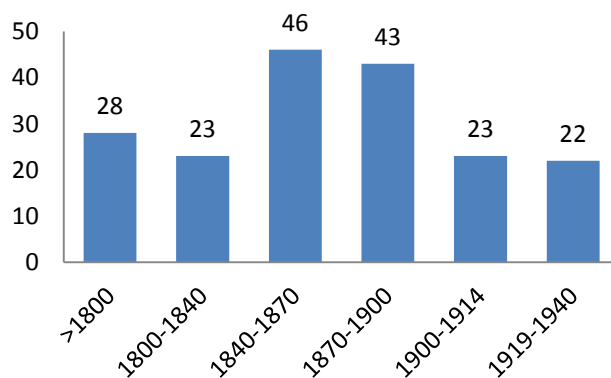
Pilsētas galvenajās ielās dominē divstāvu vai trīsstāvu mūra nami, kas izkārtoti blīvā perimetrālajā apbūvē (AIG, 2009). Perifēro vēsturiskā centra apbūvi veido vienkārtīga un divstāvu ēkas, kas ielas telpā izkārtotas pēc perimetrālās apbūves principiem, savukārt iekšpagalmos ēkas organizētas lauku sētas tradīcijās.

Kuldīgas vēsturiskajā centrā atrodas vairāk kā 400 ēku, no kurām 185 ēkām 2009. gadā veikta arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija un 125 ēkām veiktas fasāžu krāsu zondāžas, nosakot krāsu toņus attiecīgi pa ēku būvperiodiem. Izpētes ietvaros definēti vēsturiskā centra autentiskuma kritēriji meklējot pilsētvides arhitektonisko identitāti (AIG, 2009).

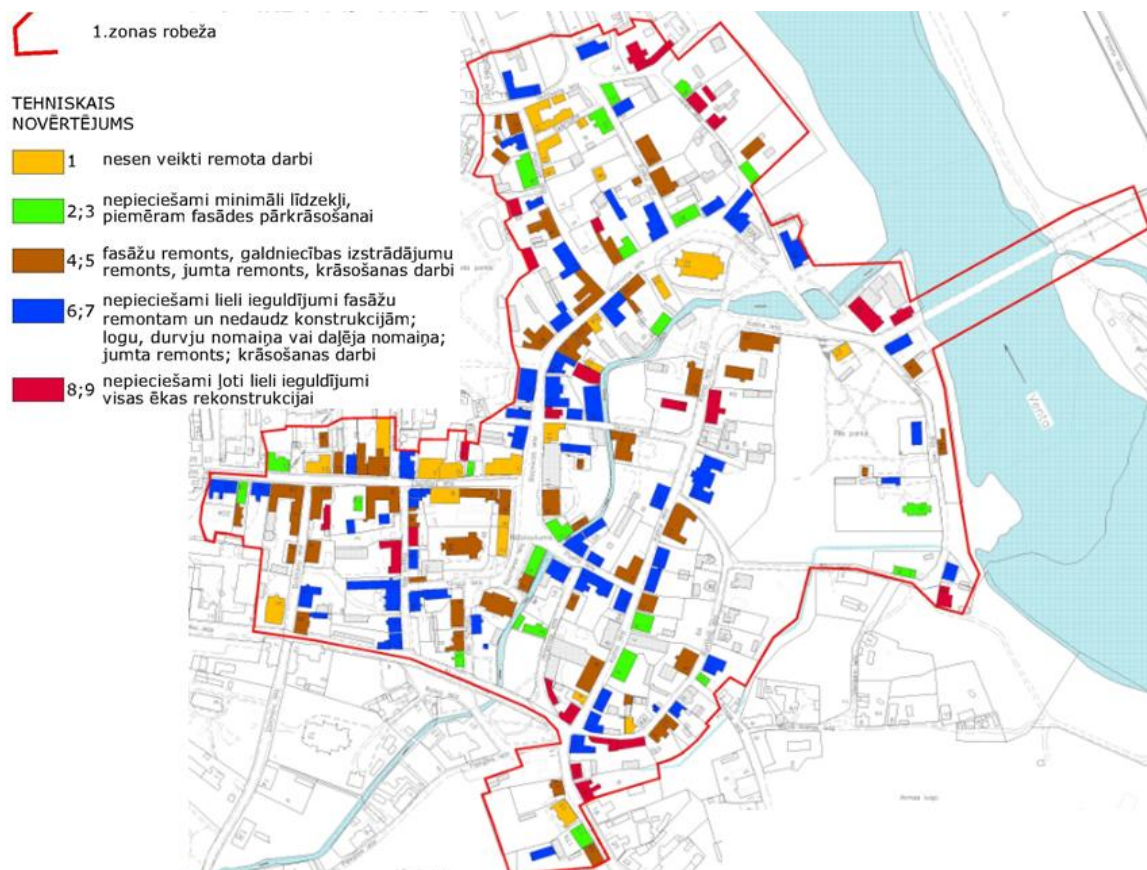

Attēls Nr.16: Kuldīgas pilsētībūvnieciskie attīstības periodi (autores veidota shēma pēc Krastiņš, 2014).

Pēc inventarizācijas rezultātiem secināts, ka pilsētvidi veido galvenokārt 19. gs. II puses un 20. gs. sākuma apbūve vai šī laika kvalitatīvas senāku ēku pārbūves (attēlā Nr. 17). Zināmas izmaiņas, kas vistiešākajā mērā skārušas ēku autentiskumu un vēsturiskā centra koptēlu, radušās pēc 20. gs. vidus nepārdomātu ēku remontu laikā, nerēķinoties ar vēsturiskā centra kā vienota objekta saglabāšanu. Tomēr, novērtējot katru ēku atsevišķi, secināts, ka kopējais pilsētvides autentiskuma līmenis (virs 75%) ir salīdzinoši augsts (AIG, 2009).

Attēls Nr.17: Ēku īpatsvars Kuldīgas pilsētībūvniecības pieminekļī atkarībā no būvperioda, 2009. gadā - pirms teritorijas paplašināšanas (autores veidots grafiks pēc AIG, 2009).

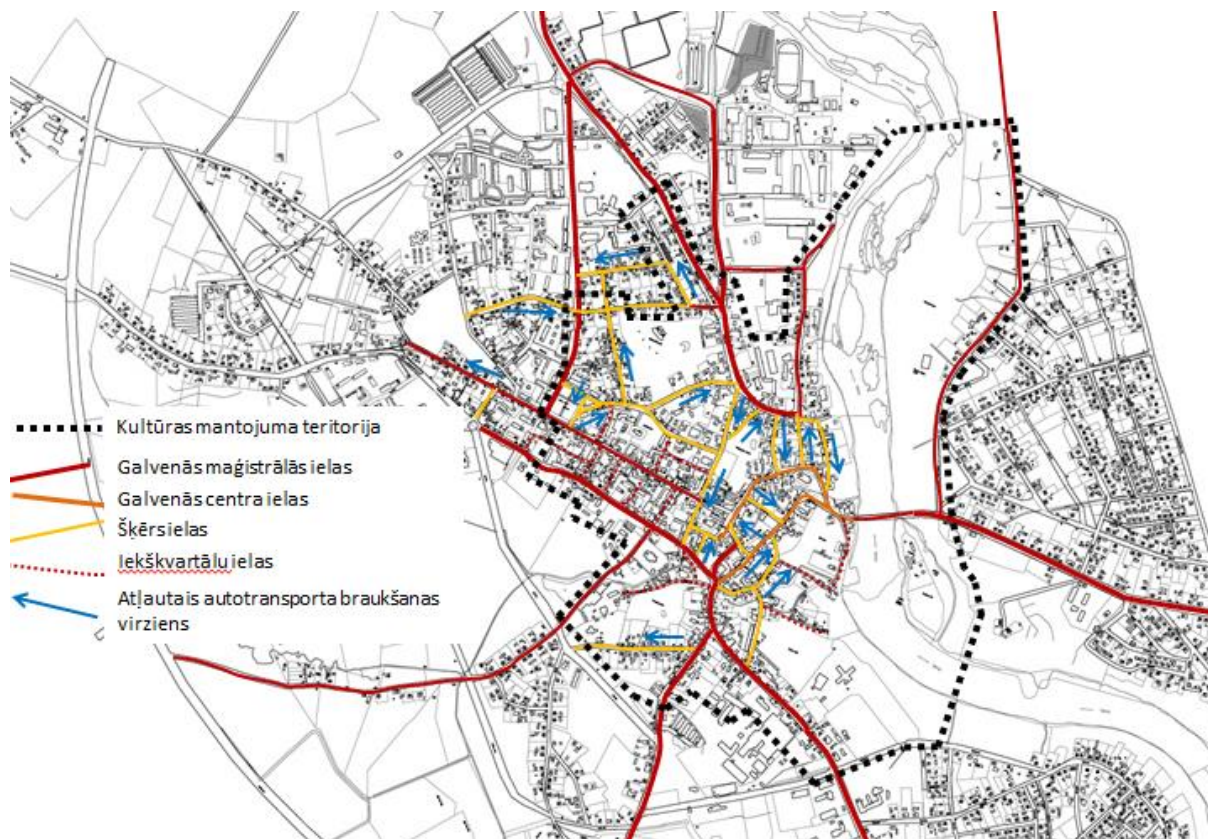

Attēls Nr.18: Ēku tehniskā stāvokļa novērtējums (AIG, 2009).

Novērtējot ēku tehnisko stāvokli, iespējams secināt, ka aptuveni 25% ēku tiek veikta regulāra uzturēšana, tām nesen veikti arī attiecīgi fasādes atjaunošanas darbi vai arī nepieciešami nelieli ieguldījumi to arhitektoniskā un vizuālā tēla uzlabošanai. Aptuveni tik pat daudz ir ēkas, kuras faktiski ir avārijas stāvoklī un ir pilsētvidi degradējošas. Šīm ēkām jāplāno ievērojamas investīcijas to glābšanai un būvapjoma nodrošināšanai kopējā vecpilsētas apbūves kompleksā. Savukārt dominējošs pārsvars ir to ēku, kas novērtētas kā kvalitatīvi būvētas, bet tām nepieciešami nopietni fasāžu remontdarbi, kā arī papildus apsekojamas un remontējamas nesošās konstrukcijas (attēlā Nr.18). Ēku saglabāšanai un atjaunošanai izveidota pašvaldības struktūrvienība (Restaurācijas centrs), lai iedzīvotājiem nodrošinātu metodisku atbalstu un finanšu instrumentus, lai līdzfinansētu ēku glābšanas darbus, kā arī fasāžu un būvgaldniecības elementu remontu.

Laika gaitā apbūve vietām ir izirusi (attēlā Nr. 19): I Pasaules karā Kuldīga cietusi maz, bet 20.gs. pirmajā pusē liela daļa pilsētas zaudēta ugunsgrēkā. II Pasaules karā sagrauta apbūve 1905. gada parka vietā (ebreju kvartāls), iegūstot jaunu nozīmi pilsētas struktūrā kā neapbūvējama teritorija. Zudusi kvartāla apbūve un laika gaitā pārveidota pilsētvides struktūra ir arī starp Raiņa un Jelgavas ielu pie kādreizējā Latviešu biedrības nama.

Ietekmes faktori: laikapstākļi un to cikliskums, ēku apsaimniekošanas kvalitāte un prioritātes, sociāli ekonomiskā situācija un sabiedrības vēsturiskās vides uztvere, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu prasības, izpētes un datu aktualizēšanas kapacitāte, īpašumattiecību struktūra, tūrisma attīstība.

Attēls Nr.20: Kuldīgas mantojuma teritorijas ielu klasifikācija pēc to nozīmes un satiksmes organizācija (autores veidota shēma pēc KNP, 2010).

Vēsturiskā centra apbūvi tiešā veidā ietekmē atmosfēras apstākļi iedarbojoties uz ēku jumtiem, fasādēm un to detaļām, nosakot nepieciešamību pēc namu regulāras apkopes un uzturēšanas labā tehniskā stāvoklī. Šie darbi veicami ar atbilstošām amatniecības metodēm un materiāliem, kuru lietošanu tieši ietekmē ēkas īpašnieka zināšanas, prasmes un senas ēkas „vajadzību” izpratne. Ēku uzturēšanas process saistīts ar komplicētām īpašumattiecībām: denacionalizācijas rezultātā, dzīvokļi vecpilsētas ēkās lielākoties privatizēti, veidojot kopīpašumu un tā apsaimniekošana veicama ar apsaimniekotāja starpniecību. Nereti vienas ēkas īpašnieki ir ar atšķirīgiem ienākumiem, atbildības sajūtu pret īpašumu un atšķirīgu viedokli par vēstures liecību vērtību, tādēļ sarežģīta ir jebkāda vienošanās par ēkai veicamajiem remontiem un tās kvalitātes uzlabošanas darbiem. Rezultātā tiek apdraudēta ēkas tehniskā, arhitektoniskā un kultūrvēsturiskā kvalitāte. Pašvaldības politikas vai kultūras mantojuma pārvaldības līmenī šī situācija nav

sistemātiski risināta. Kā ēku saglabāšanu un uzturēšanu veicinošs faktors minama tūrisma attīstība, kas paver lielākas iespējas ēku izmantošanai peļņas gūšanā.

No 20.gs. otrās puses līdz mūsdienām apbūves struktūra mainījies minimāli, tomēr, mūsdienās vērojama tendence, ka tehniskā stāvokļa dēļ vai pēc ugunsgrēkiem, tiek novāktas ēku drupas samazinot līdzšinējo apbūves blīvumu un veidojot vēsturiskai pilsētvidei neatbilstošu kvartālu raksturu (Krastiņš, 2014). Pagalmos esošās saimniecības ēkas pakļautas lielākam iznīcības riskam: Kuldīgas vēsturiskajā centrā joprojām ir saglabājusies malkas apkure un palīgēkas – malkas šķūnīši, tiek aktīvi izmantotas. Pēc ēku pieslēgšanas pilsētas siltumtīklam arvien samazināsies fona apbūves elementu funkcionālā nepieciešamība, kas radīs tās izzušanas draudus, tādejādi vēl vairāk samazinot vēsturiskās struktūras blīvumu (AIG, 2009). Vēsturisko pilsētas struktūru veido kā ielu frontālā, tā palīgēku apbūve – no šāda aspekta tās ir līdzvērtīgas. Veicinot iedzīvotāju dzīves kvalitāti, tiek apdraudēta apbūves struktūra, kas ir tieša pilsētvides attīstības un kultūras mantojuma aizsardzības konfliktsituācija. Šo procesu, būtībā, nespēj kavēt arī Kuldīgas novada teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi. Vecpilsētas teritorijas ekstensīvā izmantošana tiek veicināta ar iedzīvotāju migrācijas un skaita rukšanas tendencēm mazpilsētās, nelabvēlīgi atsaucoties arī uz to vēsturiskajiem centriem.

2009. gadā veiktā vēsturisko ēku inventarizācija bija nozīmīga izpēte vēsturiskā centra situācijas apzināšanai: iegūtā informācija joprojām kalpo kā palīgmateriāls ēku īpašniekiem, projektētājiem un pašvaldības speciālistiem, lai izstrādātu nepieciešamo darba programmu īpašuma atjaunošanai (Bikše Z., Jekševica I., 2011). Tika iegūti uzskatāmi un reāli dati patiesās ēku tehniskā stāvokļa novērtēšanai, kā rezultātā tika uzsāktas stratēģiskas rīcības vecpilsētas ēku glābšanai. Diemžēl izpēte veikta pilsētbūvniecības pieminekļa teritorijai pirms tās paplašināšanas (2013. gadā), ietverot informāciju par pusi no šobrīd kultūras mantojuma teritorijā ietverto apbūvi. 2015. gadā paredzēts šādu inventarizāciju turpināt arī pārējām ēkām, tomēr tik pat būtiski ir esošo informāciju regulāri atjaunot atbilstoši procesiem pilsētvidē.

4.2.4. Inženierkomunikācijas un apbūves inženiertehniskais stāvoklis

Viens no galvenajiem rādītājiem, kas raksturo pilsētas attīstības pakāpi un atšķir to no citām tā paša laikmeta dzīves vietām, kā vēsturiski, tā mūsdienās, ir labiekārtojums. Kuldīgas pilsētas labiekārtošana tika uzsākta pirms I Pasaules kara, ar sadzīves kanalizācijas ierīkošanu. Pilsētas labiekārtošana turpinājās arī Latvijas pirmajā

neatkarības laikā, kad tika uzsākti un īstenoti arī citi pilsētas labiekārtošanas projekti, piemēram, esošo ielu bruģēšana un jauno ielu būvniecība (Krastiņš, 2014).

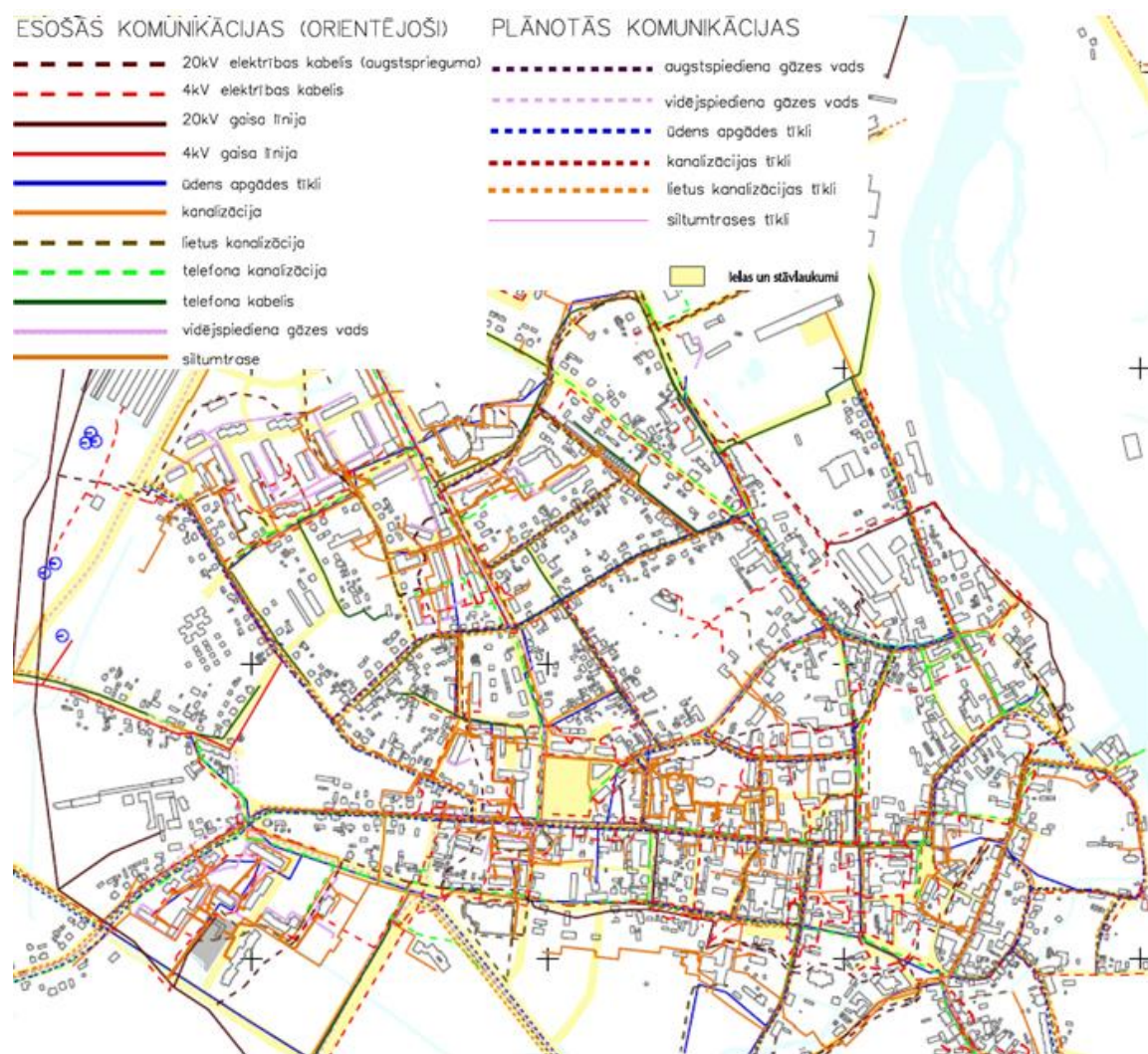
Dzīvojamā fonda labiekārtojuma līmenis vēl 1937. gadā ievērojami atšķīries no mūsdienu prasībām. Elektriskā apgaismošana tad bijusi 32 % dzīvokļu. Centrālpakure reģistrēta tikai divos, bet atsevišķs ūdensvads ievilkts 17 dzīvokļos. 2,6 % dzīvokļu bijis pieejams vairākiem dzīvokļiem kopējs ūdensvads. Visvairāk (40 % dzīvokļu) lietoti vietējie sūkņi, 33,8 % dzīvokļu bijušas pieejamas akas, bet 23,3 % gadījumos ūdens ierīču nav bijis vispār. 51 % dzīvokļu labierīcības atradušās ārpus ēkas (Krastiņš, 2014).

Laikā no 2008.-2013. gadam vecpilsētas teritorijā un ar to saistītās pilsētas daļās, veiktas ielu pārbūves, paredzot ne tikai ielas līmeņa pazemināšanu līdz vēsturiskajam augstumam un pilsētvidei atbilstošu ielu ieseguma materiālu lietojumu, bet arī inženierkomunikāciju izbūvi (centralizētā ūdensvada un kanalizācijas, lietus ūdens kanalizācijas un siltumtīklu, attēlā Nr.21). Vēsturiskajā centrā izveidotas atdalītas saimniecības un lietus ūdens kanalizācijas sistēmas (Vaksis, 2009).

Kā ūdens ņemšanas vieta vecpilsētā joprojām raksturīgi ir brīvkrāni, sakarā ar to, ka daļai ēku joprojām nav izbūvēti ūdensvada pievadi un iekšējie ūdensvada un kanalizācijas tīkli. Pamanāmi pilsētvides elementi ir gaismas ķermeņi. Vecpilsētas ielu pārbūves mūsdienās paredz arī ielu apgaismojuma nodrošinājumu vietās, kur tas vēsturiski nav bijis, uzlabojot publiskās ārtelpas drošību diennakts tumšajā laikā.

Ietekmes faktori: labvēlīga pilsētvides attīstības politika, iedzīvotāju maksātspējas ietekmētas iespējas lietot centralizētos inženierkomunikāciju tīklus, ugunsdrošība.

Pēc ūdenssaimniecības projekta I un II kārtas ieviešanas (2012.g.) pakalpojuma pārklājums Kuldīgas pilsētā palielinājies līdz 95%, t.sk., izbūvēti inženiertīkli arī vecpilsētas daļās, kur tie nekad nav bijuši un rekonstruēti esošie posmi (Vaksis, 2009). Ielu rekonstrukciju laikā radīti priekšnosacījumi grunts, virszemes un pazemes ūdeņu piesārņojuma novēršanai. Tomēr 2011. gadā, apkopojot iedzīvotāju vēlmēs un vajadzības mājokļa labiekārtošanai, joprojām dominē mūsdienīgas komunikācijas (ūdensvads, kanalizācija, siltumapgāde), namu siltumnoturības paaugstināšana un vizuāli tehniskā stāvokļa uzlabošana (Jākobsone, 2011), liecinot, ka iedzīvotājiem nav finansiālu resursu, lai ierīkotās komunikācijas sāktu lietot. Sadzīves kanalizācijas radītais piesārņojuma risks Ventā joprojām pastāv, apdraudot aizsargājamu zivju sugu nārsta vietas, kā arī Ventas rumbas ainavisko kvalitāti.

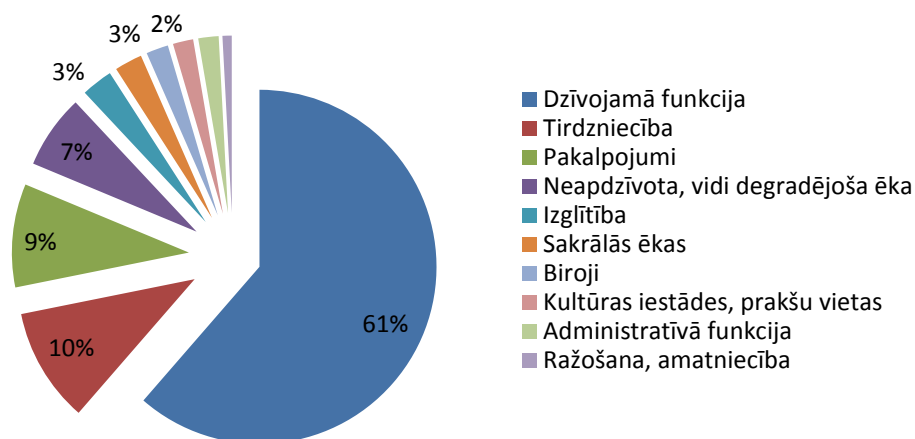
Attēls Nr.21: Inženierkomunikāciju plānojums pilsētas vēsturiskajā centrā (KNP,2010).

Līdzīga situācija pastāv arī siltumapgādes jomā (4.2.3. apakšnodaļā „Apbūve un ielu tīkls”), kas no šāda aspekta ir pozitīva tendence. Tomēr, ne tikai vēsturiski, bet arī mūsdienās vecpilsētas problēma ir ugunsgrēki: attālumi starp ēkām un tradicionālā būvmateriāla – koka, pielietojums, pilsētvidi padara uguns nedrošu. Dzīvojamo namu apkures ierīču sliktais tehniskais stāvoklis lielā mērā šo tendenci veicina.

Kultūras un dabas mantojuma pārvaldībā nav konsekventas datu kontroles un procesa vadības attiecībā uz centralizēto inženierkomunikāciju pakalpojumu izmantošanu – cik ēkas iepriekš bijušas pieslēgtas tīkliem, cik pieslēgtas pēc centralizēto tīku izbūves un kādas vērojamas tendences attiecībā uz iedzīvotāju interesi izmantot šīs iespējas nākotnē. Mājokļa labiekārtošanas iespējas tiek nodrošinātas, bet vecpilsētas iedzīvotāju reālie sadzīves apstākļi var palikt nemainīgi.

4.2.5. Dzīvotņu struktūra un ekonomiskais profils

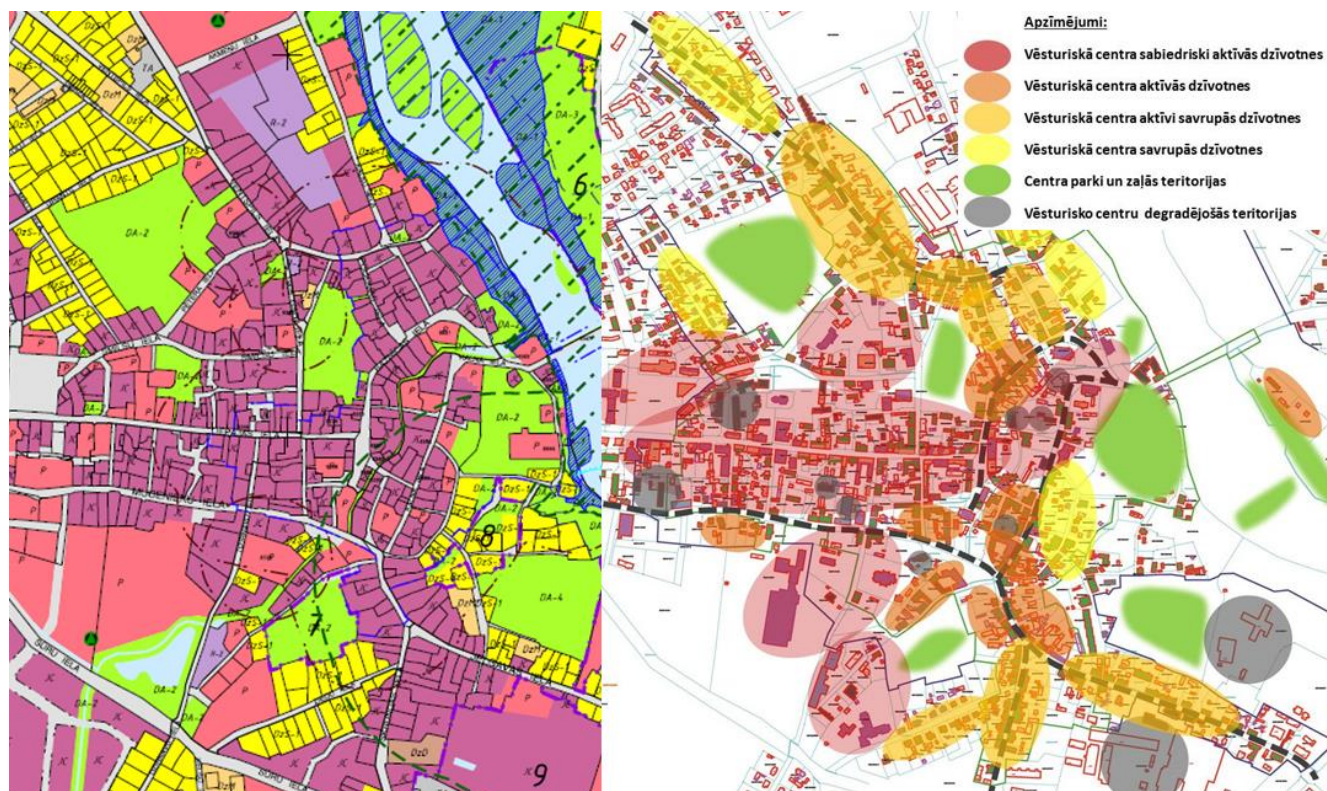
Dzīvotnes vēsturiskās pilsētas ainavas ietvaros vērtētas kā saimnieciski funkcionālie kopumi, kurus telpiski atšķirīgus padara: sabiedrības intereses attiecībā uz šo telpisko veidojumu izmantošanu, dominējošais apbūves tips un pilsētībūvnieciskais plānojums, vietas dinamika un kopējā noskaņa. Dzīvotņu struktūru nosaka vēsturiski iedibinātas saimnieciskās tradīcijas un vides attīstības tendences. Kā mūsdienu pienesums ir teritorijas plānošana izrietoši no izpratnes par pilsētībūvnieciskā kompleksa vērtībām un to aizsardzību. Lai arī dominējošā ir dzīvojamā funkcija, vecpilsētā galvenokārt noteikta jaukta centra apbūve (attēlā Nr.22). Šajā teritorijā tradicionāli izveidojies plašs jauktu izmantošanu spektrs un tas kalpo kā pilsētas vai plašākas novada apkaimes centrs (SIA „Projekti un vadība, 2013). Funkcionālās zonas atļautā izmantošana (tumši rozā attēlā Nr.23, pa kreisi) pieļauj biroju, sabiedrisko un administratīvo ēku, daudzdzīvokļu dzīvojamo māju, izglītības un kultūras iestāžu, kā arī reliģiska rakstura u.c. veida apbūvi, būtībā ilustrējot esošās jauktas centra apbūves funkcijas kā vienā pilsētībūvnieciskā veselumā.

Attēls Nr.22: Ekonomiskais profils un funkciju raksturs Kuldīgas vēsturiskajā centrā (autores veidots grafiks, 2015).

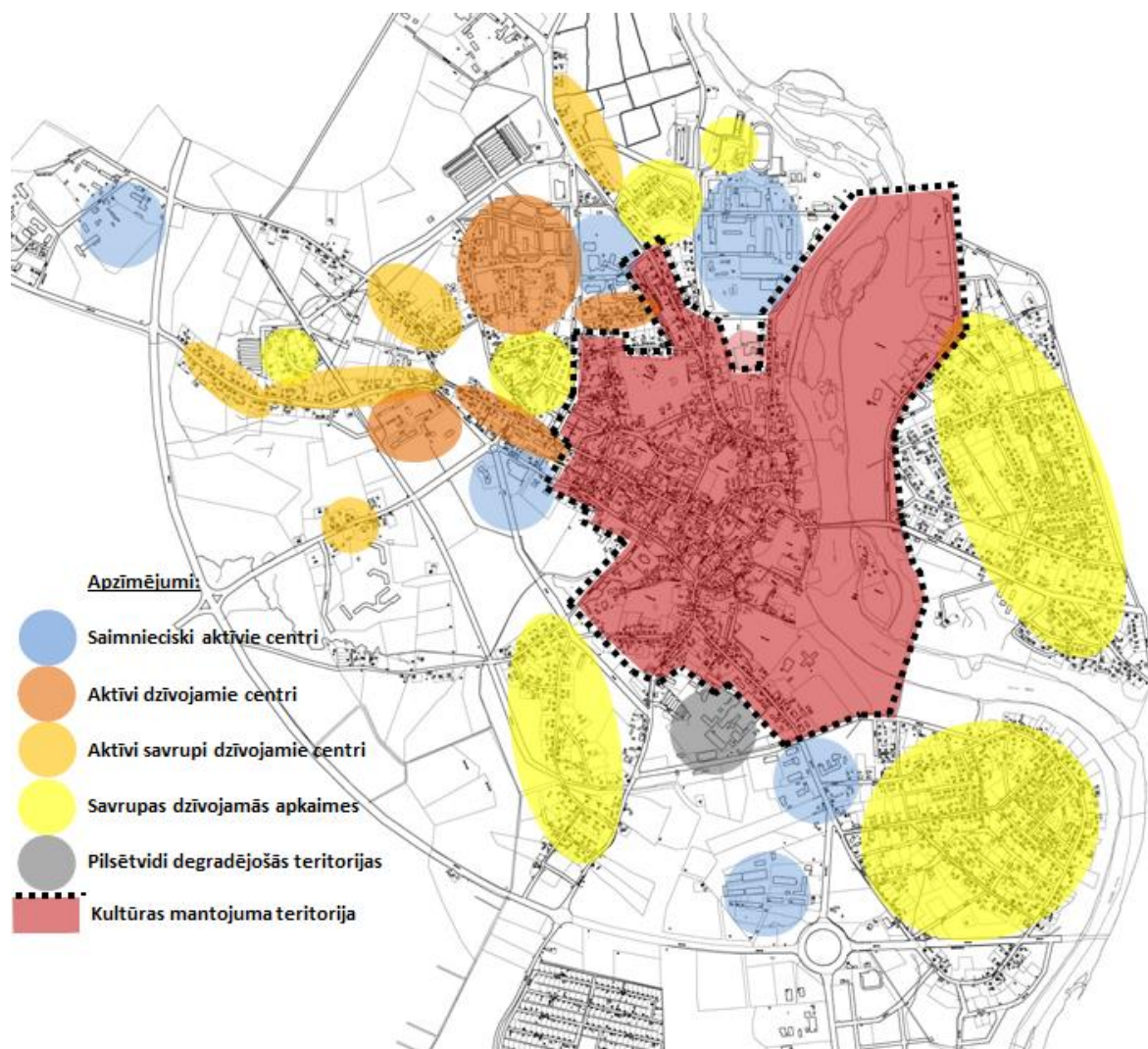
Vērojot vēsturiskā centra dzīvotnes, redzams, ka teritorijas ietvaros iespējams izdalīt atsevišķus dzīvotņu veidus, tādejādi atklājot niansēm bagāto centra telpisko struktūru. Vēsturiskā centra sabiedriski aktīvajās dzīvotnēs to raksturu nosaka sabiedrisko funkciju dinamika, apbūves reprezentējošā arhitektūra un vides kopējā publiskā noskaņa (publiskie pagalmi, skvēri u.c.). Galvenā darījumu ass ir Liepājas iela, kur izvietojušies veikali, kafejnīcas un citi ēdināšanas uzņēmumi. Blakus kvartālos izvietojušās

administratīvās pārvaldes, izglītības, kultūras un sporta iestādes, veselības aprūpes pakalpojumi un biroju telpas.

Attēls Nr.23: Atļautā un plānotā izmantošana Kuldīgas vēsturiskajā centrā - pa labi (SIA „Projekti un vadība, 2013), dzīvotņu novērtējums - pa kreisi (autores veidota shēma).

Vēsturiskā centra aktīvās dzīvotnes ietver sabiedriskā centra dinamiku, reprezentējošu apbūvi, tomēr strikti nodalīta ir dzīvotnes publiskā un privātā vide. Aktīvi savrupajās dzīvotnēs dinamiku diktē, galvenokārt, satiksmes kustība, kas zināmā mērā šķel kopuma telpisko vienotību. Kompozicionāli šīm dzīvotnēm raksturīgi pie ielas bloķēta galvenā dzīvojamā ēka, kas veido ielas telpas arhitektonisko raksturu un pagalmā organizēta saimnieciskā zona, iekoptas dobes u.c. labiekārtojuma elementi. Savukārt vēsturiskā centra savrupās dzīvotnes demonstrē spēcīgu privāto telpu pat ielas līmenī. Tās ir mierīgas, ar vietai individuālu intimitāti, kaimiņattiecību kultūru, iekoptiem dārziem vai cilvēku kopīgi veidotām teritorijām. Tādejādi izriet, ka dzīvotņu raksturs un tā saglabāšana veido priekšnosacījumus lokālajām identitātēm un pilsētvides telpiskajai daudzveidībai. Ja pastāv šāda pilsētvides daudzveidība, arī funkcionālajam zonējumam, iespējams, būtu jābūt atbilstoši niansētam, lai nodrošinātu daudzveidības aizsardzību, saglabāšanu un attīstību.

Attēls Nr.24: Kuldīgas vēsturiskais centrs pilsētas sociāli ekonomiskā kontekstā (autore veidota shēma).

Jaunās saimnieciskās dzīvotnes ārpus pilsētas vēsturiskā centra (attēlā Nr.24) piedāvā specifiskus pakalpojumus, piemēram, auto remonts un tehniskā apkalpe, noliktavu pakalpojumi, loģistika, pasažieru pārvadājumi, saimniecības preču, mēbeļu, būvmateriālu, pārtikas tirdzniecība un citi darījumi, kas pēc mēroga un saimnieciskās darbības kapacitātes nav vēsturiskajam centram atbilstoši. To pieejamība papildina pilsētas pakalpojumu klāstu attiecībā pret novada teritoriju un Kuldīgu kā tā administratīvo centru.

Ietekmes faktori: jauno dzīvotņu apbūves vizuālā uztveramība un mērogs attiecībā pret vēsturisko centru, sociāli ekonomiskie procesi – sabiedrības noslāņošanās vēsturiskajā centrā, vēsturiskā centra ekonomiskā pasivitāte un vienveidība.

Vēsturiskā centra ietvaros, dzīvotnes mijiedarbojas harmoniski un bez savstarpējas konkurences. Vērtējot vēsturisko centru visas pilsētas kontekstā redzams, ka vecpilsēta savu sabiedrisko, administratīvo un darījumu centra nozīmi saglabā. Vēsturiskās

teritorijas noteicošās priekšrocības ir tās kompakts un pakalpojumu koncentrācija vienuviet, kā arī esoša infrastruktūra un brīvo telpu pieejamība. Pilsētvides dzīvināšanas politika – kultūras un izglītības iestāžu izvietošana vēsturiskajā centrā, to pakalpojumu piedāvājums un tūristu interese, veicina vēsturiskā centra apmeklētību un uztur vides prestižu. Pirms jaunu saimniecisko centru plānošanas un attīstīšanas ārpus vēsturiskās pilsētas daļas būtu jāizvērtē to vizuālā uztveramība un ietekme attiecībā pret vecpilsētu.

20.gs. otrajā pusē Kuldīgas telpiskajā struktūrā veidojušies jauni dzīvojamie centri un rajoni, kas pilsētā nodrošina daudzveidīgu dzīvojamo fondu (aktīvu, aktīvi savrupu vai savrupu dzīvotņu vidi). Tas nodrošināts ar mūsdienu dzīves kvalitātei atbilstošām inženierkomunikācijām, pirmās nepieciešamības pakalpojumiem un satiksmes infrastruktūru veidojot nosacīti pašpietiekamas pilsētas struktūras jeb apkaimes, kurām ir attīstītas saiknes ar pilsētas funkcionālo centru. Savukārt, vēsturiskās apbūves ēkas nereti ir sliktā tehniskajā stāvoklī, to papildus labiekārtošana prasa ieguldījumus (centralizētās siltumapgādes, ūdensvada un kanalizācijas pieslēgumi, iekšējo inženiertīklu un labierīcību ierīkošana), tās ir sarežģīti siltināt, kā arī pastāv specifiskas prasības attiecībā uz namu apsaimniekošanu. Mazpilsētas nelielā mēroga dēļ, nav būtisku atšķirību dzīves vietas lokācijai attiecībā pret izglītības vai veselības aprūpes pakalpojumiem, tādēļ, maksātspējīgajiem iedzīvotājiem ir salīdzinoši plašas alternatīvas attiecībā uz dzīves vietas izvēli.

Iedzīvotāju iekšējā migrācija no vēsturiskā centra uz labiekārtoto namu apkaimēm un sabiedrības novecošanās rada nelabvēlīgu sociālo tendenci. Turklāt pašvaldībai trūkst vienotas politikas dzīvokļa palīdzības sniegšanā ar kultūras mantojuma saglabāšanu: pašvaldības dzīvokļi vēsturiskajā centrā tiek piedāvāti nomaī sociāli neaizsargātām personām, kuras iespēju dzīvot pilsētas centrā arī izmanto, salīdzinoši lēto dzīves apstākļu dēļ. Tādējādi vēl vairāk tiek noplicinātas iespējas piesaistīt privātās investīcijas vēsturisko ēku atjaunošanai, veicinot sabiedrības noslāņošanos.

Kuldīgas vecpilsētas ekonomiski aktīvo profilu veido tirdzniecība (pārtika, apģērbs un aksesuāri, suvenīri, kancelejas u.c. preces) un pakalpojumi (skaistumkopšana, ēdināšana, veselības aprūpe utt.), kas sasaucas ar vēsturisko darījuma centra raksturu. Augsta pievienotā ekonomiskā vērtība saglabājusies pārtikas jomā, kā vietai raksturīgu konditorijas izstrādājumu ražošana un sabiedriskā ēdināšana (restorāni, kafejnīcas); pakalpojumu jomā – tikai gadījumos, kad gala produkts saistīts ar pakalpojuma sniedzēja intelektuālo vai radošo pienesumu. Tādēļ tādas iniciatīvas kā, piemēram, mājražotāju kooperatīva darbība un citas mazās uzņēmējdarbības formas, vēršamas mērķtiecīgi

vēsturiskā centra ekonomiskajai dzīvināšanai un aktivitāšu daudzveidības veicināšanai ar kvalitatīviem vietējo amatnieku izstrādājumiem un izsekojamu produkta kvalitāti.

Mūsdienu pilsētas centrā iespiedušās bijušās ražošanas teritorijas, kas daļēji turpina funkcionēt, pielāgojoties urbānās vides nosacījumiem attiecībā uz dzīves kvalitātes prasībām. Nozīmīgi būtu panākt to konceptuālu attīstību saskaņā ar mantojuma saglabāšanas interesēm. Diemžēl, sociāli ekonomiskās lejupslīdes rezultātā, salīdzinoši augsts ir neizmantoto telpu vai ēku īpatsvars, tai pat laikā biroju telpu piedāvājums – neliels.

4.2.6. Identitāte un daudzveidība

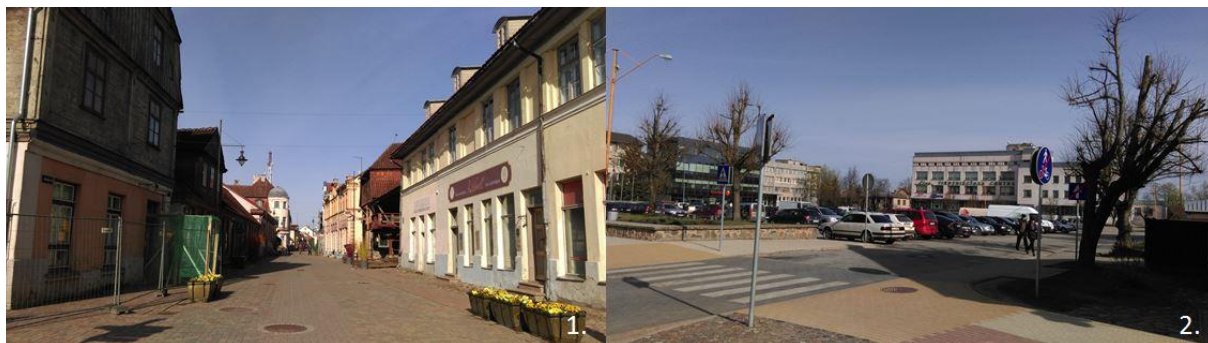
Vietas identitātes un daudzveidības analīzei piemērota ainavu estētikas vērtēšanas teorija: pēc arhitektoniski telpiskās kompozīcijas pieejas noteiktas pilsētvides ainavu telpas un tās vērtētas identificējot arhitektoniski telpiskos elementus, to savstarpējo izkārtojumu un mijiedarbību, nosakot galvenos ainavu telpas identitātes kritērijus (izvēsta ielu telpu analīze Pielikumā Nr.3).

Kā piemērs vērtētas raksturīgākās pilsētas ainavu telpas. Tās izvēlētas izrietoši no iedzīvotāju subjektīvās ainavu uztveres un kopējā vērtējuma - skaitliskā vairākuma. Tās visas ietver kultūrvēsturiskas, estētiskas vērtības un pilsētbūvnieciski saglabājamās kvalitātes arī ekspertu vērtējumā. Ainavas telpu analīze balstīta uz vietas fiziskā veidola vērtējumu, raksturojot objektu un ainavas elementu kompozīciju, kā arī vēršot uzmanību uz vides koloristiku, faktūrām, skaņu, smaržu un vides dinamiku (dažādība, harmonija, rimts, kustība, statiskums utt.).

Liepājas ielas ainavas telpu kompozicionāli veido ielas plakne un frontāla kvartālu apbūve, kuras detalizācija, mērogs, faktūras un koloristika atkarīga no ēkas būvperioda. Pēc iedzīvotāju domām, Liepājas iela pilsētā nav pati vecākā, bet pati svarīgākā, iznes pilsētas centra prestižu. Iela, kur var satikt cilvēkus. Tās sākuma telpisko raksturu nosaka apbūve, kas autentiska saglabājusies kopš 18.gs. beigām un 19. gs. sākuma, ar atsevišķām, neliela mēroga ēkām arī no 20.gs. I puses (attēlā Nr. 25). Apbūve liecina par tās īpašnieku sabiedrisko statusu. Samērā klajš ir ielas segums, kas vērtējams vairāk funkcionāli, kā estētiski; tiek zonēts un sadalīts ar labiekārtojuma elementiem.

Starp ēkām saglabātās iebrauktuves sadala ielas monolītās robežas, veidojot šauras „vizūras” (attēlā Nr.26) ar skatu iekšpagalmos, kas uztverams apstājoties. Zudušās apbūves vietas veido ainavu telpas vizuālus paplašinājumus, līdz privātajai iekšpagalmu

videi, kas ir strukturāls pretstats frontālās apbūves ainavai. Pastāv vizuālās saiknes ar orientieriem pilsētvidē (sinagogas komplekss, Sv. Annas Baznīca, tornis pie policijas).

Attēls Nr.25: Liepājas ielas telpas identitāte ar 18.gs. beigu un 19. gs. sākuma elementiem (1.) un 20.gs. otrās puses elementiem (2.) (foto: Jansone, 2015)

Attēls Nr.26: Šaurie skati uz Liepājas ielas iekšpagalmiem (foto: Jansone, 2015)

Galvenie identitātes kritēriji: gājēju ielas statuss ar iespējām pārvietoties brīvi; ēku un telpu aktīvā funkcija, kas nosaka namu fasāžu raibo raksturu un ielas telpas dinamiku; apbūves būvperiods – ietekmē pilsētvides vizuālo noskaņu, sīkdetaļas, prezentējot pilsētas centra aktīvo daļu; publiskas aktivitātes, svētku svinēšana.

Kalna ielas ainavas telpai izdalāmi vismaz trīs posmi, kas veidojas ainavai noslēdzoties ielas līkumā vai reljefa ietekmē. Ielas telpa vietām šaura - ar ēku fasādēm ierobežota, apbūves veidotais koridors apraujas zudušo ēku vietās, kas atver saimnieciskus dzīvojamos iekšpagalmus.

Iela raksturojama kā klusa un nemierīga. Ielas identitāti nosaka 19.gs. 40-70-to gadu apbūve (attēlā Nr.27), kas mijas ar ēku kompleksu no 18.gs. beigām un 20.gs. sākuma būvēm. Ainavas posmi atšķiras ar apbūves blīvuma izmaiņām un pilsēt būvnieciskiem organizatoriskajiem principiem, kā arī zaļo struktūru intensitāti. Ielas dinamiku atkarībā no laika nosaka auto satiksme, posmi pie izglītības iestādēm un tiesas ēkas. Kalna ielas galveno akcentu veido Dzirnavu dīķis pie Sv. Katrīnas baznīcas ar Baznīcas ielas tiltu un Pils dzirnavām veidojot ainaviski spēcīgu kompleksu – ūdens virsma, ielas seguma faktūra, ēku fasādes, priekšplāna un tuvplāna saspēle u.c. (attēlā Nr. 28).

Attēls Nr. 27: Kalna ielas 19.gs. 40-70-to gadu identitāte (1.) un 18.gs. beigas un 20.gs. sākuma raksturs (2.) (foto: Jansone, 2015).

Attēls Nr. 28: Kalna ielas ainaviskā kulminācija – Ainavas telpa pie Dzirnavu dīķa (5; 6) (foto: Jansone, 2015).

Nozīmīgākie elementi - apbūve, reljefs, no apbūves brīvās vietas, arī kustība un skaņa, zaļās struktūras; visu objektu izkārtojums, telpiskas intimitātes un publiskas vides mijattiecības, transporta kustība. Papildus elementi un sīkdetaļas – vizuālās un funkcionālas saiknes ar orientieriem pilsētvidē (rātslaukumu, rātsnamu, pilsētas dārzu), privātās un publiskās telpas nošķirtība.

Kalna iela iedzīvotājiem asociējas ar senajiem laikiem. Tās identitātes kritēriji ir reljefs, šķērsieliņas, autentisko ēku (18.gs. beigu un dažādu periodu 19. gs.) apbūves posmi, viena no galvenajām centra ielām, apbūves vienkāršība un mērogs. Ainavas telpa raksturo pilsētvides publisko un privāto raksturu, savā veidā – struktūras ievainojamību un trauslumu, kontrastā ar autentiskām vērtībām apbūvē un fundamentālām vērtībām – vietas reljefs un veids, kā tā atklājas skatam (scenogrāfija).

Pils ielas un Ventas ielejas ainavas telpa ļoti kompleksa un bagāta ar elementiem, kas atrodas nepārtrauktā telpiski savstarpējā mijiedarbībā. Kā dominējošais, abos virzienos un abos upes krastos, ir reljefs, upe ar rumbu un ūdens skanējumu. Ķieģeļu velvju tilts ar formu, mērogu, ritmu, un raksturīgo koloristiku atklājas virzienā uz Baznīcas ielu (attēlā Nr.29-2.). Vietai raksturīga faktūru bagātība: Pils ielas bruģis, zālājs, košumaugi, koki. Upes straujtecis - galvenais vides dinamikas avots, rumba un tās skaņa pretstatā ar mierīgo pastaigu pa Pils ielu. Ielas segums regulē pārvietošanās tempu, kas

piemērots ainavas vērošanai (attēlā Nr. 29-1.). Vietas scenogrāfija pārvietojoties ainavā ļauj baudīt tās elementus visdažādākajās kombinācijās.

Attēls Nr. 29: Pils ielas telpa ar Pilsētas dārzu – skats no Baznīcas ielas (1.) un ķieģeļu velvju tilts skatā uz Baznīcas ielu (2.) (foto: Jansone, 2015).

Nozīmīgākie elementi ir upes ieleja, brīvstāvošas ēkas, reljefs, upes straujtec, parks, arī kustība un skaņa; visu objektu izkārtojums, harmonija un vides piesātinājums. Papildus elementi, piemēram, labiekārtojuma elementi, mazās arhitektūras formas un citas sīkdetaļas it kā ir vienā līmenī ar fona elementiem, veidojot līdzvērtīgu ainavas detalizāciju fonā un tuvplānā (attēlā Nr.30).

Attēls Nr. 30: Ventas rumba skatā no upes labā krasta – audiāli dominējošais ainavas elements (3.), Kuldīgas vēsturiskā centra panorāma skatā no upes labā krasta – harmoniska pilsētvides panorāma (4.) (foto: Jansone, 2015).

Identitātes kritēriji: pilsētu simbolizējošu, Latvijas un Eiropas mēroga unikālu objektu unikāla kombinācija, kas dara vietējo sabiedrību lepnu par savu pilsētu. Tā nozīmīga ne tikai pārāko parametru vai vēsturisku notikumu dēļ, bet arī ieņem nozīmīgu vietu iedzīvotāju ikdienā (atpūta, hobijs), stiprinot vietas piederības un identitātes sajūtas.

Ainavas telpu ietekmes faktori: grausti un zudušās ēkas, apbūves detalizācijas un apjoma saglabāšana, pilsēt būvnieciskas izmaiņas.

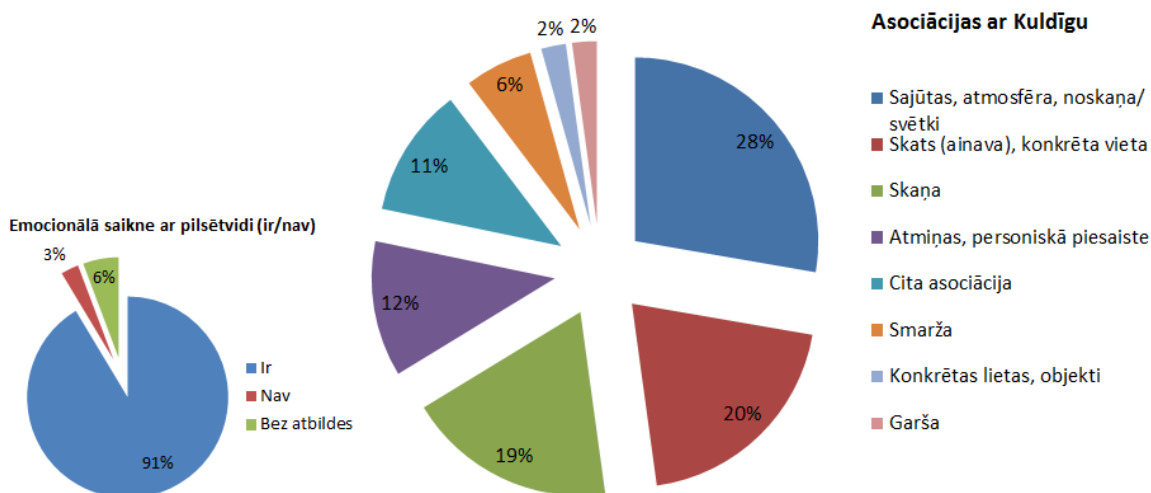
Pilsētvidē pamanāmas ēkas, kas netiek izmantotas un padraud sabiedrības drošību – faktori, kas degradē pilsētvides ainaviskumu un sakārtotību. Ainavas homogēnu atjaunošanu kavē kultūrvēsturisks apstāklis: zemes robežu pārveidošana 20. gs. otrajā pusē, no kā izriet arī tiesiskas sekas mūsdienās, jo juridiski nav iespējams atjaunot

pagalma vēsturiskos organizācijas principus, piemēram, zemes gabalā Pasta ielā 1, saimniecības zona eksponējas kā frontālās apbūves potenciālā vieta Kalna ielā.

Apbūves detalizācija un dabas objektu faktūras ainavu telpās nosaka to piesātinājumu, vizuālo pievilcību, vēlmi uzturēties un vērot. Ēku detaļu zaudēšana neietekmē telpisko mērogu vai ainaviskās proporcijas, tomēr negatīvi ietekmē ielu ainavu kvalitāti un pievilcību.

4.2.7. Sabiedrības vērtības un kultūras prakses

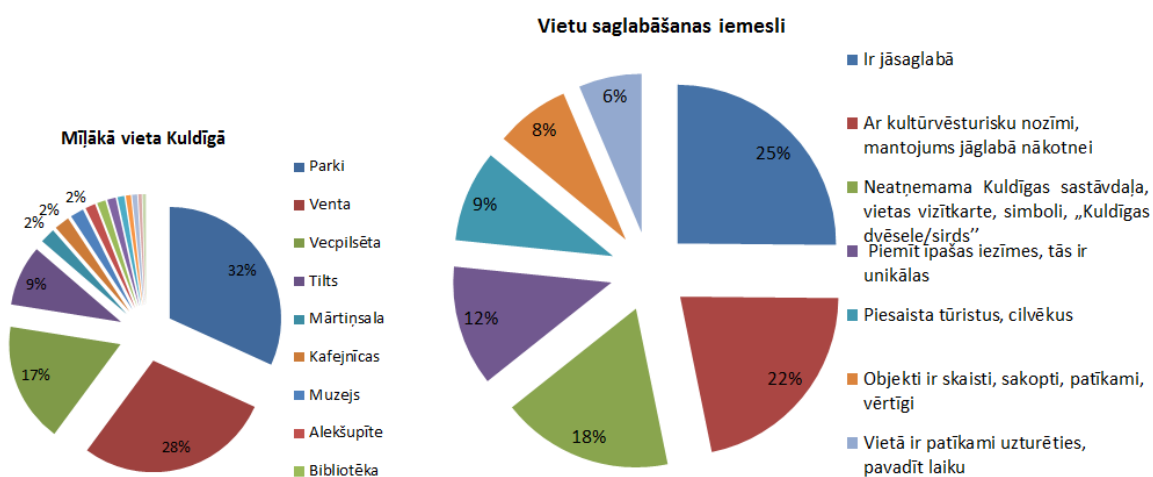
Sabiedrības vērtības raksturojošs faktors ir pilsētvides sakoptība, tīrība un kārtība. Noteicošs faktors ir arī objektu un ainavas elementu funkcionalitātei jeb izmantošanas iespējām, t.sk., mūsdienu dzīves kvalitātes izpratnei atbilstoši. Tomēr sabiedrības vērtējums balstīts arī uz daudz personiskākiem kritērijiem, kas saistīti ar asociācijām, atmiņām, mājas (drošības) sajūtām un pilsētvides ainavas estētisko baudījumu, ko varētu dēvēt par emocionālo saikni ar vietu (attēlā Nr.31). Emocionālo, mentālo saikni veido un papildina pilsētvides asociācijas – sajūtas, kas ir dominējošas cilvēku uztverē, t.sk., mantojuma kontekstā.

Attēls Nr. 31: Iedzīvotāju emocionālā piesaiste mantojumam un asociācijas ar pilsētvidi (autores veidoti grafiki).

Kā liecina aptaujas rezultāti, galvenās pilsētvides emocionālās vērtības saistītas ar vietas īpašo atmosfēru un noskaņu, kuras veidojošie elementi aprakstīti iepriekšējā ainavas līmenī. Svētku noskaņa un svinīgums saistāms ar konkrētām vietām, gadalaikiem u.c. ietekmes faktoriem, kas to veicina, tomēr, kopumā pilsētvides dzīvotnes un atšķirīgās telpu identitātes ļauj šīs noskaņas gūt arī ikdienā. Tādejādi apliecinot, ka vietējais kultūras mantojums ir un var būt ne tikai kultūrvēsturiski un zinātniski vērtīgs komplekss, bet arī nozīmīga vietējās sabiedrības ikdienas dzīves kvalitātes sastāvdaļa.

Nereti iedzīvotāji pilsētvidi un savu tuvāko apkaimi uztver caur ģimenes vēsturi, kas saistīta ar īpašumu mantošanu un paaudžu nomaiņu. Vietas un Kuldīgas namu vēsture tiek pārzināta savas vai tuvējo kaimiņu dzimtas ietvaros. Saistībā ar senču ieguldījumu īpašuma tapšanā vērojamas gan vēstures faktu zināšanas, gan emocionālā dzimtas kopības un savas identitātes apziņa. „Mums ir laime dzīvot blakus uz senču zemes. Es tiešām sajūtu šo pēctecību un stingro pamatu...” - tā stāsta kāda kundze, kura dzīvo vecvecvecāku celtajā ēkā Ēdoles ielā (Grīniņa, 2003). Īpašumu apsaimniekošana un sakopšana šodienas saimniekiem ir arī pienākums pret senčiem – uzturēt un attīstīt to, kas mantots (Rungule, 2014). Iedzīvotājiem pārmantojamības ceļā ir svarīgi saglabāt senču veidoto vidi – ēkas, to kompozicionālo sistēmu, detaļas, ēkas konfigurāciju u.c. tradicionālās būvniecības principus, kas nozīmīgi arī kopējās pilsētvides rakstura saglabāšanai, pierādot, ka kultūras mantojuma pārvaldības sociālie aspekti lielā mērā nosaka tā fizisko ilgtspējību.

Attēls Nr. 32: Kuldīgas iedzīvotāju mīļākās vietas un biežāk minētie to saglabāšanas iemesli (autores veidoti grafiki).

Argumentējot, kādēļ sabiedrības vērtības būtu jāsaglabā, ne vienmēr ir skaidri formulējami konkrēti iemesli. Dažkārt cilvēkiem, nav arī svarīgi tos formulēt, paļaujoties uz intuitīvajām sajūtām, pilsētvides noskaņām un labsajūtu šo apstākļu pieejamībā (Pucens, 2014). Sabiedrība pastāv viedoklis, ka pilsētvidi nepieciešams saglabāt kā liecību nākamajām paaudzēm. Šīs atbildes mantojuma pārvaldībai uzdod pienākumu liecības apzināt un precīzi dokumentēt, rūpēties par autentiskajām pilsētvides struktūrām un laikmeta uzslāņojumiem, lai nākamo paaudžu mantojums būtu iespējami kvalitatīvs un pilnvērtīgs (attēlā Nr.32).

Pilsētvides kultūras mantojums pauž vietas raksturu, un plašāku atpazīstamību, ietver vietas simbolus, ne tikai priekš vietējās sabiedrības, bet tādejādi apliecinot

sabiedrības spēju iestāties arī par plašākas (piemēram, nacionāla mēroga) sabiedrības mantojuma saglabāšanas interesēm. Tai pat laikā, pastāv arī viedoklis par šo simbolu ekonomisko pienesumu, kā vietas vērtību, kas padara tos par aizsargājamu, racionāli izmantojam un saglabājamu resursu. Taču atsevišķos gadījumos vide ir svarīga vienkārši tādēļ, ka tajā norit cilvēku ikdienas gaitas: dzīvo, strādā, mācās; tādēļ, ka ir ierasti un skaisti, novērtējot stabilitāti, drošības sajūtu un pēctecību.

Kultūras prakses nosaka instrumenti, priekšmeti, artefakti un kultūrtelpas (arī funkcionālās dzīvotnes), ko kopienas, grupas un dažos gadījumos — atsevišķi indivīdi atzīst par sava kultūras mantojuma daļu (Konvencija par nemateriālā ..., 2003), kā arī prasmes un zināšanas, kas kādai kopienai vai interešu grupai ir raksturīgas un tiek nodotas nākamajām paaudzēm. Tradicionālā kultūra, kas, saistīta ar kolektīvu tradīciju pārmantošanu sabiedrībā, arī Kuldīgā un novadā tiek izteikta ar amatiermākslu (attēlā Nr. 33). Spēcīgi nemateriālā kultūras mantojuma centri izveidojušies interešu izglītības iestādēs, kur iegūtās zināšanas un prasmes nodrošina pamatus radošai mākslinieciskajai pašizpaušmei.

Attēls Nr.33: Kuldīgas novada pašvaldības organizētas kultūras prakses Kuldīgā (foto no Kuldīgas novada pašvaldības arhīva).

Kuldīgas novada pašvaldības Restaurācijas centrs veidots kā koka restaurācijas darbnīca, kurā paralēli tiek konsultēti iedzīvotāji par ēku saglabāšanu un uzturēšanu, tādējādi šīs restaurējot arī iedzīvotāju prasmes un nododot tās sabiedrībai. Kā restaurācijas centra iniciatīvas tiek rīkotas praktiskas akcijas kultūras mantojuma saglabāšanas popularizēšanai un sniegts restaurācijas un ēku atjaunošanai nepieciešamās dokumentācijas sagatavošanai (KNP, 2014).

Kā eksperimentāls projekts, vērtīborientētas sabiedrības veidošanā, ir novadmācība, kas, iekļauta Kuldīgas novada vispārizglītojošo skolu 5. klašu grupu mācību programmā. Tās nepieciešamība pamatota ar lokālās vides izpaušmēm, kuru

pamatā ir katra indivīda personisko vērtību sistēma. Veicināt emocionālu piederību kādai konkrētai vietai iecerēts panākt bērniem jau agrīni sniedzot zināšanas par apkārtējo vidi, veidojot pozitīvu attieksmi un atbildības sajūtu par tās saglabāšanu pēc metodes: no šaurāka (ģimene) uz plašāku (novads), no prakses uz teoriju, no šodienas atskatoties pagātnē – izzinot un izprotot (Mediņa, 2013).

Nemateriālo kultūras mantojumu, kas ilgtermiņā tiek nodots no paaudzes paaudzē, kopienas un interešu grupas nemitīgi rada no jauna, veicinot arī cieņu pret kultūras daudzveidību un cilvēka radošo darbību (Konvencija par nemateriālā ..., 2003). Pašvaldības uzdevums ir nodrošināt bāzi kultūras prakšu iespējām, tomēr daudz lielāku atdevi un pašizpaušmju iespējas nodrošina privātās iniciatīvas un NVO darbība (attēlā Nr.34).

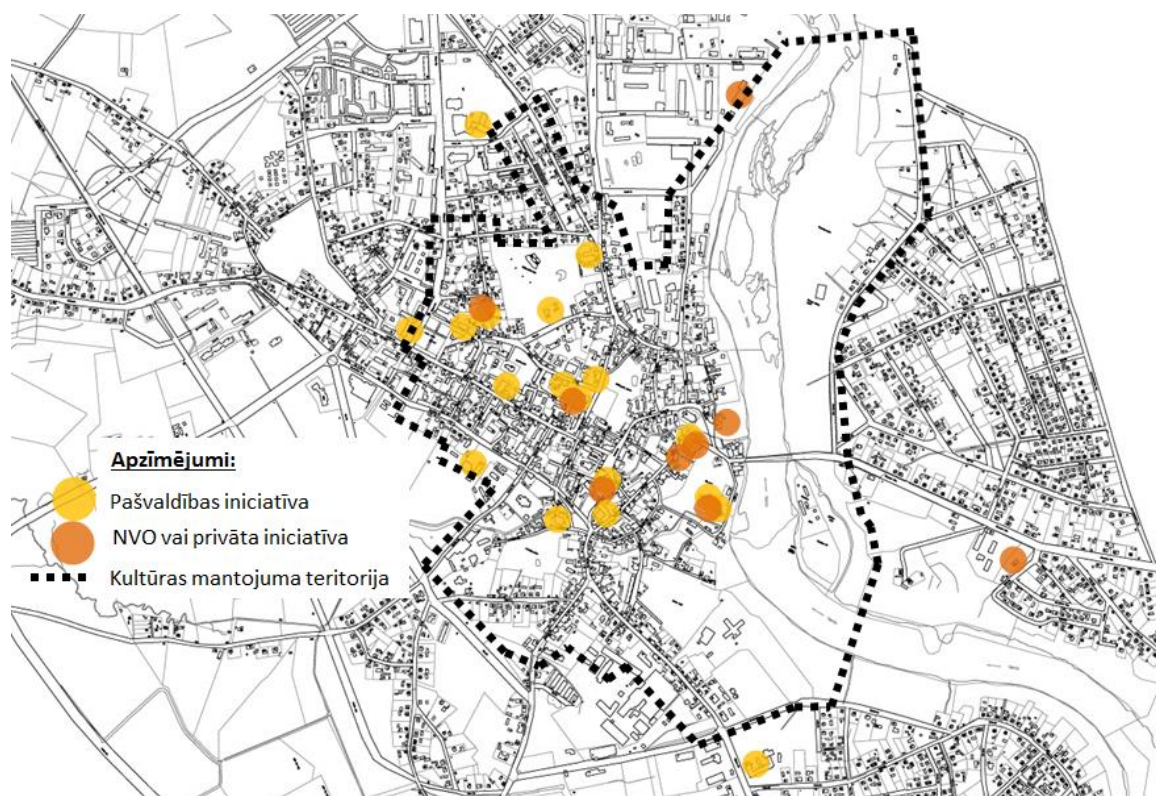

Attēls Nr.34: Nevalstisko organizāciju īstenotas kultūras prakses Kuldīgā (foto no Kuldīgas novada pašvaldības arhīva).

Folkloras kopas „Kūrava” un „Nārбуļи”, kā arī nevalstiskai organizācija „Kurzemes kultūras mantojuma centrs "Kūrava"” nodarbojas ar tradicionālās kultūras apguvi, kultūrvides pētīšanu un popularizēšanu, vides izglītību, realizē jauniešu integrācijas projektus, veido partnerības folkloras un filoloģijas pētniecībā, veidojot izglītojošas programmas, nometnes u.c. pasākumus. Nekomerciālās Kultūras Attīstības Centrs jeb NEKAC attīstījis Kuldīgas skatuvi, ar to saprotot „pagrīdes” (angļu val. *underground*) mūzikas kustības aizsākumus, uzsverot, ka kultūra nav business un komercija, bet gan individuālas tiesības paust savu radošo domu, nododot citiem savu veikumu (NEKACERRIA, 2006).

Pašvaldības struktūrvienības un biedrības „Kuldīgas Mākslinieku rezidence” darbībā noteicoša ir nacionāla un starptautiska partnerība mākslas industrijas jomā radošo prakšu rīkošanai, vizuālās mākslas projekti un mākslas galerijas darbība, radošo industriju (dizaina, arhitektūras) projekti. Projekti tiek īstenoti publiskās un privātās partnerības ietvaros.

Kopš 80-tajiem gadiem Kuldīgā dzīvas ir fotogrāfijas tradīcijas un arī šobrīd tās tiek koptas ar mērķi veidot pieredzes, zināšanu un ideju apmaiņai labvēlīgu vidi kluba biedru starpā, kā arī apgūt padziļināti fotogrāfijas tehnikas vietējās un izbraukuma sesijās. Neatņemama kluba darbības sastāvdaļa ir publisku izstāšu veidošana (STV, 2014). Savukārt, lielāko nekomerciālo velo festivālu Latvijā rīko Kuldīgas aktīvās atpūtas centrs, lai veicinātu riteņbraukšanas kultūru un zaļo domāšanu Kuldīgā un Latvijā. Savukārt Pilsētas dārzā pavasara, vasaras piektdienu un sestdienu vakaros, stundu pēc saulrieta, tiek piedāvāti brīvdabas kino seansi.

Attēls Nr.35: Pašvaldības un nevalstiskā sektora kultūras prakšu vietas Kuldīgā (autores veidota shēma).

Ietekmes faktori: vietas asociācijas, ko sniedz pilsētvide, aktīvo kultūras prakšu un procesu integrēšana kultūras mantojuma saglabāšanas aktivitātēs.

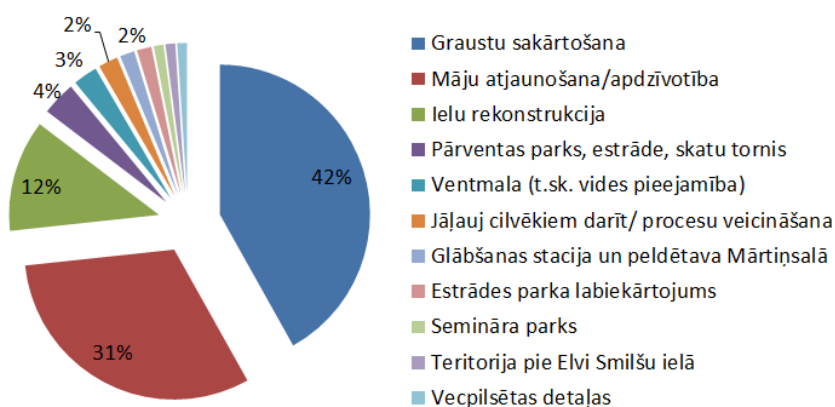
5. Materiālā (dabas un cilvēka veidotā) vide ir rosinoša, iedvesmojoša, ko apliecina sabiedrībā pastāvošie patstāvīgie izziņas un radīšanas procesi. Tie izpaužas vietējās kultūras praksēs – nemateriālajās kultūras izpausmes formās. Ne tādēļ, ka šāda procesa nepieciešamību noteiktu normatīvi, bet tādēļ, lai gūtu privātā laika kvalitatīvu papildījumu. Kultūras nemateriālās izpausmes ir nozīmīgas kā pašizpausmes formas, kas veicinātas apkārtējās vides ietekmē. Kultūras prakses rada papildus impulsus materiālās vides saglabāšanai, veidojot nepārtrauktu materiālas un nemateriālās vides mijiedarbību, ietekmējot arī pilsētvidi.

4.3. Kuldīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības mērķi, to noteikšana

Kuldīgas vēsturiskās pilsētas ainavas līmeņi norāda uz vērtīgām iestrādnēm un praksi, kas skatāma plašāku sociāli, ekonomisko un fizisko apstākļu kontekstā. To veido uz mantojuma aizsardzības, saglabāšanas un popularizēšanas procesiem orientētas darbības. *"Saglabāšana" nozīmē veikt darbības, kuru mērķis ir nodrošināt mantojuma dzīvotspēju,... it īpaši ar formālās un neformālās izglītības palīdzību, kā arī atdzīvināt šāda mantojuma dažādos aspektus"* (Konvencija par nemateriālā ..., 2003), norādot, ka būtībā, pārvaldībai jābūt orientētai uz vēsturiskās pilsētas ainavas līmeņiem, procesu izpausmes uztverot kā integrējošas saiknes starp pilsētvides elementiem.

No kā izriet, ka saglabāšanas process īstenojams dažādo kultūras prakšu ietvaros, kā pašvaldības piedāvātajā formātā, tā arī individuāli. Nemateriālā mantojuma izpausmes ir dzīvas, tomēr attiecībā uz materiālā (kultūras un dabas) mantojuma apsaimniekošanu un izmantošanu, tās vēl jākopj.

Vēsturiskās pilsētas ainavas līmeņu raksturojums atklāj pārvaldības sistēmas trūkumus pēc būtības, ļaujot noteikt pilnveidojamos sistēmas posmus. Savukārt iedzīvotāju sniegtās atbildes klasificējamās kā katra ainavas līmeņa galvenie attīstības virzieni sabiedrības izvirzītām prioritātēm attiecībā uz mantojuma saglabāšanu un vēsturiskās pilsētvides attīstību (attēlā Nr. 36): pilsētvidi degradējošo objektu un ēku atjaunošana, kas risināma dzīvotņu un ekonomiskās aktivitātes ietvaros, kā arī apbūves un sabiedrības vērtību līmeņa ietvaros. Kā parāda līmeņu savstarpējā sasaiste, publiskās ārtelpas attīstība, Kuldīgas piemērā, skatāma zilo un zaļo struktūru un dabas pamatnes kontekstā. Inženierkomunikāciju un dzīvojamā fonda labiekārtojuma veicināšanai nepieciešami jauni ilgtspējīgi finanšu instrumenti, tomēr nozīmīgs laika un cilvēku resurss jāparedz darbam samu apsaimniekošanas procesa uzlabošanai un efektivitātes celšanai, sasaistē ar sociāli ekonomisko līmeņi. Dzīvotņu struktūras, pilsētvides identitāte, kas ietekmēta ar sabiedrības vērtību apziņu, veido nemateriālo mantojuma kompleksu, kas tieši ietekmē materiālo vidi. Ilgtspējīgas attīstības kontekstā, tieši šis komplekss veido stratēģisko centru, kam veltāma uzmanība ilgtermiņā noturīgas pilsoniskās kapacitātes veidošanā un vietējo vērtību saglabāšanā.

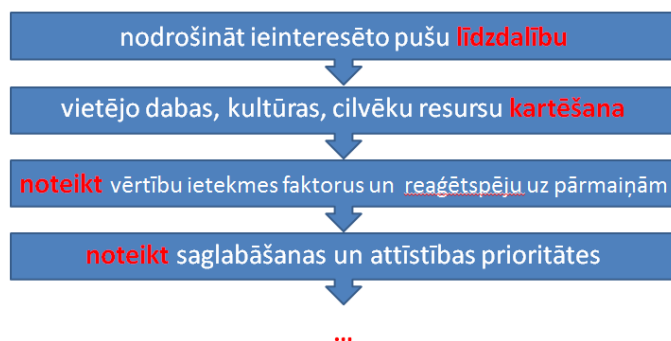
Attēls Nr. 36: Iedzīvotāju formulētas kultūras mantojuma saglabāšanas prioritātes (autores veidots grafiks).

Kuldīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības esošais mērķis ir vispārīgs, no ilgstoša un nebeidzama procesa izrietošs. Kā vērtību saglabāšanas virsmērķis vai vīzija, tas ir saskaņā ar vispārējām mantojuma saglabāšanas nostādnēm, bet neformulē konkrētā periodā sasniedzamus rezultātus. Mantojuma pārvaldība veidojama konkrētam plānošanas periodam ar tam brīdim aktuālām saglabāšanas prioritātēm un attiecīgā periodā sasniedzamu (novērtējamu) mērķi.

Lai arī Kuldīgas kultūras mantojuma videi izstrādāta saglabāšanas un attīstības programma, vērsot un apkopojot darbības tieši vērtību saglabāšanai, tajā trūkst līdzsvara starp mantojuma izpausmes formu līdzvērtīgu pārvaldību – vērtību identificēšanas un dokumentēšanas pakāpēm, dzīvināšanas aktivitātēm, kā prioritāti izvirzot vidi popularizējošas aktivitātes, nevis vietējo sociāli ekonomisko problēmu risinājumus, būtībā, neļaujot sasniegt programmā izvirzīto mērķi - trūkst samērīguma virzoties uz to. Vēsturiskās pilsētas ainavas pieeja piedāvā esošā normatīvajā un institucionālajā ietvarā izvirzīt kopīgus – iepriekš saskaņotus, uz vērtību izkošanu un attīstību vērstus mērķus, kas ir saskaņā arī ar normatīvajām aizsardzības interesēm.

Lai to paveiktu, nodrošināma ieinteresēto pušu līdzdarbība saglabāšanas mērķu un rīcību formulēšanā - vietējās, nacionālās un starptautiskās intereses, kā arī publiskā un privātā sektora, t.sk., praktiski un tieši iesaistot dažādas urbānā attīstībā ieinteresētās puses, apzinot iedzīvotāju viedokļus, iesaistot kopienas, lēmumu pieņēmējus, profesionāļus un vadītājus, kam tiek adresēta mantojuma teritorijas attīstības politika, kā arī vadības un pārvaldības problēmas. Apkopojot un koordinējot šo iesaistīto pušu vajadzības un intereses, formulējamas saglabāšanas un attīstības prioritātes konkrētam plānošanas periodam. Plānojot mērķu sasniegšanu, tiek noteikti konkrēti kritēriji to

īstenošanas novērtēšanai, salāgoti finanšu, laika un administratīvie resursi, kā arī paredzētas dažāda līmeņa un sektoru partnerības (attēlā Nr.37).

Attēls Nr. 37: Kultūras mantojuma pārvaldības veidošanas procesa posmi (*autores veidota shēma pēc Pereira Roders*).

Novērtējot Kuldīgas vēsturiskās pilsētas ainavas līmeņus un kopējo pārvaldības sistēmu, turpmākajam 6 gadu periodam izvirzāmi divi galvenie kultūras mantojuma saglabāšanas (stratēģiskie) mērķi:

1. Kultūras mantojuma saglabāšanas sistēmas līdzsvarošana un pilnveide;
2. Kultūras mantojuma nozīmes celšana vides sakārtošanā un labklājības veicināšanā.

V PRIEKŠLIKUMI KULDĪGAS KULTŪRAS MANTOJUMA PĀRVALDĪBAS PILNVEIDOŠANAI

Vēsturiskās pilsētas ainavas galvenais uzdevums ir sniegt norādījumus par ilgtspējīgu pilsētvides kultūras mantojuma pārvaldību attiecībā uz identificēšanu, novērtēšanu, saglabāšanu vispārējā ilgtspējīgas attīstības sistēmā ar vietai atbilstošu pieeju un prioritātēm. Kuldīgas mantojuma pārvaldībā, nacionāla un vietēja mēroga autoritātes tiek rosinātas radīt mantojuma saglabāšanas un attīstības plānošanas instrumentus, pielāgojot esošo, bet, īpaši jutīgi vietējai situācijai, izveidojot piemērotu pārvaldības praksi, kas nostiprināma arī regulējošā sistēmā (Pereira Roders).

Izrietoši no identificētājām kultūras mantojuma pārvaldības nepilnībām un formulētajiem vērtību saglabāšanas mērķiem, Kuldīgas kultūras mantojuma pārvaldības pilnveidei izdalāmi divi nosacīti pārvaldības mērogi:

- 1) saglabāšana kā vietēja mantojuma pārvaldības sistēma;
- 2) ainavas līmeņu apsaimniekošana, to savstarpēja integrēšana un līdzsvarota attīstīšana ar akcentu uz nemateriālās vides dzīvināšanu un stiprināšanu.

Vēsturiskās ainavas līmeņi parāda kultūras mantojuma dažādos aspektus un to atšķirīgās pārvaldības esošo situāciju. Savukārt ainavas līmeņu ietekmes faktori atklāj to savstarpējo mijiedarbi, ļaujot izsecināt galvenos pārvaldības izejas praktiskos un organizatoriskos punktus. Ietekmes faktori norāda ne tikai uz potenciālajām problēmām, bet arī iespējām un turpmākiem darbības virzieniem pārvaldības veidošanai un uzlabošanai.

5.1. Kultūras mantojuma vietējās pārvaldības sistēma

Vispārīgais līmenis vērts uz pārvaldības procesa administrēšanu un vietējo institūciju kapacitātes veidošanu, procesa gaitā iegūto datu apkopošanu, analīzi un pilsētvides pārmaiņu uzraudzību un novērtēšanu.

5.1.1. Komunikācija, pilsētvides aizsardzības un attīstības interešu koordinēšana

Mantojuma objekta pārvaldība, neatkarīgi no tā veida – dabas vai kultūras mantojums, būtu jāveic mantojuma teritorijā uz vietas, nevis attālināti. Pārvaldības strukturālajā līmenī salāgojama vietējā cilvēkresursu un institucionālā kapacitāte. Tā nosaka pārvaldības sistēmas darbību ikdienā. Nepieciešams līdzsvarots speciālistu loks, kas koordinē un salāgo kultūras mantojuma daudzveidīgās izpausmes. Turklāt koordinējošas funkcijas nav tikai vertikālas (nacionālā, vietējās pārvaldes un sabiedrības sektorā), bet arī horizontālas – attiecīgi pa vēsturiskās pilsētas ainavas līmeņiem.

Vietējās kapacitātes spēja līdzvērtīgi veidojama visos pārvaldības procesa posmos – interešu salāgošanā un prioritāšu noteikšanā, attīstības plānošanas procesā, kā arī pārvaldības plāna īstenošanā un rezultātu novērtēšanā kā nepārtrauktā procesā.

Atsevišķas prakses liecina, ka mantojuma pārvaldībai tiek veidota atsevišķa struktūrvienība (Aleppo piemērs Sīrijā). Šādā pieejā izvērtējami racionālie ieguvumi mērķtiecīgā un tiešā darbībā attiecībā pret administratīvajiem izdevumiem. Ļoti būtiska ir kultūras mantojuma pārvaldības un vietējās attīstības politikas īstenošanas sasaiste ikdienā, ko atsevišķai struktūrvienībai sarežģīti nodrošināt.

5.1.2. Datu apkopošana un informācijas instrumenti

„Dabas datu pārvaldības sistēmai” līdzvērtīgas datu bāzes izveide nepieciešama arī ēku pārvaldībai. Tajā apkopjami izpēšu un inventarizāciju rezultāti, kas kompleksi papildināmi, piemēram, apbūves gadījumā, ar namu apsaimniekotāju mājas lietām, ēku tehniskajiem apsekojumiem u.c. informāciju, kas palīdz veidot pilnvērtīgu katras mājas

apsaimniekošanas programmu, ietverot īstermiņa, ilgtermiņa saglabāšanas un nama attīstības prioritātes, kā arī attiecīgo darbu veikšanai nepieciešamās izmaksas. Esošā informācija regulāri aktualizējama un precizējama pārvaldības procesa laikā.

Pēc līdzīga principa kā dabas datu pārvaldībā, kopējo situāciju lietderīgi pārlūkot kartes formātā atlasot nepieciešamo informāciju daudzveidīgo procesu novērtēšanai un modelēšanai. Datu bāze veidojama ar pieeju divos līmeņos – publiskajā un autorizētajā statusā, tām atšķiroties ar pieejamo datu detalizācijas pakāpi un datu apstrādes iespējām. Šāda informācijas organizēšana ir lietderīga, lai nozaru speciālisti, kultūras mantojuma saglabāšanā iesaistītās un ieinteresētās puses varētu ātri un ērti iegūt nepieciešamo informāciju, kā arī sekot līdzi pārvaldības īstenošanas procesam.

Lai arī pilsētvidi dzīvinošās kultūras prakses pastāv it kā neatkarīgi no pilsētvides infrastruktūras, bet izrietoši no individuālā radošā potenciāla un spējām, nozīmīga to līdzvērtīga apkopošana, dokumentēšana. Vēsturisko aspektu pētniecība un veikto aktivitāšu kartēšana, lai nodrošinātu procesu uzraudzību, novērtētu tendenču attīstību, kā arī veicinātu savstarpēju tīklošanos un sadarbību (Celitāne, 2012). Vērtīga ir interešu grupu profila apzināšana, lai šo grupu ietvaros veidotu partnerības kultūras mantojuma popularizēšanas un tālāk nodošanas aktivitātēs.

5.1.3. Kultūras mantojuma vides pārmaiņu uzraudzība un novērtēšana (monitorings)

Kultūras mantojuma saglabāšanas mērķa un prioritāšu īstenošanā svarīgi identificēt salīdzināmus indikatorus, kas ļautu novērtēt virzību uz saglabāšanas mērķa sasniegšanu. Šādu indikatoru noteikšana svarīga katra vēsturiskās pilsētas ainavas līmeņa ietvaros izrietoši no pozitīvajām un negatīvajām tendencēm tajos. Tādejādi tiek nodrošināts objektīvs mantojuma pārvaldības sistēmas efektivitātes un komplekso procesu novērtējums.

Kā subjektīvā monitoringa instruments ir regulāras iedzīvotāju aptaujas, kas sagatavo statistiskām metodēm apstrādājamus datus, attēlojot sabiedrības kopējo viedokli. Iedzīvotāju aptaujas Kuldīgas vecpilsētas mantojuma kontekstā veiktas vairākkārt (2007; 2011; 2014.g.), tomēr ar atšķirīgiem uzstādījumiem un aptaujas mērķiem. Šādi dati vērtējami, kā konkrētā laika posmā sabiedrības viedokli raksturojoši, kas neveido priekšstatu par attieksmes maiņu, piemēram, laika posmā no 2007.-2014.gadam. Vēlams izstrādāt kompleksu pamatinformācijas ietvaru, kas kultūras mantojuma pārvaldības

uzraudzības ietvaros vērtējams, lai dati ir salīdzināmi ilgtermiņā, novērtējot (laicīgi pamanot) pilsētvides attīstības un pārmaiņu pozitīvās vai negatīvās tendences.

Zināmu informāciju sniedz attīstības projekti, kuru ieviešana paredz iegūto rezultātu novērtējumu. Tā ir „punktveida” informācija par konkrēto projekta īstenošanas vietu, un pie attiecīgas datu apstrādes, var kalpot kā mantojuma teritorijas kopējo situāciju raksturojoša. Piemēram, ielu rekonstrukcijas projekta rezultātos iespējams izdalīt inženierkomunikāciju pārklājumu vecpilsētā, tādējādi raksturojot vides kopējo labiekārtojuma līmeni un tā izmaiņas, ļaujot noteikt papildus attīstāmās vietas un secīgās rīcības pēc centrālās sistēmas sakārtošanas, pilsētvides labiekārtojuma līmeņa reālai un efektīvākai vecināšanai.

Dabas mantojuma monitoringu veic, lai noteiktu vides stāvokli un izmaiņas. To organizē Vides ministrijas, Veselības ministrijas un Zemkopības ministrijas padotībā esošas iestādes un zinātniskās institūcijas. Gadījumos, ja pašvaldībai nepieciešams novērtēt vides kvalitātes izmaiņas, ir paredzētas iespējas veikt attiecīgo sistēmu novērtējumu, bet par pašvaldības līdzekļiem (Noteikumi par prasībām ..., 2009). Vienotā mantojuma pārvaldības novērtējumam atvērts ir jautājums par centralizēti iegūtās informācijas ērtu pieejamību vietējā vērtību pārvaldības līmenī un integrēšanas kārtību kompleksajā dabas un kultūras mantojuma monitoringā.

Valsts līmeņa normatīvā un institucionālā ietvara raksturojums 3.1. apakšnodaļā liecina, ka to bāze ir pietiekama, lai īstenotu vērtību aizsardzības un saglabāšanas tiesiskumu. Tās absolūtai pielāgošanai nepieciešams daudz laika resursu un administratīvās kapacitātes, kas var būt nesamērīgi attiecībā pret tūlītējam un iespējamām rīcībām mantojuma vidē. Pašvaldības nozīmes normatīvi ir operatīvi pielāgojami konkrētu pārvaldības funkciju vai instrumentu ieviešanai. Normatīvās bāzes papildināšana un pilnveidošana attiecināma uz (vispārējas) vērtīgās kultūras mantojuma prakses tiesisko nostiprināšanu vadlīniju formā, lai aizsargātu tās pēctecību ilgtermiņā (pret vietējam politiskajām pārmaiņām u.c.).

Izvērtējama esošo pārvaldības instrumentu ietekme uz pilsētvidi kopumā tās autentisko vērtību un mūsdienu pienesuma kontekstā. Piemēram, apbūves noteikumu prasības un to ietekme uz pilsētībūvnieciskās struktūras atjaunošanu, attīstīšanu, kā arī mūsdienu dizaina iespējām vēsturiskajā centrā. Nepieciešams kritiski novērtēt līdzšinējo praksi attiecībā pret vēsturisko pilsētvides attīstības gaitu un pamatprincipiem – funkcionalitāte un lietderīgums, laikmetam atbilstoša, kvalitatīva estētika, iedzīvotāju izpratne par vērtīgo u.c.

5.2. Vēsturiskās ainavas līmeņu pārvaldība

Katram ainavas līmenim paredzētās darbības un apsaimniekošanas pasākumi noteikti izrietoši no noteiktajiem ietekmes faktoriem un to radītām pārmaiņām. Rīcības piedāvātas nevēlamu pārmaiņu novēršanai, un, attiecībā pret mantojuma vidi, harmonisku pārmaiņu vadībai.

Dabas pamatnes un zilās struktūras pārvaldību administrē Dabas aizsardzības pārvalde, kas vietējā pārvaldības sistēmas pilnveidē ir viena no ieinteresētajām pusēm. Dabas mantojuma pārvaldībā panākama vērtību aizsardzības, saglabāšanas un izkopšanas interešu integrēšana ar kultūras mantojuma teritorijas saglabāšanas un attīstības mērķiem. Dabas lieguma „Ventas ieleja” dabas aizsardzības plānā minētas dabas objektu apsaimniekošanas aktivitātes, kas ir augstas prioritātes un iekļaujamās Kuldīgas mantojuma pārvaldības plānā, piemēram, straujteču posmu rekultivācija Ventas upē. Tas ir pilsētvides ainavas un biotopa atjaunošanas ziņā nozīmīgs pārvaldības pasākums, ko svarīgi ietvert mantojuma pārvaldības plānā ar atbildīgo par darbu izpildi, precizējami rekultivējamie apjomi un vietas, darba grafiks un kārtība, kā arī izmaksas un iespējamais finansēšanas modelis. Straujteču posmu rekultivācija risināma kontekstā ar neattīrīto notekūdeņu iepludināšanu Ventas upē, paredzot ūdenssaimniecības turpmāku attīstību pilsētas vēsturiskajā centrā un pārējā pilsētas teritorijā, t.sk. urbānajās pilsētas aglomerācijās.

Ainavu uzturēšana un kopšana, sevišķi pie nozīmīgiem apskates objektiem uzsākama ar ainavu inventarizāciju un vērtīgo skatu punktu noteikšanu. Tas darāms ne tikai Ventas ielejas teritorijā, bet arī iekšpilsētā, identificējot ainavu un vietas noskaņu veidojošos elementus, novērtējot tos un formulējot indikatorus ainavu saglabāšanai. Nozīmīgi ir apvienot subjektīvās un objektīvās metodes situācijas apzināšanai. Subjektīvi iespējams noteikt sabiedrības viedokli attiecībā uz ilgtspējīgu vērtību noteikšanu, savukārt, objektīvi, iespējams iegūt kvalitatīvus datus situācijas noskaidrošanai un tālākai pārraudzībai.

Tehniskā projekta izstrāde Jēkaba kanāla tīrīšanai un zivju ceļa izveidošanai, no dabas aizsardzības viedokļa, nav augstas prioritātes aktivitāte. Tomēr jautājuma risināšana var radīt idejas kanāla teritorijas sakārtošanai visā tā garumā, kā arī piešķirt tam funkcionālu nozīmi (attēlā Nr.38).

Attēls Nr. 38: Jēkaba kanāls pie Mārtiņsalas vasaras sezonā – aizaugusi un nekopta zilā struktūra (foto Jansone, 2015)

Zaļajā struktūrā un publiskajā ārtelpā, pēc sabiedrības domām, pilnveidojams Pārventas parks un tā tuvējā infrastruktūra. Šīs teritorijas attīstīšana vienotu Ventas ielejas un rekreācijas infrastruktūras attīstību ar Mārtiņsalu un rumbu, kas šobrīd ir galvenais apmeklētāju objekts. Apvienojot „aizmirsto” ielejas daļu ar tūrismam pielāgoto un līdzsvarotu labā krasta labiekārtojuma kopējo līmeni. Pilnveidojot upes krastu tūrisma un pilsētvides kopējo rekreācijas infrastruktūru, svarīgi vadīties pēc ilgtspējīga tūrisma principiem (aprakstīts arī 1.3. apakšnodaļas Aleppo piemērā).

Ielu tīkla rekonstrukcija veicama prioritārā secībā saskaņā ar iedzīvotāju vajadzībām, paredzot mūsdienu satiksmes drošības prasībām atbilstošus risinājumus, kas radīti saskaņā ar jau iepriekš izstrādāto vecpilsētas ielu un laukumu iesegumu koncepciju. Savukārt apbūves pārvaldībai liela uzmanība vēršama uz individuālu komunikāciju ar ēku īpašniekiem un pārvaldniekiem

Apbūves līmenis, viennozīmīgi, ir apjomīgākais kultūras mantojuma kopums Kuldīgā, kas prasa ievērojamus administrējošos resursus. Turklāt, pašvaldības kompetence ir administrēt būvniecības procesu tās teritorijā. Augot iedzīvotāju interesei atjaunot vecpilsētas īpašumus, nepieciešams veidot proporcionāli atbilstošus cilvēkresursus objektu apsekošanai un iedzīvotāju konsultēšanai.

Uzlabojama sadarbība ar namu apsaimniekotājiem, kas būtībā, ir tiešā saikne ar iedzīvotājiem attiecībā uz apbūves saglabāšanu. Iespējams veidot atsevišķu informācijas aprites sistēmu: objekta apsekošanas laikā noskaidrojama ēkas sociālā situācija un vajadzības ēkas atjaunošanai vai labiekārtošanai; izrietoši no prioritātēm atspoguļojama informācija par līdzfinansējuma konkursiem, akcijām, un semināriem, nododot to tieši informācijas adresātam, nevis publiskojama vietējos medijos. Precīza un savlaicīga

informācija, kas nodrošināta tiešam tās adresātam ļautu uzlabot iedzīvotāju informētības, līdzdarības un iesaistīšanās rādītājus.

Svarīgs faktors ir vietējo kvalificēto amatnieku (restauratoru, galdnieku, namdaru u.c.) trūkums augoša pieprasījuma apstākļos atjaunošanas darbu veikšanā, kas paver jaunas iespējas saistībā ar nodarbinātību, pārkvalificēšanos, prasmju un zināšanu pilnveidi, lai varētu veikt šādus, specifiskus uzdevumus. Turklāt nepieciešams vecināt iedzīvotāju uzņēmību ēkas atjaunošanas darbos iesaistīties pašiem (talkas, logu atjaunošana un uzturēšana u.c.), nevis uztvert to kā pakalpojumu. Nozīmīgi sniegt atbalstu ne tikai ēku būvtehniskajai un arhitektoniskajai atjaunošanai, bet arī inženiertehniskiem uzlabojumiem.

Finanšu instrumentu veidošanā jādomā par to ilgspēju – iedzīvotāju interese un aktivitāte atbalsta saņemšanai ir augoša, ko nevajadzētu samazināt vai kavēt ar ierobežotajām pašvaldības budžeta iespējām. Izvērtējamās būtu kreditēšanas iespējas tieši vēsturisko ēku atjaunošanai sadarbojoties ar bankām attiecībā uz atvieglotiem nosacījumiem.

Mūsdienu būvmateriāli, kas izmantojami vēsturisku ēku atjaunošanai, siltināšanai un būvtehniskai uzlabošanai, nereti ir veidoti ekoloģiski un inovatīvi, tādēļ dārgāki, kā masu produkcija būvmateriālu veikalos, tādējādi ievērojami sadārdzinot ēkas uzturēšanu. Šajā gadījumā iespējams veidot partnerības ar piegādātājiem vai ražotnēm attiecībā uz izdevīgām cenām būvmateriālu kolektīvai sagādei, savlaicīgi plānojot namu atjaunošanas darbus.

Politiski un administratīvi risināms jautājums par vēsturiskā centra ēkām, kā resursu palīdzībai dzīvokļu jautājumu risināšanā – tas var kalpot gan kā iespēja sociālai revitalizācijai, piemēram, pēc Hālandes modeļa (Stūre, 2004), gan vecināt vēsturisko ēku degradāciju. Vēsturiskā centra mārketinga un administratīvā līmenī risināmi arī citi sociāli ekonomiskie jautājumi, piemēram, saistībā ar tukšajām telpām, ēkām un grauztiem, dzīvojamās funkcijas konkurētspēju ar dzīvojamajām apkaimēm ārpus vecpilsētas.

Vēsturiskās vides ekonomiskā profila potenciāls ir kvalitatīvu vietējo izstrādājumu tirdzniecība ar uzticamu izcelsmi – medus, gaļas veikals, konditorejas izstrādājumi, ekoloģiskās preces un sadzīves pakalpojumi - šūšanas salons, mājas dizaina/tekstils, amatniecības studija u.c., mazā uzņēmējdarbība, kas vecpilsētā pastāv un neiekļaujas tirdzniecības angāra formātā. Tie ir pieprasīti, neatkarīgi no masveida produkcijas tirdzniecības centros, jo ir uzticami, tuvu pieejami patērētājam un kvalitatīvi.

Ekonomiskās aktivitātes un funkciju pārvaldības uzdevums ir veicināt dažādību, dzīvīgumu, kompaktumu, atraktivitāti un radošumu.

Esošās vēsturiskā centra dzīvotnes dod priekšnosacījumus plānotajām funkcijām pilsētas teritorijas plānojumam. Dzīvotnes raksturs un ielas telpa piešķir pilsētvidei lokālo identitāti un daudzveidību. Iekšpagalmu dzīves attīstība vecpilsētas teritorijai dotu papildus vitalitāti.

Nepieciešamas pārrunas ar degradējošo un neapdzīvoto ēku īpašniekiem par īpašuma apsaimniekošanas un attīstības plāniem, kā arī precedenta piemēru radīšana situāciju dažādiem risinājumiem, piemēram, atsavināšana, pārdošana (ar vai bez nosacījumiem), veiksmīga attīstīšana u.c. Iespējams kartēt brīvās un neapdzīvotās telpas, veidot pieejamo platību „biržu” u.c. koordinējošas aktivitātes informācijas aprītei. Radošās sabiedrības tīklošana vietējo industriju attīstībai – pašvaldība kā koordinējošais un aktivitāšu uzturošais un organizējošais posms.

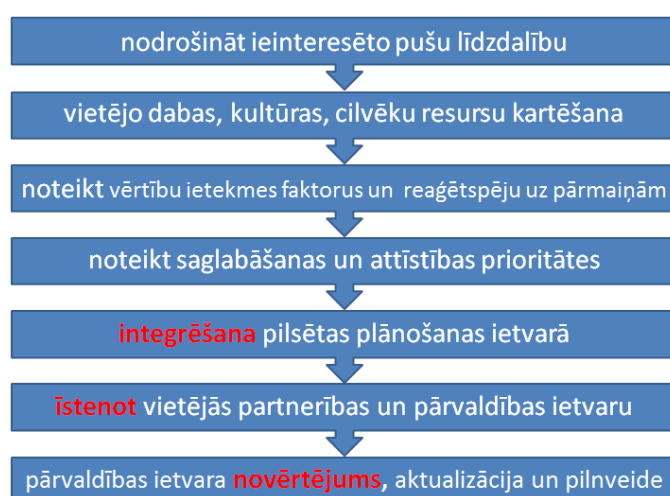
Vēsturiskās pilsētas ainava veidojusies pakāpeniski, vēsturiski saimniecisku „sagādīšanos” jeb pārmaiņu rezultātā, tādēļ, jo vairāk uzklusāmas vietējo uzņēmēju un investoru intereses pilsētvidē. Tās salāgojamas ar mantojuma aizsardzību, pārvaldībā kopīgi strādājot pie radoša un videi pieņemama rezultāta, tiecoties uz jutīgām un viedām pārmaiņām.

Nemateriālā mantojuma un kultūras prakses tieši iesaistāmas pārvaldības procesos: informatīvu saikņu veidošana un sadarbība starp kultūras mantojuma saglabāšanā iesaistītām institūcijām un meistariem. Iepriekš veicama meistarų reģistrācija (identifikācija), amatniecisku apvienību un korporāciju veidošanās ne tikai sociālās, bet arī ekonomiskās sadarbības veidošanai ar apkārtējo sabiedrību. Izkopjama nemateriālā kultūras mantojuma nozīme izglītībā, vispārīzglītojošajās un interešu izglītības iestādēs.

Kultūras mantojuma pārvaldību iespējams plānot un veikt integrēti, ja tā strukturēta no mantojuma objektu aspekta, t.i., ainavu līmeņiem, kas pārklāj mantojuma teritoriju un sniedzas ārpus tās. Ja līmeņi tiek kartēti, iespējama pārredzama un visaptveroša situācijas novērtēšana, aktivitāšu līdzsvarošana teritorijas vienmērīgai attīstīšanai. Šāda pieeja ļauj novērtēt situāciju cēloņu un sekų sakarībās, tādējādi rosinot analizēt un prognozēt, plānojot vēlamās rīcības un pārmaiņas. Novērtējot ainavu līmeņus un nosakot to ietekmes faktorus, neizbēgama ir to sasaiste ar citiem ainavas līmeņiem, tādējādi radot priekšnosacījumus arī savstarpēji saistītiem problēmu risinājumiem.

5.3. Mantojuma aizsardzības integrēšana teritorijas attīstības plānošanā

Līdz šim kultūras un mantojuma aizsardzības integrēšana attīstības plānošanā notikusi izrietoši no teritorijas attīstības plānošanas normatīvos noteiktās kārtības, vietējās attīstības prioritātes salāgojot ar nacionālajiem un reģionālajiem attīstības plānošanas dokumentiem. Attiecīgo jomu valsts pārvaldes institūcijas sniegušas norādījumus par attīstības dokumentos ietveramajiem risinājumiem un sniegušas atzinumus par vietēji plānotajām iniciatīvām, galvenokārt uzraugot, lai tās nebūtu pretrunā ar vietā identificēto kultūras un dabas vērtību aizsardzību. Pirms procesa uzsākšanas praktizēti arī sabiedrības forumi ar iepriekšējā plānošanas perioda rezultātu apkopošanu un izvērtējumu, kā arī jaunu prioritāšu publisku formulēšanu. Taču parasti vietējo iedzīvotāju iesaiste notiek dokumentu sabiedriskajās apspriešanās. Visus ierosinājumus apkopojot, tiek radīta dokumentu gala redakcija. Šāda procesa formāta ietvaros sarežģīti kontrolēt visu mantojuma interešu salāgotību, jo tās ir „izkaisītas” pa attīstības prioritātēm un rīcību virzieniem. Iespējams vien konstatēt, ka sabiedrības vērtības nav ignorētas vai pārkāptas tiesības uz to saglabāšanu, panākot mantojuma aizsardzības efektu, kas būtībā neveicina tā iekļaušanu teritorijas attīstībā.

Attēls Nr. 39: Vēsturiskās pilsētas ainavas īstenošanas soli kultūras mantojuma saglabāšanai iekļaujot to vietējās attīstības plānošanā. Attēlots viens cikls (autores veidota shēma pēc Pereira Roders).

Vienotā mantojuma pārvaldības plānošanas posms neatšķiras no teritorijas attīstības plānošanas. Bet būtiska atšķirība, ka mantojuma pārvaldība sākas vēl pirms attīstības plānošanas, izstrādājot priekšlikumus programmu un investīciju plānu konkrētām rīcībām, kultūras mantojuma saglabāšanas mērķa sasniegšanai. Tā ir vietējās attīstības plānošana no kultūras un dabas mantojuma aizsardzības, saglabāšanas un attīstības pozīcijām, dodot priekšnosacījumus teritorijas attīstības plānošanai (attēlā Nr. 39).

Vēsturiskās pilsētas ainavas pieeja nav pretrunā ar citām kultūras mantojuma novērtēšanas metodēm, pieļaujot jau iepriekš zināmās teorijas kā mantojuma saglabāšanā, tā arī pilsētvides attīstības plānošanā (WHTRAP, 2014). Vēsturiskās pilsētas ainavas pieeja ierosina ņemt esošo pārvaldību par bāzi, izvērtēt līdzšinējās prakses rezultātus, veikt uzlabojumus un apvienot savstarpēji koordinētā un saskaņotā sistēmā. Tā palīdz esošos saglabāšanas un plānošanas instrumentus pielāgot veidojot pēc vietas vērtību konteksta veidotu (unikālu) modeli.

Attīstības programma, teritorijas attīstības plānošanas sistēmā, kā vidēja termiņa plānošanas dokuments, ietver stratēģisko daļu un plānošanas perioda prioritātes, rīcības un investīciju plānu, kas izstrādāts ne mazāk kā uz trim gadiem. Pēc formāta un būtības tā līdzinās kultūras mantojuma saglabāšanas un attīstības programmai, tādēļ vēsturiskās pilsētas ainavas pieejas ietvars Latvijas normatīvajā un attīstības plānošanas situācijā, piemērots integrēšanai tieši attīstības programmas plānošanas līmenī. Plānošanas perioda vidū paredzama iespēja veikt saglabāšanas un attīstības programmas efektivitātes novērtējumu, precizēt darbības programmu un prioritātes kultūras mantojuma saglabāšanas mērķu sasniegšanai.

Domājot par kultūras mantojuma ilgtspējīgu saglabāšanu, nezaudējot tā kontekstu ar apkārtējo pilsētvidi un tās attīstības interesēm, bet iekļaujoties tajā kā organiska un neatņemama daļa, vēsturisku pilsētu ainavas pieeja mantojuma pārvaldībā rosina atbildēt uz papildus jautājumiem:

1. Kā pilsēta var iegūt stabilu ekosistēmu?
 2. Kā pilsētvide kalpo vietējai sabiedrībai, t.sk. sociāli atstumtajām un minoritāšu sociālajām kopienām?
 3. Kā nākamā paaudze tiks iesaistīta esošās pilsētvides turpināšanā?
 4. Vai praktiskās rīcības un normatīvais ietvars spēs stiprināt vēsturiskās pilsētvides noturību pret tās ietekmes apstākļiem?
 5. Kā pilsētvides saglabāšana var veicināt jaunas sociāli ekonomiskās attīstības formas?
 6. Vai pilsētas identitāti iespējams (drīkst) uzturēt un veicināt kā vietas zīmolu?
- (UNESCO, 2013)

NOBEIGUMS

Ekspertīžu rezultātā noteiktās kultūras un dabas vērtības (prakse 19. gs. vidū), 21. gs. sākumā atkal „nodotas” atpakaļ vietējām kopienām. Vispārējas sabiedriskās domas attīstības un demokratizācijas procesu ietekmē, kultūras mantojums, kas ietverts vietu ainavās, kļuvušas vērtīgas, nevis tādēļ, ka saglabājušās līdz mūsdienām autentiskas vai neskartas, bet gan tādēļ, ka spēj pastāvēt kā iepriekšējo laiku liecības ar mūsdienās. Šī parādība liecina par vietējās kopienas nostiprinātu identitāti, kas rosina kultūras mantojuma vietu pastāvēšanu arī nākotnē. Apzinoties šos ilgtermiņa procesus un to globālo lomu paralēli mantojuma izpratnei attīstīti arī principi un metodes uztvertās būtības praksēm.

Vēsturiskās pilsētas ainava nav no jauna radīta teorija, kas apgāž kādu iepriekšējo izpratni, tā ir visaptverošs ietvars, ar kura palīdzību iespējams integrēti strukturēt pilsētu mantojuma saglabāšanas politiku un tās īstenošanas procesu. Tā ir kultūras mantojuma saglabāšanas instruments, kas piedāvā praktiskas vadlīnijas pilsētām ilgtspējīgā (kultūras) mantojuma pārvaldībā (Veldpaus et al., 2013).

Vēsturiskās pilsētas ainavas pieejas īstenošanas iespējas nosaka vispārējās vides un kultūrpolitikas vadlīnijas, kā arī institūciju spējas, kas šo politiku realizē. Politikas īstenošanas kapacitāti veido cilvēku resursi un finansējums. Pieejas pamatā ir visu ieinteresēto pušu līdzdalība un saskaņota darbība, apvienojoties, lai sekmīgi īstenotu daudznozīmīgo dabas un kultūras vērtību saglabāšanu.

Vēsturiskās ainavas pieeja adresējama ne tikai Kuldīgas vērtību, bet ikvienas pilsētas vai apdzīvotas vietas kultūras mantojuma aizsardzībai un saglabāšanai, rodot iespēju vietējam vides vērtību pārvaldības modelim un ar to saskaņotai vietas attīstībai.

Atšķirībā no teorētiskajiem meklējumiem, prakse tiek koriģēta no politiskā, normatīvā un institucionālā viedokļa. Tomēr nedrīkst aizmirst, ka dažāda līmeņa politiku virza cilvēki – ar personīgu izpratni par pasauli, vērtībām, ar personiskām interesēm, vajībām un mākslu ietekmēt normatīvo un institucionālo ietvaru. Vispārējie procesi, t.sk., kultūras resursu saglabāšanā, konkrētajā vietā notiek vietējo formālo un neformālo līderu ietekmēti.

Apbūves noteikumi Kuldīgā veidoti un tiek pilnveidoti, lai aizsargātu un skaidrotu vēsturiskā centra īpašo raksturu un vietējās īpatnības. Tomēr praksē, arvien biežāk nākas atzīt, ka tie aizsargā, ne tikai apbūves vērtības, bet arī nepieļauj izteiksmīgu mūsdienu pienesumu vēsturiskās pilsētas ainavas attīstībā, kas būtu veidojies 20.gs. beigās un 21. gs.

sākmā. Pilsētas struktūrā pieļauts veidot jaunu apbūvi, kas nekontrastē un arhitektoniski neizceļas uz esošās fona. Autentiskā vide tiek aizsargāta, paturot to kā dominējošo vietzīmi un noraidot likumīgu iespēju atspoguļot laikmetīgas kultūras, mākslas un arhitektoniskās estētiskās izpausmes, kas tikpat spilgti izceļ vietējās sabiedrības attieksmi un mīlestību pret vēsturisko, kas izcelts mūsdienu mākslas sinerģijā. Šie materiālās vides saglabāšanas principi vēl saglabājuši uz objektu orientētu vērtību saglabāšanas pieeju.

No kultūras mantojuma aizsardzības viedokļa, nacionālā pārvaldība Kuldīgas kultūras mantojuma pārvaldības formātā varētu iegūt patstāvīgu mantojuma administrēšanas sistēmu un vietējās iniciatīvas kā ar to saistītus procesus. Valsts sektors kopējo situāciju novēro, uzrauga, konsultē un ir atvērts diskusijām kopējā procesa uzlabošanai un attīstīšanai. Rezultātā tiek mazināts administrējošais slogs un situācijas risināmas neformāli, diskusiju un konsultāciju rezultātā - saskaņā ar mūsdienīgas pārvaldības principiem (Vilka, 2013).

Kuldīgas vecpilsēta Ventas senlejā slēpj sevī augstu ilgtspējības potenciālu ne tikai kultūras mantojuma vides saglabāšanas spējā, bet arī pilsētvides integrētā un harmoniskā attīstībā. Pilsētvides attīstības process no vēsturiskā pirmsākuma līdz pat mūsdienām radījis labvēlīgus priekšnosacījumus kā vēsturiskā kodola, tā mūsdienīgas nodrošināšanai. Arī sabiedriskā doma ir aktīva, bet tai nepieciešami provocējoši impulsi, lai tā spētu pastāvēt paralēli ekspertu balstītajai kultūras mantojuma pārvaldībai un nodrošināt ilgtspējīgu vērtību pastāvēšanu.

Nekas nav mūžīgs. Vērtība ir veidojama un baudāma konkrētajā vidē - vietā un laikā. Paaudžu uzskati var būt mainīgi, tādēļ pareizi, ja sabiedrība, kolektīvas labklājības un labsajūtas vārdā, vienojas par savu vidi šim uzskatiem atbilstoši. 21. gs. - ilgtspējas ideju laikmetā, katras paaudzes pienākums ir savu vidi saprast, izzināt (pētīt, dokumentējot un atbildīgi attīstot) un uzturēt, lai saglabātu šādas pat iespējas arī nākamajām paaudzēm.

LITERATŪRAS UN IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS

Grāmatas, raksti

Apinis M., Cimermanis S. (red.) 1988. *Latvijas PSR vēstures un kultūras pieminekļi: aizsardzība un izmantošana*. Zinātne, Rīga. 9.-18.

Apinis M. 1992. *No pieminekļu aizsardzības vēstures*. Mārtiņa Apiņa Fonds. 28.

Bachmann-Medick D. 2006. *Cultural Turns. Neuorientierungen in den Kulturwissenschaften*. Rowolths Enzyklopädie, Hamburg.

Buls Ch. 1893. *L'esthétique des villes Brussels, Bruyland-Christople*. English translation in *Municipal Affairs*, 3. 41.-732. Sk. 09.03.2015. Pieejams <http://urbanplanning.library.cornell.edu/DOCS/buls.htm> Choay F. 1999. *The Invention of the Historic Monument*. Trans. Lauren M. O'Connell. UK: [Cambridge University Press](http://www.cambridge.org/9780521432861). Cambridge. 255.

Collins G., Collins Ch. C., Sitte C. 2006. *Camillo Sitte: The Birth of Modern City Planning: With a translation of the 1889*. Austrian edition of his City Planning According to Artistic Principles (Dover Architecture). Mineola, N.Y., Dover.

Fairclough G., Harrison R., Schofi J., Jameson J. 2008. *The Heritage Reader*. London and New York: Routledge.

Geddes P. 1915. *Cities in Evolution: An Introduction to the Town Planning Movement and to the Study of Civics*. London: Williams & Norgate. 295.

Getty 2009. *Report on Historic Urban Environment Conservation*. Challenges and Priorities for Action. Los Angeles, The Getty Conservation Institute. Sk. 11.03.2015. Pieejams http://www.getty.edu/conservation/our_projects/field_projects/historic/experts_mtg_mar09.pdf

Gren M. 1994. *Earth writing, exploring representation and social geographu inbetween meaning/matter*. Göteborg, University of Gothenburg. 324.lpp.

Grīniņa I. 2003. Ēdoles iela. 16. Stāsts, Kurzemnieks, 114. Oktobris 2.

Hall M. 2011. *Towards World Heritage: International Origins of the Preservation Movement, 1870–1930* Farnham Surrey, United Kingdom, Burlington, USA: Ashgate Publishing. 74.-173.

Hayden D. 1997. *The Power of Place: Urban Landscapes as Public History*. London, United Kingdom: the MIT Press.

Jokilehto J. 1998. *International Trends in Historic Preservation: From Ancient Monuments to Living Cultures*. APT Bulletin, 29(3/4), 17.–19.

Krastiņš J. (red.) 2014. *Kuldīga: Arhitektūra un pilsēt būvniecība*. Kuldīga, Kuldīgas novada pašvaldība

Kundziņš M. 2004. *Dabas formu estētika*. SIA „Madris”, Rīga. 168 lpp.

Landorf Ch. 2009. *A Framework for Sustainable Heritage Management: A Study of UK Industrial Heritage Sites*. International Journal of Heritage Studies, 15(6), 494.–510.

Mason R. 2008. *Be Interested and Beware: Joining Economic Valuation and Heritage Conservation*. International Journal of Heritage Studies. 14(4), 18.-303.

Melluma A., Stūre I., Zariņa A. 2007. *Ainavu veidošanās un attīstības process*. Zinātnes Vēstnesis, Latvijas Zinātnes padomes, Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts. Rīga. Sk. 23.02.2015. Pieejams <http://www.lza.lv/ZV/zv070400.htm>

Melluma A., Leinerte M. (1992) *Ainava un cilvēks*. Rīga, Avots. 175lpp.

Melluma A. 1998. *Vienotais dabas un kultūras mantojums, vīzijās un praksē*. Latvijas Vēstnesis, 30.jūlijā, 5.

Melluma A. 2002. *Ainava kā attīstības resurss: Kurzemes reģiona piemērs*. Ģeogrāfiski raksti. Latvijas ģeogrāfijas biedrība. Rīga. 5.-14.lpp, Sk. 23.02.2015. Pieejams http://www.geo.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/gzzf/Folia_Geographica/10.pdf

Melluma A. 2007. *Vispārējās plānošanas un ainavu plānošanas sasaistes jautājumi Latvijā*. Ģeogrāfija, ģeoloģija, vides zinātne. Latvijas Universitātes 65. zinātniskā konference. Referātu tēzes. LU zinātniskais apgāds, Rīga. 74.-76.lpp. Sk. 23.02.2015. Pieejams <http://www.lu.lv/materiali/petnieciba/konferences/prezentacijas/lu65/gzzf.pdf>

Mitchell N. & Buggey S. 2000. *Protected Landscapes and Cultural Landscapes: Taking Advantage of Diverse Approaches*. The George Wright Forum 17(1), 35.-45. Sk. 04.03.2015. Pieejams <http://www.georgewright.org/171mitchell.pdf>

Oers R. & Pereira Roders A. 2012. *Historic Cities as Model of Sustainability*. Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development. 2(1), 4–14.lpp.

Pereira Roders A. & Oers R. 2012. *Guidance on Heritage Impact Assessments: Learning from its Application on World Heritage Site Management*, Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development. 2(2), 14.-104.

Phillips A. 1998. *The Nature of Cultural Landscapes - a nature conservation perspective*. Landscape Research. 23(1), 21.-38. Sk. 04.03.2015. Pieejams <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01426399808706523#.VPcUZXysW-0>

Rodwell D. [S.a.] *Conservation and Sustainability in Historic Cities*. Ricerche e progetti per il territorio, la città e l'architettura. Sk. 14.03.2015. Pieejams in_bo.unibo.it/article/download/2160/1550.

Ruskin J. 1989. *The Seven Lamps of Architecture*. New York: Dover Publications. p. 182.

Sauer C. 1925. *The Morphology of Landscape*. Geography. 2, 19.–53. Sk. 09.03.2015. Pieejams

http://geog.uoregon.edu/amarcus/geog620/Readings/Sauer_1925_Morphology_of_landscape.pdf

Scheffler N. (red.) 2011. *The Road to Success. Integrated Management of Historic Towns Guidebook*. City of Regensburg Planning and Building Division World Heritage Management, Germany. Sk. 11.03.2015. Pieejams
<https://www.regensburg.de/sixcms/media.php/280/HerO%20Guidebook%20EN.pdf>

Siravo F. 2011. *Conservation Planning — The Road Less Travelled*. The Getty Conservation Institute Newsletter. 26(2), 4.–9.

Stūre I. 2004. *Kultūras un dabas mantojuma aizsardzība un attīstības plānošana*. Rīga, LU Akadēmiskais apgāds. 20; 23; 27.-32; 70.-90.lpp.

Veldpaus L., Pereira Roders A., Colenbrander B. 2013. Urban Heritage: Putting the Past into the Future. *Te Historic Environment*. 4(1), 3.-18. Sk. 25.02.2015. Pieejams
https://www.academia.edu/3356999/Urban_Heritage_Putting_the_Past_into_the_Future

Zariņa A. un Kļaviņš D. (red.) 2013. *Burtnieku novada ainavas. Ceļvedis kultūrvēstures, dabas un dzīvesvides vērtībās*. Burtnieku novada pašvaldība.

Ziemeļniece A. 1998. *Estētiskā kvalitāte ainaviskajā telpā*. Latvijas lauksaimniecības universitāte, Jelgava. 98.lpp.

Zigmunde D. 2010. *Estētiskās kvalitātes kritēriji urbanizētās ainavas izpētē*. LUU Arhitektūras un būvniecības katedra. LUU raksti 25 (320). Skatīts 26.05.2015. Pieejams
<http://lufb.llu.lv/proceedings/n25/1/LLU-raksti-nr25-1-12.pdf>

Normatīvie akti

Aizsargjoslu likums. Pieņemts 05.02.1997. Saeima. Atsauce tekstā (Aizsargjoslu likums, 1997).

Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likums. Pieņemts 04.06.2009. Saeima. Atsauce tekstā (Dzīvojamo māju ..., 2009).

Eiropas ainavu konvencija. Starptautisks dokuments. Pieņemts 20.10.2000. Eiropas Padome. Atsauce tekstā (Eiropas ainavu konvencija, 2000).

Eiropas padomes vispārējā konvencija par kultūras mantojuma vērtību sabiedrībai. Starptautisks dokuments. Pieņemts 27.10.2005. Eiropas Padome. Atsauce tekstā (Eiropas padomes vispārējā ..., 2005)

Īpaši aizsargājamās kultūrvēsturiskās teritorijas "Abavas ieleja" nolikums. Latvijas republikas Ministru kabineta noteikumi Nr.235. Pieņemti 20.06.1996. Atsauce tekstā (Īpaši aizsargājamās kultūrvēsturiskās ..., 1996)

Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību. Likums. Pieņemts 17.02.1997. Saeima. Atsauce tekstā (Konvencija par pasaules ..., 1997).

Konvencija par nemateriālā mantojuma saglabāšanu. Starptautisks dokuments. Pieņemts 17.10.2003. Atsauce tekstā (Konvencija par nemateriālā ..., 2003).

Latvijas Nacionālā kultūras centra nolikums. Latvijas republikas Ministru kabineta noteikumi Nr.931. Pieņemti. 18.12.2012. Atsauce tekstā (Latvijas Nacionālā ..., 2012)

Latvijas Republikas Satversme. Pieņemta 15.02.1922. Satversmes Sapulce. Atsauce tekstā (Latvijas Republikas Satversme, 1922)

Noteikumi par prasībām attiecībā uz vides monitoringu un tā veikšanas kārtību, piesārņojošo vielu reģistra izveidi un informācijas pieejamību sabiedrībai. Latvijas republikas Ministru kabineta noteikumi Nr. 158. Pieņemti 17.02.2009. Atsauce tekstā (Noteikumi par prasībām ..., 2009)

Par ietekmes uz vidi novērtējumu. Latvijas Republikas likums. Pieņemts 14.10.1998. Saeima. Atsauce tekstā (Par ietekmes ..., 1998)

Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām. Latvijas Republikas likums. Pieņemts 02.03.1993. Augstākā Padome. Atsauce tekstā (Par īpaši aizsargājamām ..., 1993)

Tūrisma likums. Pieņemts 17.09.1998. Saeima. Atsauce tekstā (Tūrisma likums, 1998)

Institūciju izdevumi

Council of Europe 1995. *Recommendation No R(95)9 Of the Committee of Ministers to Member States on the Integrated Conservation of Cultural Landscape Areas as Part of Landscape Policies.* Sk. 06.03.2015. Pieejams: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=536539&SecMode=1&DocId=527032&Usage=2>

Edinburgh 2011. *The Old and New Towns of Edinburgh World Heritage Site, Management Plan 2011–2016.* Edinburgh: Partnership of The City of Edinburgh, Historic Scotland, and Edinburgh World Heritage. Sk. 09.03.2015., Pieejams http://www.ewht.org.uk/uploads/downloads/WH_S_Management_Plan%202011.pdf

Eiropas Padome 2005. Eiropas Padomes pamatkonvencija par kultūras mantojuma vērtību sabiedrībai. Faro. Sk. 22.02.2015. Pieejams <http://mantojums.lv/?cat=596&lang=lv>

Eiropas Reģionālās plānošanas ministru konference (CEMAT) , Pamatprincipi Eiropas kontinenta ilgtspējīgai telpiskai attīstībai, 2000, Eiropas Padome. Sk. 03.03.2015.

Pieejams

[file:///C:/Users/Lietotajs/Downloads/CEMAT_Vad_principi_LV_Julijs2011%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Lietotajs/Downloads/CEMAT_Vad_principi_LV_Julijs2011%20(1).pdf)

European Spatial Development Perspective (ESDP). 1999, European Commission. Sk. 03.03.2015. Pieejams

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/sum_en.pdf

Guiding principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent. 2000, Council of Europe. Sk. 03.03.2015. Pieejams

<http://www.coe.int/t/dgap/localdemocracy/ceamat/VersionPrincipes/Anglais.pdf>

Ozols R. 2008. *Pasaules mantojuma saraksts un tā iespējas Kuldīgai. Tilts Kuldīgai – tilts uz pasauli*. Starptautiskās konferences materiāli 2007. gada 12.-14. septembris, Kuldīga. Kuldīgas pilsētas dome, Latvijas institūts. Kuldīga, 2008.

CEMAT 2010. *Lauku dabas un kultūras mantojums kā teritoriālās kohēzijas faktors*. CEMAT rezolūcija Nr.2. 2010, Eiropas padome. Sk. 03.03.2015. Pieejams

http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/tap/starpt/?doc=13495

LDF, LC 2010. Tūrisma attīstības plāns dabas parkam “Abavas senleja”. Rīga, Latvijas Dabas fonds, Lauku tūrisma asociācija „Lauku ceļotājs”. Skatīts 05.05.2015. Pieejams

http://www.celotajs.lv/cont/prof/proj/EEZ/Doc/DP_Abavas_senleja_TAP.pdf

LR 2010. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. Rīga, Latvijas Republikas Saeima. Skatīts 03.03.2015. Pieejams http://baltadaba.lv/wp-content/uploads/2013/04/latvija2030_lv.pdf

LR KM 2001. *Nacionālā programma „Kultūra”*. Rīga, Latvijas republikas Kultūras ministrija, 10.lpp. Sk. 03.03.2015. Pieejams

[file:///C:/Users/Lietotajs/Downloads/Nacionala_programma_kultura%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Lietotajs/Downloads/Nacionala_programma_kultura%20(2).pdf)

Toledo declaration. 2010, Council of Europe. Sk. 03.03.2015. Pieejams http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/newsroom/pdf/201006_toledo_declaration_en.pdf

Torremolinos harta jeb Eiropas reģionālās/telpiskās plānošanas harta. 1984, Eiropas Padome. Sk. 03.03.2015. Pieejams

[file:///C:/Users/Lietotajs/Downloads/EiropasReg_telp_plan_Harta_LV_Jul2011%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Lietotajs/Downloads/EiropasReg_telp_plan_Harta_LV_Jul2011%20(1).pdf)

UNESCO 2013. *Managing Cultural World Hertiage*. World Heritage Resource Manual. Paris, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Skatīts 06.10.2014. Pieejams <http://whc.unesco.org/en/managing-cultural-world-heritage/>

UNESCO, 2013. *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*. Paris, Intergovernmentam Committee for the Protectiona of the World Cultural and Natural Heritage, 78.rindkopa. Sk. 11.03.2015. Pieejams <http://whc.unesco.org/en/guidelines/>

VKPAI 2013. Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas 2013. gada darba pārskats. Rīga, Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija. Skatīts 17.05.2015. Pieejams http://mantojums.lv/rict_text/docs/Parskats_2013.pdf

WHC 2005. *Vienna Memorandum*. Sk. 09.03.2015. Pieejams http://www2.rgu.ac.uk/sss/edinburgh/policies_files/POLICIES%20Vienna.pdf

WHITRAP 2012. *Application of the Historic Urban Landscape (HUL). Approach in China, Shanghai*. Sk. 04.03.2015. Pieejams <http://www.historicurbanlandscape.com/themes/196/userfiles/download/2014/3/3/enudvsouxqiymel.pdf>

Kartogrāfiskie materiāli

KAG 2010. *Kuldīgas pilsētas teritorijas plānojums. Zaļās struktūras un publiskā telpa. M 1:7000*. Kuldīga, p/a „Kuldīgas attīstības aģentūra”.

Elektroniskie resursi

BNS 2004. *UNESCO iekļauj Ķelnes katedrāli Apdraudētā pasaules mantojuma sarakstā*. Delfi. Sk. 25.02.2015. Pieejams <http://www.delfi.lv/news/world/other/unesco-iekļauj-ķelnes-katedrāli-apdraudeta-pasaules-mantojuma-saraksta.d?id=8561209>

Bokova I. 2012. *New life for historic cities. The historic urban landscape approach explained*. Paris, UNESCO. Sk. 25.02.2015. Pieejams <file:///C:/Users/Lietotajs/Downloads/activity-727-1.pdf>

CEMAT 2000. *Pamatprincipi Eiropas kontinenta ilgtspējīgai telpiskai attīstībai*. Eiropas Padome. Sk. 25.02.2015. Pieejams http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/tap/starpt/?doc=13495

CE 2000. *Guiding principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent*. 2000, Council of Europe. 7; 18.-19.lpp. Skatīts 03.03.2015. Pieejams <http://www.coe.int/t/dgap/localdemocracy/cemat/VersionPrincipes/Anglais.pdf>

Fokké S. & Sijlbing H. 2012. *A Management Plan for Paramaribo's Historic Inner City: Challenges in preserving wooden urban heritage. From Astronomy to Zanzibar. 10 Years of Dutch Support to World Heritage*. Paris, UNESCO. 40.-46. Sk. 05.03.2015. Pieejams <file:///C:/Users/Lietotajs/Downloads/activity-705-1.pdf>

KNP 2014. *Kuldīgas restaurācijas centrs*. Skatīts 17.05.2015. Pieejams <http://www.kuldiga.lv/lv/kuldiga/kuldigas-vecpilseta/restauracijas-centrs>

LNKC [Bez dat.]. *Latvijas Nacionālais kultūras centrs*. Skatīts 17.05.2015. Pieejams <http://www.lnkc.gov.lv/par/>

LNKC 2008. *Koncepcija par Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu*. Latvijas Nacionālais kultūras centrs. Skatīts 17.05.2015. Pieejams http://www.lnkc.gov.lv/Uploads/2014/09/02/1409642930_0782.pdf

LVGC 2010. *Ventas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plāns 2010.-2015.gadam*. VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”. Skatīts 17.05.2015. Pieejams http://www.varam.gov.lv/in_site/tools/download.php?file=files/text/Darb_jomas/udens//Plans_Venta.pdf

NEKACERRIA 2006. *Nekomerciālās kultūras attīstības centrs*. Skatīts 26.05.2015. Pieejams <http://www.nekac.lv/org.html>

Nikodemus O. [Bez dat.]. *Dabas aizsardzības vēsture, attīstība Latvijā un pasaulē*. Latvijas Universitāte Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte. Skatīts 17.05.2015. Pieejams http://www.daba.gov.lv/upload/File/Prezentācijas/PP_DA_100_DA_vesture_O.Nikodemus.pdf

Pereira Roders A.R. [S.a.] *Historic Urban Landscapes: An Assessment Framework*. [S.l.] Sk. 03.03.2015. Pieejams <http://www.iaia.org/conferences/iaia13/proceedings/Final%20papers%20review%20process%2013/Historic%20Urban%20Landscapes%20-%20An%20Assessment%20Framework.pdf?AspxAutoDetectCookieSupport=1>

PMLP 2015. *Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās*. Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde. Skatīts 17.05.2015. Pieejams http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/statistika/01.01.2015/ISPV_Pasvaldibas_iedzivotaju_skaits_pagasti.pdf

Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija 2010. *Latvija 2030*. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. Latvijas Republikas Saeima. Sk. 25.02.2015. Pieejams http://www.pkc.gov.lv/images/LV2030/Latvija_2030.pdf

SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment” 2010. *Dabas lieguma „Ventas ieleja” dabas aizsardzības plāns*. Dabas aizsardzības pārvalde, Kuldīgas novada pašvaldība. Skatīts 17.05.2015. Pieejams http://www.daba.gov.lv/upload/File/DAPi_apstiprin/DL_Ventas_ieleja-10.pdf

SIA „Projekti un vadība” 2013. *Kuldīgas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030. gadam*. Kuldīgas novada dome. Skatīts 17.05.2015. Pieejams <http://kuldiga.lv/lv/pasvaldiba/planosana/ilgtspejigas-attistibas-strategija>

SIA „Projekti un vadība” 2013. *Kuldīgas novada teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi*. Kuldīgas novada pašvaldība. Skatīts 17.05.2015. Pieejams <http://www.kuldiga.lv/lv/pasvaldiba/planosana/teritorijas-plans>

SIA „Projekti un vadība” 2013. *Kuldīgas novada teritorijas plānojums 2012.-2025. gadam*. Paskaidrojuma raksts. Kuldīgas novada dome. Skatīts 17.07.2015. Pieejams <http://www.kuldiga.lv/lv/pasvaldiba/planosana/teritorijas-plans>

SIA „Projekti un vadība” 2013. Kuldīgas novada teritorijas plānojums 2012.-2025. gadam. Vides pārskats. Kuldīgas novada dome. Skatīts 17.07.2015. Pieejams <http://www.kuldiga.lv/lv/pasvaldiba/planosana/teritorijas-plans>

SIA “Reģionālie projekti” 2013. Kuldīgas novada Attīstības programma 2014.-2020. Gadam. Kuldīgas novada pašvaldība. Skatīts 17.05.2015. Pieejams <http://www.kuldiga.lv/lv/pasvaldiba/planosana/attistibas-programma>

Sonkoly G. [S.a.]. *Historic Urban Landscape – A Conceptual Analysis*. Sk. 11.03.2015. Pieejams https://www.academia.edu/1184490/Historic_Urban_Landscape_-_A_Conceptual_Analysis

Spiekermann M. 2011. *Aleppo, Syria*. City development, experiences in the preservation of ten World Heritage Sites. Inter-American Development Bank, New York. 309.-329. Sk. 06.03.2015. Pieejams: <http://publications.iadb.org/handle/11319/2780?locale-attribute=en>

Stadsherstel Amsterdam: the company for city restoration. Sk. 01.03.2015. Pieejams <http://www.stadsherstel.nl/36/diversen/english/>

Tezaurs 2015. Skaidrojošā vārdnīca. Skatīts 26.05.2015. Pieejams <http://www.tezaurs.lv/sv/?w=identit%C4%81te>

UNESCO 2002. Historic Inner City of Paramaribo. Sk. 10.03.2015. Pieejams <http://whc.unesco.org/en/list/940>

UNESCO 2011. *Ieteikums par vēsturisko pilsētas ainavu ar terminu skaidrojumu*. Parīze, Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas Ģenerālā konference, 36. sesija. Sk. 25.02.2015. Pieejams https://www.google.lv/search?q=UNESCO%2C+2011+Ieteikums+par+v%C4%93sturisko+pils%C4%93tas+ainavu+ar+terminu+skaidrojumu.+Par%C4%ABze%2C+Apvienoto+N%C4%81ciju+Izgl%C4%ABt%C4%ABbas%2C+zin%C4%81tnes+un+kult%C5%ABras+organiz%C4%81cijas+%C4%A2ener%C4%81l%C4%81+konference&oq=UNESCO%2C+2011+Ieteikums+par+v%C4%93sturisko+pils%C4%93tas+ainavu+ar+terminu+skaidrojumu.+Par%C4%ABze%2C+Apvienoto+N%C4%81ciju+Izgl%C4%ABt%C4%ABbas%2C+zin%C4%81tnes+un+kult%C5%ABras+organiz%C4%81cijas+%C4%A2ener%C4%81l%C4%81+konference&aqs=chrome..69i57.313j0j4&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8#

UNESCO 2013. *New life for historic cities. The historic urban landscape approach explained*. Paris. Sk. 25.02.2015. Pieejams <file:///C:/Users/Lietotajs/Downloads/activity-727-1.pdf>

UNESCO LNK 2009. Drēzdenes Elbas ieleja neatgriezeniski izslēgta no UNESCO Pasaules mantojuma saraksta. Rīga, UNESCO Latvijas nacionālā komisija. Sk. 25.02.2015. Pieejams <http://www.unesco.lv/lv/jaunumi/drezdenes-elbas-ieleja-neatgriezeniski-izslegta-no-unesco-pasaules-mantojuma-saraksta/>

UNESCO WHC 1992. *Kuldīga Old Town in the Primeval Valley of the River Venta*, 2011. World Heritage Center. Sk. 10.03.2015. Pieejams <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5609/>

VARAM 2006. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Skatīts 17.05.2015. Pieejams http://www.varam.gov.lv/lat/par_ministriju/padotas_institucijas/?info=13

VARAM 2014. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas darbības stratēģija 2014. - 2016.gadam. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. 2014, Rīga. 10; 11. lpp. Skatīts 04.03.2015. Pieejams: file:///C:/Users/Lietotajs/Downloads/2014_04_28_VARAMstrat_2014-2016.pdf

VKPAI 2006. 2006. gada darba pārskats, Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija, Rīga. 2007; 11.lpp. Skatīts 04.03.2015. Pieejams: <http://mantojums.lv/?cat=645&lang=lv>

VKPAI 2013. 2013. gada darba pārskats, Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija, Rīga. 2014; 7.lpp. Skatīts 04.03.2015. Pieejams: <http://mantojums.lv/?cat=645&lang=lv>

VKPAI 2013. Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija. Sk. 10.03.2015. Pieejams <http://saraksts.mantojums.lv/lv/piemineklu-saraksts/?t=Kuld%C4%ABgas®ion=0&group=0&type=5>

VKPAI 2014. Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija. Skatīts 17.05.2015. Pieejams <http://mantojums.lv/?cat=577&lang=lv>

VM 2004. Vides ministrijas darbības stratēģija (programma) 2005.-2007. gadam. LR Vides ministrija, 2004, Rīga. 7.lpp. Skatīts 04.03.2015. Pieejams: file:///C:/Users/Lietotajs/Downloads/VIDMstrat_05_07.pdf

VMZ 2015. Valsts meža dienests. Skatīts 17.05.2015. Pieejams <http://www.vmd.gov.lv/valsts-meza-dienests/statiskas-lapas/zinas-par-iestadi?nid=842#jump>

WHL [S.a.]. Ancient City of Aleppo, Gallery. Skatīts 15.05.2015. Pieejams http://whc.unesco.org/pg.cf?cid=31&l=en&id_site=21&gallery=1&&maxrows=54

WHL [S.a.]. Historic Inner City of Paramaribo. Skatīts 15.05.2015. Pieejams <http://whc.unesco.org/en/list/940/gallery/>

WHTRAP 2014. [*What is the Historic Urban Landscape?*](#) The World Heritage Institute of Training and Research for the Asia and the Pacific Region under the auspices of UNESCO. Skatīts 25.02.2015. Pieejams <http://www.historicurbanlandscape.com/index.php?classid=5352>

Zariņa A. 2014. Rīgas ainavu tematiskā plāna izstrādes pētījums. Ainavu plānošana; ainavu kvalitātes mērķi Rīgas pilsētas piemērā. Sk. 04.04.2014. Pieejams <https://onedrive.live.com/view.aspx?cid=D8FC45405055A4B4&resid=D8FC45405055A4B4%21828&app=Word>

Zirnis E. 1999. *Feldbergs 2000. gadu sagaidīs Pedvālē*. Diena.lv. Sk. 05.05.2015. Pieejams <http://www.diena.lv/arhivs/feldbergs-2000-gadu-sagaidis-pedvale-10567299>

Nepublicēto avotu saraksts

AIG 2009. *Kuldīgas pilsētas vēsturiskā centra apbūves inventarizācija*. Rīga, SIA „Arhitektoniskās izpētes grupa”.

Antoniška D. 2014. *Amatniecības attīstība un tradīcijas Kuldīgā vienotā dabas un kultūras mantojuma kontekstā*. Kuldīga, Kuldīgas novada pašvaldība.

Bikše Z., Jekševica I. (edt.) 2011. Searching for the historical identity of latvian town – Kuldīga. Synthesis of art and science in concervation: trends and achievements. *The 9th Baltic States triennial restorers meeting in Vilnius*.

KNP 2010. *Kuldīgas vecpilsēta Ventas senlejā Unesco Pasaules mantojuma Latvijas nacionālā saraksta nominācijas pieteikums*. Kuldīgas novada pašvaldība.

Dambis J. 2013. Kultūras mantojuma saglabāšanas aktualitātes plānotājiem. Rīga, Valsts kultūras pieminekļu inspekcija.

Jākobsone J. 2011. Kultūrvēsturiskais mantojums Kuldīgas pilsētvidē: promocijas darbs. Rīga, Rīgas Tehniskā universitāte.

Jākobsone J. 2014. Kuldīgas kultūrvēsturiskā mantojuma politika. Prezentācija. Kuldīgas novada pašvaldība.

KPD 2010. *Kuldīgas pilsētas teritorijas plānojuma grozījumi. Paskaidrojuma raksts*. Kuldīga, Kuldīgas pilsētas Dome.

Lejnieks J. 2014. *Kuldīgas pilsētas teritorijas plānojumu analīze un izvērtējums mantojuma paradigmas kontekstā*. Kuldīga, Kuldīgas novada pašvaldība.

Mediņa J. u.c. 2013. *Novada mācība. Programmas paraugs*. Kuldīga, Kuldīgas novada pašvaldība.

Rungule R. 2014. *Kuldīgas ielas iedzīvotāju skatījumā*. Kuldīga, Kuldīgas novada pašvaldība.

Vaksis G. 2009. *Kuldīgas ūdenssaimniecības attīstības projekta izmaiņu tehniski-ekonomiskais pamatojums*. Rīga, SIA „Kuldīgas ūdens”.

Vilka I. 2013. Teritoriju attīstība un daudzlīmeņu pārvaldība. Lekciju kurss teritoriju pārvaldībā. Prezentācija. LU.

VKPAI 2014. *Kultūras mantojuma nozares Kultūras pieminekļu aizsardzības stratēģija 2015.-2020.gadam*. Rīga, Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija.

Ne-grāmatas

Ieva Bronko – Pastore, 2014 [intervija]. Biedrības „Bauskas vecpilsētai” vadītāja, Bauska.

Ilona Asare, 2014 [intervija]. Biedrības „Culturelab” vadītāja, Cēsis.

Ilze Ozola, 2014 [intervija]. Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Vidzemes reģionālās nodaļas vadītāja, Cēsis.

Ina Celitāne, 2012 [intervija]. Biedrības „Kurzemes kultūras mantojuma centrs „Kūrava”” vadītāja, Kuldīga. Atsauce tekstā (Celitāne, 2012).

KNP, 2012 [izstāde]. Kuldīga ceļā uz UNESCO 2004-2011. Kuldīgas novada pašvaldība.

Māris Muižnieks, 2014 [intervija]. „Mikjāņu” sētas īpašnieks Papes Ķoņu ciemā, Rucavas pagastā, Rucavas novadā, Kuldīga.

Mārīte Putniņa, 2014 [intervija]. Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Zemgales reģionālās nodaļas vadītāja, Rīga.

Uģis Pucens, 2014 [intervija]. Biedrības, Starpnozaru mākslas grupas „SERDE” līderis, Aizpute. Atsauce tekstā (Pucens, 2014).

STV 2014 [video]. Kuldīgā nodibināts fotoklubs „Divas Upes”. TV Skrunda. Skatīts 26.05.2015. Pieejams https://www.youtube.com/watch?v=gx_M5rjzwIE

Pielikumi

Pielikums Nr. 1

Normatīvi kultūras un dabas mantojuma aizsardzību un pārvaldībai

DABAS MANTOJUMS	KULTŪRAS MANTOJUMS
1922.11.07. „Latvijas Republikas Satversme”	
Valsts prezidenta 2014.11.04. rīkojums Nr.2 „Par Ministru kabinetu”	
STRATĒĢISKIE DOKUMENTI	
Vides politikas pamatnostādnes 2014-2020. gadam paredz nodrošināt iedzīvotājiem iespēju dzīvot tīrā un sakārtotā vidē, īstenojot uz ilgtspējīgu attīstību veiktas darbības, saglabājot vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, nodrošinot dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un informētību par vides stāvokli. Plānotās reformas: 1) Finansēšanas modelis „dabas resursu nodoklis atgriežas dabā”; 2) Zemes dzīļu izmantošanas juridiskā ietvara pilnveidošana; 3) Prasību noteikšana ūdenssaimniecības pakalpojumu (ūdensapgādes un kanalizācijas) sniegšanai un lietošanai pašvaldībās; 4) Zinātnes potenciāla palielināšana vides aizsardzības nozarē.	Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.-2020. gadam „Radošā Latvija” valsti redz ar bagātu un koptu kultūras mantojumu, vitālu un daudzveidīgu kultūras dzīvi, radošiem cilvēkiem, konkurētspējīgām radošajām industrijām un augšupejošu dzīves kvalitāti ikvienam. Stratēģiskie mērķi: 1. Kultūras kapitāla saglabāšana un attīstība, sabiedrībai līdzdarbojoties kultūras procesos. 2. Radošums mūžizglītībā un uz darba tirgu orientēta kultūrizglītība. 3. Konkurētspējīgas kultūras un radošās industrijas. 4. Radošas teritorijas un kultūras pakalpojumu pieejamība.
Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2013.-2020. gadam	Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006. - 2015. gadam. „Nacionāla valsts”
Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma	Programma "Mantojums" - 2018. Kultūras infrastruktūras uzlabošanas programma 2006. - 2018. gadam
	Koncepcija par Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu
NORMATĪVIE AKTI	
1992.09.01. LR likums „Civillikums”	
1985.07.01. LR Likums” Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss”	
2006.11.29. LR „Vides aizsardzības likums”	1992.03.11. LR likums „Par Kultūras pieminekļu aizsardzību”
MK 09.02.24. noteikumi Nr.175 „Noteikumi par nacionālajiem vides indikatoriem”	MK 2004.11.09. noteikumi Nr.916 „Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas nolikums”
MK 2007.03.27. noteikumi Nr.209 „Vides konsultatīvās padomes nolikums”	MK 2003.08.26. noteikumi Nr.474 „Noteikumi par kultūras pieminekļu

	uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu”
MK 2009.02.17. noteikumi Nr.158 „Noteikumi par prasībām attiecībā uz vides monitoringu un tā veikšanas kārtību, piesārņojošo vielu reģistra izveidi un informācijas pieejamību sabiedrībai”	MK 2003.07.15. noteikumi Nr.392 „Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika”
MK 2008.07.07. noteikumi Nr.511 „Dabas pieminekļiem nodarītā kaitējuma novērtēšanas un sanācijas pasākumu izmaksu aprēķināšanas kārtība” un MK 2007.03.27. noteikumi Nr.213 „Noteikumi par kritērijiem, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu”	MK 2003.08.26. noteikumi Nr.473 „Kārtība, kādā kultūras pieminekļi iekļaujami valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā un izslēdzami no valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksta”
1993.04.07. LR likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”	2014.10.01. LR „Būvniecības likums”
MK 1999.06.15. noteikumi Nr.212 „Noteikumi par dabas liegumiem”	KM 2014.08.19. noteikumi Nr.500 „Vispārīgie būvnoteikumi”
MK 2014.09.16. noteikumi Nr.548 „Dabas lieguma "Ventas ieleja" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”	MK 2014.09.02. noteikumi Nr.529 „Ēku būvnoteikumi”
MK 2007.10.09. noteikumi Nr.686 „Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību”	MK 2014.09.16. noteikumi Nr.551 „Ostu hidrotehnisko, siltumenerģijas, gāzes un citu, atsevišķi neklasificētu, inženierbūvju būvnoteikumi”
MK noteikumi Nr. 175 „Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem”	MK 2014.08.19. noteikumi Nr.501 „Elektronisko sakaru tīklu ierīkošanas, būvniecības un uzraudzības kārtība”
MK 2006.03.21. noteikumi Nr.219 „Kārtība, kādā novērtē atlīdzības apmēru par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos, kā arī izmaksā un reģistrē atlīdzību”	
MK 2006.07.18. noteikumi Nr.594 „Noteikumi par kritērijiem, pēc kuriem nosakāmi kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (<i>Natura 2000</i>) tīklam, to piemērošanas kārtību un prasībām ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai”	
MK 2007.04.24. noteikumi Nr.281 „Noteikumi par preventīvajiem un sanācijas pasākumiem un kārtību, kādā novērtējams kaitējums videi un aprēķināmas preventīvo,	

neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas”	
MK 2014.07.09. noteikumi Nr.293 „Dabas datu pārvaldības sistēmas uzturēšanas, datu aktualizācijas un informācijas aprites kārtība”	
1997.03.11. LR „Aizsargjoslu likums”	
MK 1998.08.04. noteikumi Nr.284 „Ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslu noteikšanas metodika”	MK 2003.07.15. noteikumi Nr.392 „Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika”
1998.11.13. LR likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”	
MK 2015.01.13. noteikumi Nr.18 „Kārtība, kādā novērtē paredzētās darbības ietekmi uz vidi un akceptē paredzēto darbību”	
MK 2004.03.24. noteikumi Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”	
MK 2011.05.19. noteikumi Nr.300 „Kārtība, kādā novērtējama ietekmi uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (<i>Natura 2000</i>)”	
2011.12.01. LR „Teritorijas attīstības plānošanas likums”	
MK 2013.07.16. noteikumi Nr.402 „Noteikumi par plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem”	
MK 2014.10.14 noteikumi Nr.628 „Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem”	
MK 2013.04.25. noteikumi Nr.240 „Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”	
1994.05.19. LR Likums „Par pašvaldībām”	
1998.09.17. LR „Tūrisma likums”	
2000.04.19. LR „Sugu un biotopu aizsardzības likums”	2010.02.11. LR „Arhīva likums”
MK 2014.06.09. noteikumi Nr.293 „Dabas datu pārvaldības sistēmas uzturēšanas, datu aktualizācijas un informācijas aprites kārtība”	1998.10.14. LR „Kultūras institūciju likums”
MK noteikumi Nr.778 „Kārtība, kādā zemes lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem”	2003.10.30. LR „Valsts kultūrkapitāla fonda likums”
02.10.15. LR „Ūdens apsaimniekošanas likums”	
MK 2003.12.23. noteikumi Nr.736 „Noteikumi par ūdens resursu lietošanas atļauju”	
MK 2012.01.10. noteikumi Nr.38 „Peldvietas izveidošanas un uzturēšanas kārtība” un	
MK 2010.07.06. noteikumi Nr.608	

„Noteikumi par peldvietu ūdens monitoringu, kvalitātes nodrošināšanu un prasībām sabiedrības informēšanai”	
MK 09.11.24. noteikumi Nr.1354 „Noteikumi par sākotnējo plūdu riska novērtējumu, plūdu kartēm un plūdu riska pārvaldības plānu”	
MK 2009.06.25. noteikumi Nr.646 „Noteikumi par upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāniem un pasākumu programmām”	
MK 2005.12.27. noteikumi Nr.1014 „Ūdens objektu ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumu izstrādāšanas kārtība”	
MK 2004.10.19. noteikumi Nr.858 „Noteikumi par virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu, klasifikāciju, kvalitātes kritērijiem un antropogēno slodžu noteikšanas kārtību”	
MK 2004.02.17. noteikumi Nr.92 „Prasības virszemes ūdeņu, pazemes ūdeņu un aizsargājamo teritoriju monitoringam un monitoringa programmu izstrādei”	
1995.05.12. LR „Zvejniecības likums”	
MK 2014.12.23. noteikumi Nr.796 „Noteikumi par rūpnieciskās zvejas limitiem un to izmantošanas kārtību iekšējos ūdeņos”	
MK 2014.09.30. noteikumi Nr.592 „Latvijas iekšējo un jūras piekrastes ūdeņu resursu ilgtspējīgas izmantošanas un pārvaldības konsultatīvās padomes nolikums”	
MK 2003.10.14. noteikumi Nr.574 „Licencētās amatierzvejas — makšķerēšanas — kārtība” un MK 2009.12.22. noteikumi Nr.1498 „Makšķerēšanas noteikumi”	
MK 2007.05.02. noteikumi Nr.295 „Noteikumi par rūpniecisko zveju iekšējos ūdeņos” un MK 2009.08.11. noteikumi Nr.918 „Noteikumi par ūdenstilpju un rūpnieciskās zvejas tiesību nomu un zvejas tiesību izmantošanas kārtību”	
MK 2001.05.08. noteikumi Nr.188 „Saimnieciskās darbības rezultātā zivju resursiem nodarītā zaudējuma noteikšanas un kompensācijas kārtība”	
MK 2005.06.28. noteikumi Nr.466 „Kārtība, kādā nosaka un veic vides	

sakopšanas darbus, kas kompensē zivju resursiem nodarītos zaudējumus”	
MK 1995.12.19. noteikumi Nr.388 „Zivju fonda nolikums”	

PAŠVALDĪBAS SAISTOŠIE NOTEIKUMI ¹	
2014.04.11. saistošie noteikumi Nr.2014/1 „Par pašvaldības palīdzību valsts nozīmes kultūras pieminekļa „Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs” teritorijā esošo ēku, kā arī Latvijas valsts aizsargājamās kultūras pieminekļu sarakstā ietverto ēku restaurācijai un konservācijai Kuldīgas novadā”	Noteikumu mērķis ir nodrošināt Kuldīgas vecpilsētas un novada unikālās vēsturiskās apbūves autentiskuma saglabāšanu, veicinot arhitektoniski kvalitatīvas vides saglabāšanu un sabiedrības interesēs nodrošinot vēsturisko ēku izmantošanu. Atbalsts attiecināms uz stilistiski un vēsturiski unikāli būvgaldniecības izstrādājumi ir sliktā tehniskā stāvoklī un apdraud šī izstrādājuma turpmāko pastāvēšanu; ēkas fasādei ir nepieciešama renovācija, priekšroku dodot vēsturiski un arhitektoniski vērtīgai apbūvei; dzīvojamo un publisko ēku jumtu segumam ir nepieciešama renovācija, priekšroku dodot vēsturiski arhitektoniski vērtīgai apbūvei; dzīvojamo un publisko ēku nesošajām konstrukcijām ir nepieciešama renovācija, priekšroku dodot vēsturiski arhitektoniski vērtīgai apbūvei.
2014.03.01. saistošie noteikumi Nr. 2014/2 ”Par Nolikuma par licencēto makšķerēšanu Ventas upē Kuldīgas pilsētas, Padures un Rumbas pagastu teritorijās 2014.-2016.gadā apstiprināšanu”	Nodrošinātu Ventas kā starptautiski atzītas lašu dabiskā nārsta upes statusu, samazinātu antropogēno slodzi un radītu labvēlīgu situāciju dabas resursu ilgtspējīgai un saudzējošai izmantošanai.
2010.07.29. saistošie noteikumi Nr.2010/13 ”Par Kuldīgas novada teritorijas labiekārtošanu, apstādījumu uzturēšanu un aizsardzību”	Nosaka kārtību, pagalmu, ietvju, ielu un citu objektu labiekārtošanā, apstādījumu uzturēšanā un aizsardzībā Kuldīgas novadā. Tie ir saistoši kā fiziskām, tā juridiskām personām.
2010.10.20. saistošie noteikumi Nr. 2010/7 „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā Kuldīgas novadā”	Nosaka kārtību, kādā sniedz palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā, izīrējot pašvaldībai piederošus vai valdījumā esošus dzīvokļus, sociālos dzīvokļus vai sociālās dzīvojamās telpas, nodrošina ar pagaidu dzīvojamām telpām (t.sk. pilsētas vēsturiskajā centrā). Diemžēl noteikumi paredz sociāli neaizsargāto sabiedrības slāni izvietot arī vecpilsētas ēkās, ja tajās ir brīvi

¹ Izstrādāti izrietoši no likuma „Par pašvaldībām” 15. Pantā noteiktajām autonomajām funkcijām.

	pašvaldības dzīvokļi. Šo praksi regulē 01.01.2002. LR likums „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā”, kas aktuālajā redakcijā vēsturisku ēku saglabāšanu neveicina.
2011.01.29. saistošie noteikumi Nr.2010/9 „Par sabiedrisko kārtību Kuldīgas novadā”	Nosaka kārtību, kādā jāievēro Kuldīgas novadā, paredzot administratīvo atbildību par šīs kārtības un Kuldīgas novada pašvaldības saistošo noteikumu neievērošanu. Noteikumu uzdevums ir nodrošināt Kuldīgas novadā sabiedrisko kārtību, uzturēt sanitāro tīrību, aizsargāt personu tiesības un likumīgās intereses, ierobežot alkoholisko un citu apreibinošo vielu lietošanu, veicināt iedzīvotāju (īpaši nepilngadīgo personu) veselīgu dzīvesveidu, kā arī nodrošināt pašvaldības saistošo noteikumu ievērošanu un pašvaldības autonomo funkciju un brīvprātīgo iniciatīvu izpildi, veidot civilizētu kultūrvidi, nodrošināt iedzīvotājiem veselīgu dzīves vidi, aizsargāt dabu, kultūras un vēstures pieminekļus.
2010.07.13. saistošie noteikumi Nr. 2010/12 „Peldvietas „Mārtiņsala” lietošanas un apsaimniekošanas saistošie noteikumi”	Nosaka sabiedrisko kārtību peldvietā „Mārtiņsala”, tās apsaimniekošanas un uzturēšanas darba organizēšanu, peldvietas lietošanas noteikumus, kā arī sanitārās tīrības noteikumu ievērošanu pludmalē un peldvietā, t.sk., glābšanas dienesta funkcijas.
2012.09.28. saistošie noteikumi Nr. 2012/18 „Par sadzīves notekūdeņu krājrezervuāru izbūves, reģistrācijas un lietošanas noteikumi Kuldīgas novadā”	Nosaka notekūdeņu krājrezervuāru izbūves, reģistrācijas un lietošanas kārtību Kuldīgas novada Kuldīgas pilsētas administratīvajā teritorijā un pagastu ciemu teritorijās un to uzdevums ir: novērst grunts un gruntsūdeņu piesārņošanu ar sadzīves notekūdeņiem; nodrošināt notekūdeņu novadīšanu kanalizācijas tīklos speciāli šim nolūkam ierīkotā pieņemšanas punktā; nodrošināt plānotu (regulāru) notekūdeņu izvešanu un novadīšanu attīrīšanas iekārtās, lai novērstu pēkšņu notekūdeņu sastāva pasliktināšanos attīrīšanas iekārtās.
2013.04.29. saistošie noteikumi Nr. Nr.2013/5 ”Par kārtību, kādā Kuldīgas novada pašvaldība piešķir līdzekļus palīdzības sniegšanai dzīvojamo māju īpašniekiem likuma ”Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 27.2 panta otrajā daļā noteiktajos gadījumos”	Nosaka nosacījumus un kārtību, kādā Kuldīgas novada pašvaldība sniedz palīdzību dzīvojamās mājas īpašniekiem vai dzīvokļu īpašniekiem, piešķirot finansējumu šo noteikumu sekojošiem mērķiem: par valsts nozīmes kultūras pieminekli atzītas dzīvojamās mājas restaurācijai; dzīvojamās

	mājas renovācijai, ja tās tehniskais stāvoklis normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā atzīts par bīstamu cilvēku dzīvībai vai veselībai; tādas dzīvojamās mājas renovācijai, kurā jālikvidē terora akta, avārijas, stihiskas nelaimes vai citas katastrofas sekas; energoefektivitātes pasākumu veikšanai dzīvojamās mājās nolūkā nodrošināt energoresursu patēriņu samazinājumu; dzīvojamai mājai piesaistītā zemesgabala labiekārtošanai.
2013.12.10. saistošie noteikumi Nr. 2013/15 „Par nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumiem un nodokļa piemērošanu Kuldīgas novadā”	Noteikumi nosaka kārtību, kādā pašvaldība realizē ar likuma deleģētās tiesības attiecībā uz novada administratīvajā teritorijā esošajiem nekustamajiem īpašumiem paredzot paaugstinātu nodokļa likmi, pilsētvidi degradējošiem īpašumiem, savukārt nodokļu atvieglojumus 70-90% apmērā, ja investīcijas veiktas vēsturiskā centra teritorijā un 25-70% apmērā, ja izveidotas jaunas darba vietas u.c.

Pielikums Nr. 2

Socioloģiskās aptaujas „Kuldīgas kultūras un dabas mantojums iedzīvotāju vērtējums” analīze

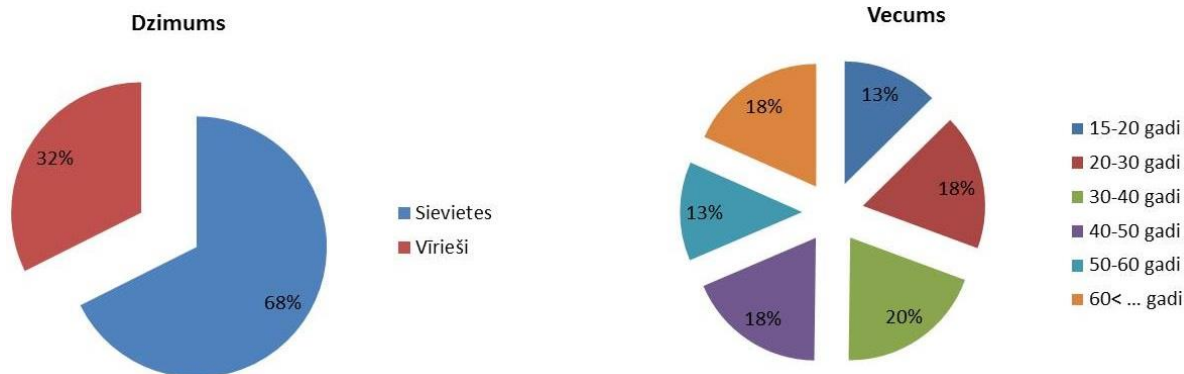
Lai noskaidrotu sabiedrības viedokli par pilsētas vērtībām, darba praktiskās izpētes ietvaros, 2014. gada oktobrī tika veikta socioloģiska, daļēji strukturēta iedzīvotāju aptauja. Tās ietvaros tika uzrunātas 245 personas, no kurām 174 (71%) bija Kuldīgas iedzīvotāji². 21% no aptaujātajiem Kuldīgā strādāja vai mācījās, bet dzīvoja citur, 8% bija tūristi. Praktiskā pētījuma datu analīzē iekļauti tikai Kuldīgas iedzīvotāji. Līdzīga aptauja veikta 2007. gadā pētījuma „Kuldīgas vecpilsēta iedzīvotāju vērtējumā”, tomēr, kā liecina pētījuma nosaukums, tā fokusēta uz pilsētas vēsturiskā centra (ekspertu jau) identificētajām pilsētvides kvalitātēm. Urbānā mantojuma teorijas idejas rosina vietējās vērtības meklēt plašākā pilsētas kontekstā, tādēļ vēsturiskā centra lokācija uzrunājot respondentus apzināti netika uzsvērtā. No iegūtajiem datiem nozīmīgi bija konstatēt cilvēku skatījumā:

4) raksturīgākās pilsētas vietas un ielas;

² Vecumā no 13 līdz 60+ gadiem un ar dzīves stāžu pilsētā no 1 līdz 70 gadiem. 43% aptaujāto dzīvo vecpilsētā.

- 5) mīlākās vietas un ielas;
- 6) pilsētas vēstures liecības, kā arī noskaidrot sabiedrības argumentus, identificējot konkrētās vietas un objektus.

Respondentu demogrāfiskais raksturojums

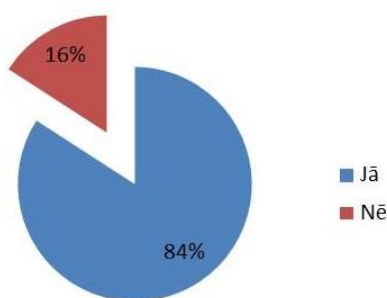

Iedzīvotāju aptaujā piedalījās 68% sieviešu un 32% vīriešu. Aptaujāto vecuma grupas pārstāvētas samērā līdzvērtīgi: uzrunātie cilvēki aptver iedzīvotājus vecumā no 15 līdz 80 gadiem. Visvairāk respondentu (20%) pārstāvēti 30-40 gadu vecuma grupā, līdzīgs apjoms (18%) veido 20-30; 40-50 gadu vecuma grupu un iedzīvotāji, kas vecāki par 60 gadiem. Jaunieši vecumā no 15 līdz 20 gadiem, kā arī cilvēki no 50-60 gadiem sastāda 13% atbilžu.

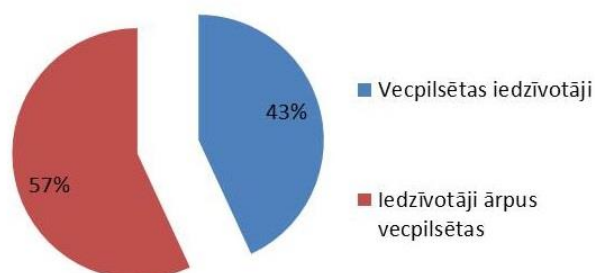

71% aptaujāto bija Kuldīgas iedzīvotāji, savukārt, 21% Kuldīgā strādā vai mācās, bet 8% bija pilsētas viesi. Uz jautājumu par laiku, kas pilsētā nodzīvots vērtētas tikai pilsētas iedzīvotāju atbildes. 36% pilsētā pavadījuši lielāko daļu mūža, bet „jaunie” iedzīvotāji, kas šeit dzīvo tikai 1 līdz 5 gadus, sastāda 19% aptaujāto.

Vai Jums patīk dzīvot Kuldīgā?

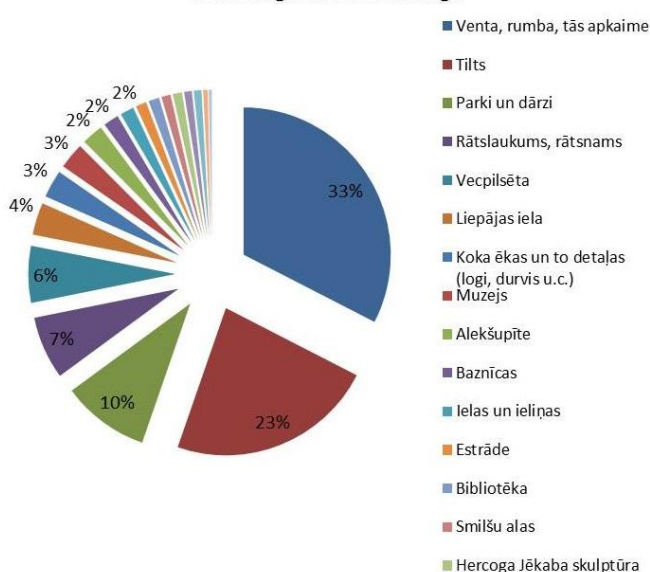
Iedzīvotāju piederība vēsturiskajām apbūves zonām

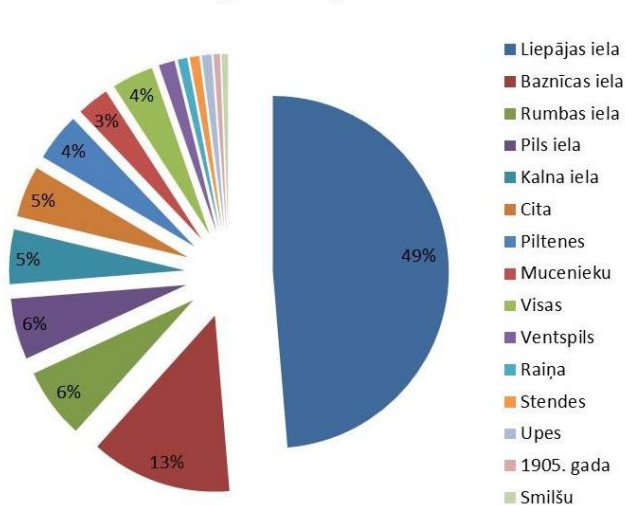
84% iedzīvotāju Kuldīgā dzīvot patīk. Pārējie 16% galvenokārt minēja, ka: „priekš tūristiem pilsēta ir skaista, bet par vietējiem šeit, diemžēl, nedomā” (izteikts viedoklis Jelgavas ielas apkaimē); „Kuldīgā nav īsti ko darīt”, „šeit ir par maz izklaides vietu”. 43% aptaujāto iedzīvotāju dzīvoja vecpilsētā, bet 57% bija no vēsturiskā centra apkaimēm. Lai arī vecpilsētas iedzīvotāju skaits aptaujā piedalījušies mazāk, atbilžu atšķirība ir neliela, tādejādi pieņemot, ka sabiedrības viedoklis veidots gan no iedzīvotāju viedokļa mantojuma teritorijā, gan ārpus tās.

Anketu analīze

Raksturīgākās vietas Kuldīgā

Kuldīgas raksturīgākās ielas

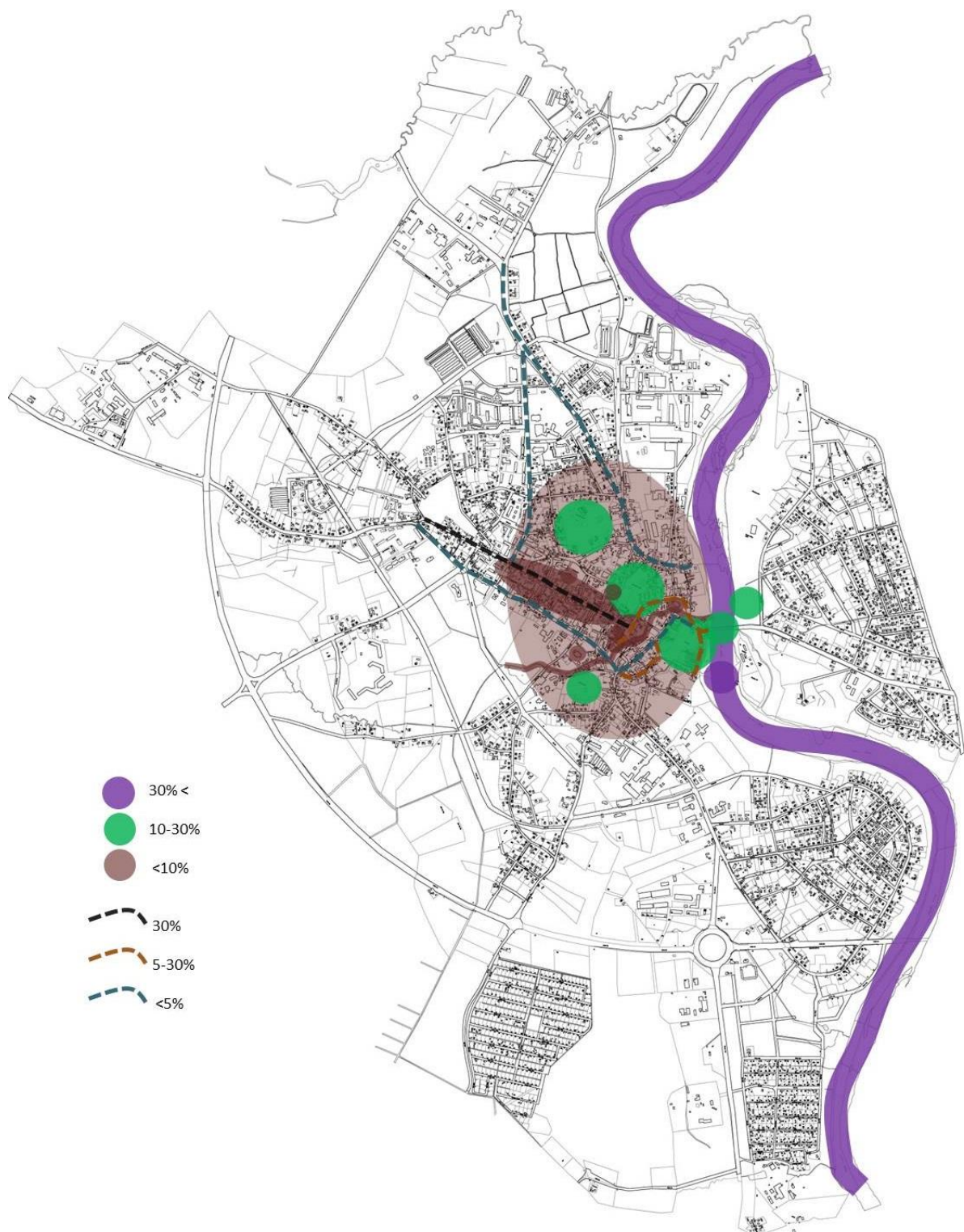

Kā Kuldīgai raksturīgākā vieta vai objekts visbiežāk nosaukta Venta, rumba un tās apkārtnē (33%), apliecinot, ka sabiedrības uztverē upe ir neatņemama daļa no pilsētas. Vēl pilsētu raksturojošs objekts ir ķieģeļu velvju tilts (23%), pilsētas parki un dārzi (10%), rātslaukums un rātsnams (7%) atšķir Kuldīgu no citām mazpilsētām un padara to īpašu. 6% aptaujāto min vecpilsētu kopumā kā izceļamu Kurzemes vietzīmi. Alekšupīte un tās apbūves komplekss, pēc ekspertu domām, veido Kuldīgai ļoti raksturīgas ūdens un apbūves mijattiecības, veicinot „Venēcijas” noskaņu, kā arī ir neatņemams

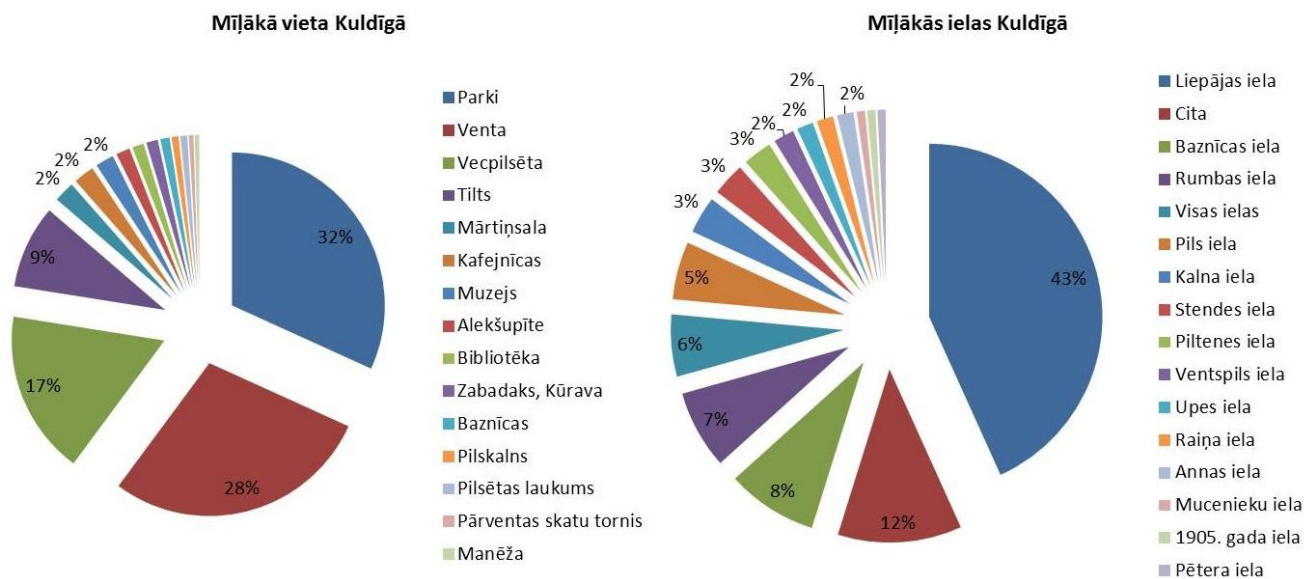
kultūrvēsturiski pilsētbūvnieciskais elements ar ikoniskiem pilsētas skatu punktiem. Savukārt, iedzīvotāji šo kompleksu atsevišķi izcēluši, tikai 2% atbilžu.

Liepājas iela minēta kā raksturīgākā Kuldīgas iela (49%). Tā ir vienīgā gājējiem atvēlētā iela pilsētā un pēc aptaujas dalībnieku domām arhitektūra reprezentē pilsētu, iela ir atvērta un ērta, rada arī svētku sajūtu, tā ir dzīvīga un tiek raksturota, kā galvenā pilsētas darījumu „dzīsla”, ap kuru koncentrējas visa pilsētas rosība. Kā ar īpašu vietas auru un vēsturisko nozīmi pilsētai raksturīgas tiek minētas arī Baznīcas (13%), Rumbas (6%), Pils iela (6%), kā arī pilsētas vecākā – Kalna iela (5%). Kā argumenti raksturīgajam tiek minēts fakts, ka tās ir bruģētas un tajās ir daudz atjaunotu veco ēku, tās ir „senatnīgas, ar savu šarmu”.

Lai konstatētu iedzīvotāju nosaukto pilsētas raksturīgāko vietu lokāciju, atbildes tika kartētas. Attēlā Nr. 1 redzamas pilsētvidi raksturojošās vietas un objekti pēc to atbilžu daudzuma.

Attēls Nr.1: Iedzīvotāju nosauktās Kuldīgas pilsētvidei raksturīgākās vietas un ielas attiecībā pret pilsētas teritoriju (*autores veidota shēma*).

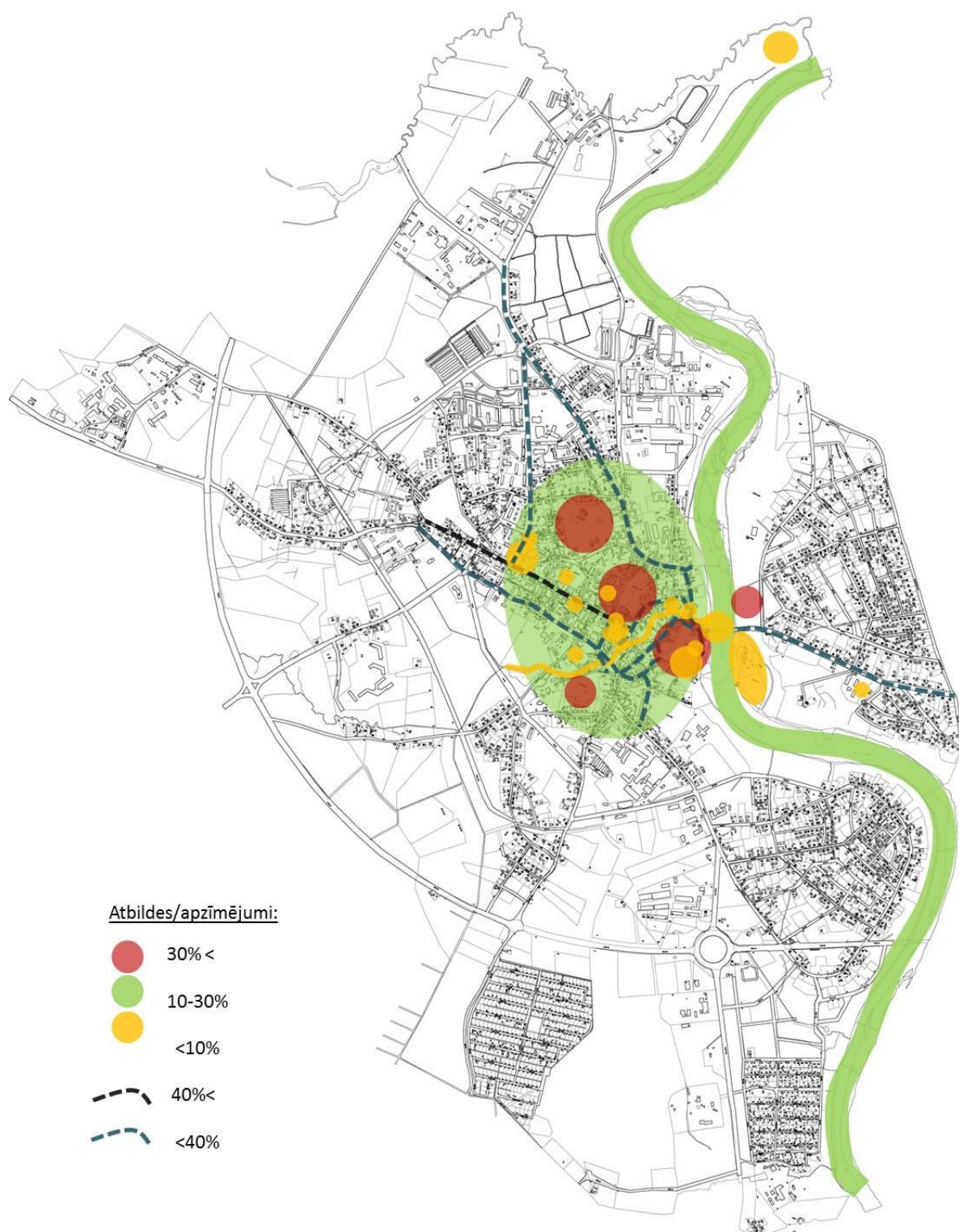

Atbildot uz jautājumu par mīļāko vietu pilsētā, kā sabiedrības dzīves kvalitātes sastāvdaļa, dominē rekreācijas objekti: 32% iedzīvotāji minējuši parkus. No tiem, visbiežāk nosaukts tika Pilsētas parks (80%), kas sabiedrībā iecienīts, jo ir sakopts un gaumīgi ierīkots, klusa un mierīga vieta ar skaistiem skatiem, tuvu Venta. Savukārt Estrādes parku (20%) iecienījuši jaunieši un vecāki ar maziem bērniem, jo tas aprīkots ar labiekārtotiem rotaļu laukumiem un skeit-parku.

Arī pie Ventas un tās apkārtnē cilvēkiem patīk uzturēties (28%) dēļ iespējas būt ūdens tuvumā, peldēties un atpūsties dabā. Lielākā daļa (96%) minējuši rumbu kā nozīmīgu objektu atpūtai un pilsētas ainavu baudīšanai, 20% aptaujāto minējuši Ventas krastus kā iecienītu pastaigu vietu ar svaigu gaisu un ainavām.

Salīdzinoši mazāk minēti Kuldīgas simboli – ķieģeļu velvju tilts (9%) un vecpilsēta (17%). Iedzīvotāji minējuši vecpilsētu kopumā, kā patīkamu vidi, dēļ tās šaurajām ieliņām un romantiskajām pilsētvides noskaņām, ar vēsturiskām ēkām kā vērtību, atzinīgi novērtējot pilsētvides sakoptību. Vēl iedzīvotāji kā patīkamas vietas pilsētā min Mārtiņsalu un tās peldētavu, vecpilsētas kafejnīcas, muzeju, kā arī Alekšupītes apkārtni, bibliotēku, vietējos kultūras centrus u.c. objektus.

Vairāk kā pusei (58%) aptaujas dalībnieku patīk tās pašas, jau minētās, Kuldīgai raksturīgās ielas: visbiežāk minētā ir Liepājas iela (43%), jo tur ir atpūtas un izklaides iespējas, uzturas daudz cilvēku, ir rosīga, nav automašīnu, viss ir uz vietas, viss ir pieejams. Rumbas ielā (7%) patīk tās romantiskums un senatnīgums, ka tā „spējusi saglabāties kā kādreiz”, tai piemīt raksturs un dažādība. Vecpilsētas ielas un ieliņas raksturotas kā mērogā mazas, šauras, līkumainas, vecas, bruģētas un tādēļ – ar baudāmu pilsētvidi. Kā arguments minēts, ka katrā ir kaut kas skaists, tās ir vēsturiskas un sakoptas.

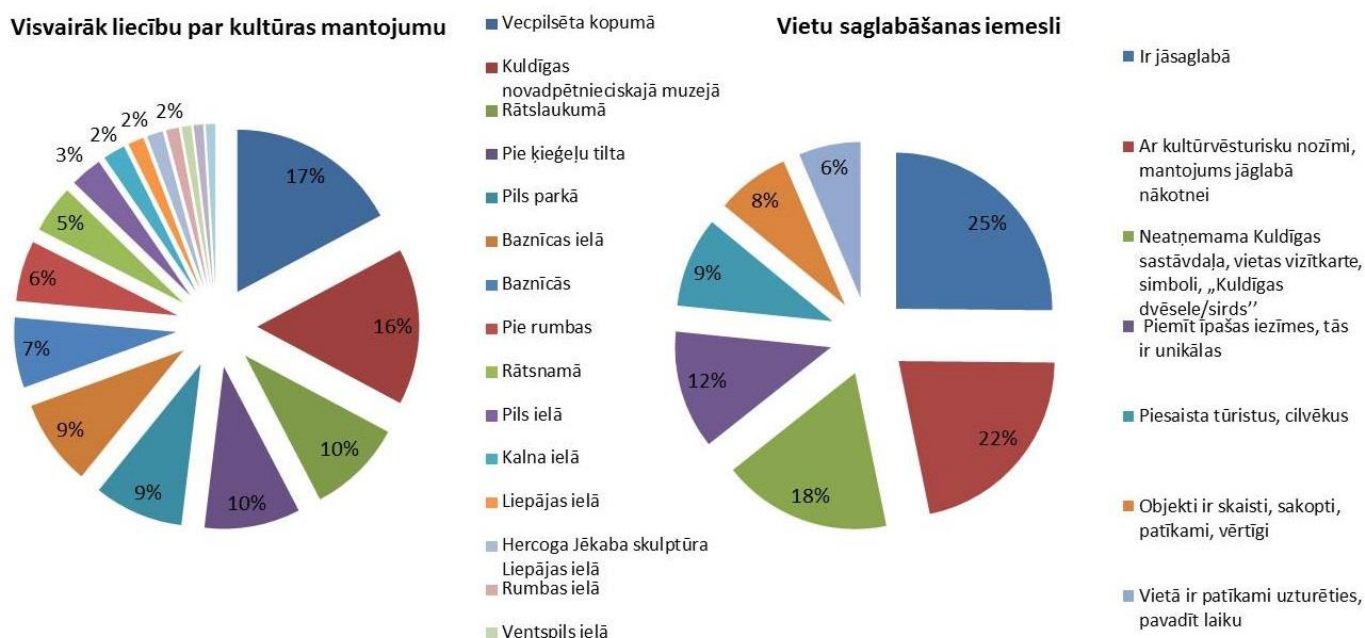

Attēls Nr.2: Iedzīvotāju nosauktās mīļākās vietas un ielas Kuldīgā attiecībā pret pilsētas teritoriju (*autores veidota shēma*).

Iedzīvotāji no vēsturiskā centra apkaimēm minējuši arī Piltenes ielu un Stendes ielu, kas savieno apkārtējās pilsētas daļas ar centru, galvenokārt tādēļ, ka tās ir ērtas un

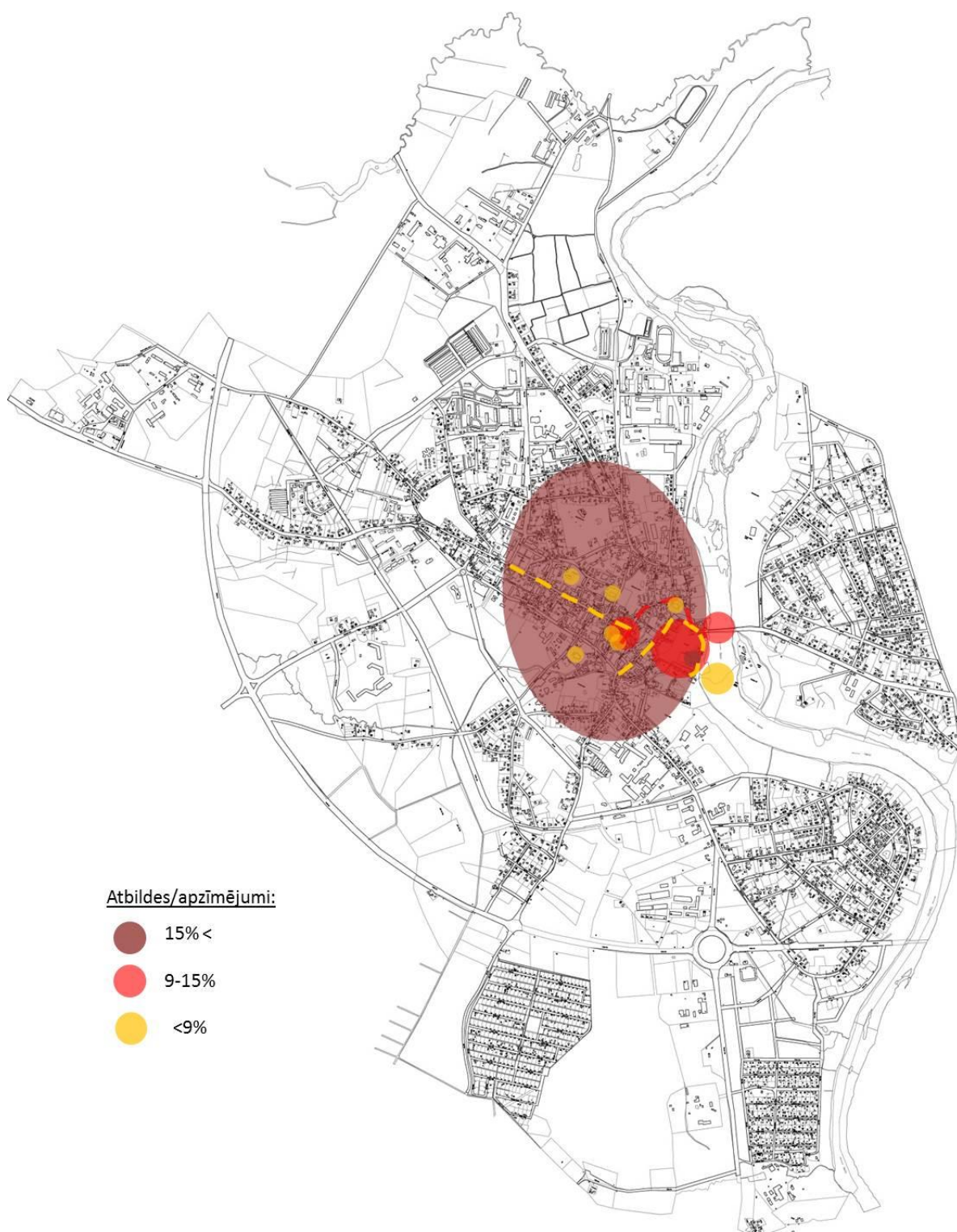
drošas. Iedzīvotāji kopumā ir pamanījuši un novērtē to, ka viņu iecienītākās vietas ir sakoptas un tiek labi uzturētas.

Pilsētnieku iemīļotākās vietas un ielas, bija svarīgi noskaidrot, lai lokalizētu teritoriju, kurai sabiedrībā piešķirta kāda īpaša nozīme, kurā cilvēkiem patīk uzturēties un kādus maršrutus cilvēki izvēlās savās ikdienas gaitās (attēlā Nr.2).

Pilsētvides vēstures liecības apzināt bija svarīgi, lai noskaidrotu, ko sabiedrība saprot ar vēsturiskumu vispār: vai tas ir autentiskums un patiesums tādā nozīmē, kā to novērtē no zinātniskā aspekta, vai pilsētvides pārveidojumi (pārbūves, rekonstrukcijas), kas tikai atdarina. Aptaujas ietvaros respondentiem bija jānosauk Kuldīgas vietas un objekti, kas, viņuprāt, liecina par pagātnes notikumiem (attēlā Nr.3).

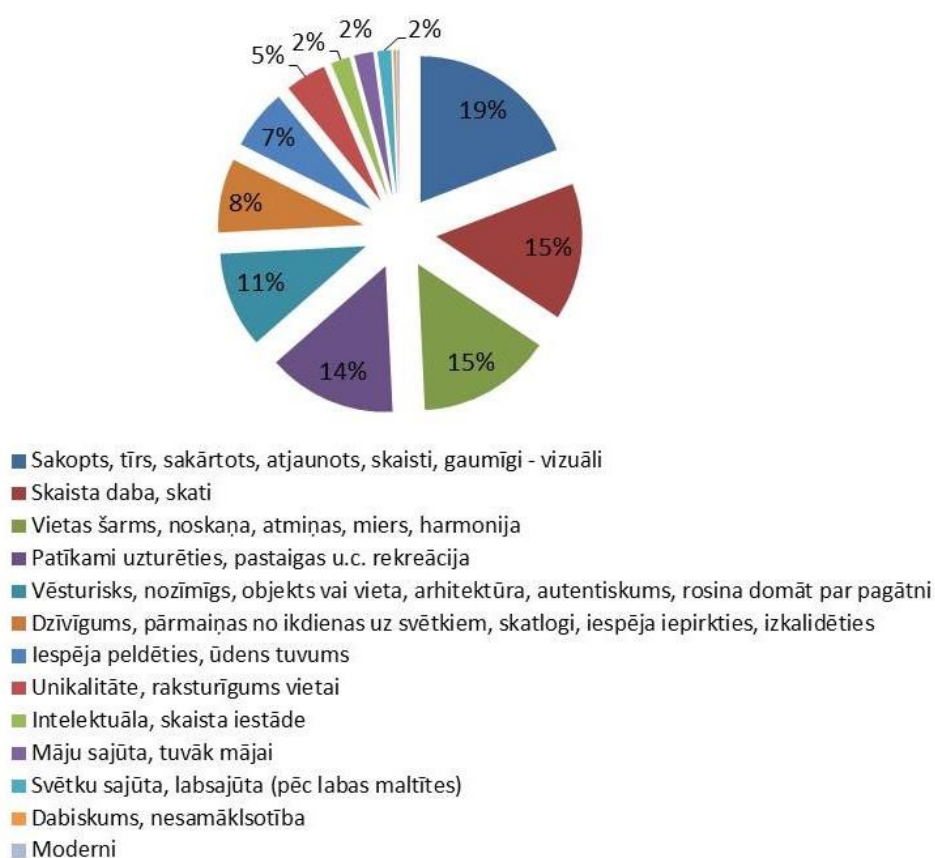
Aptaujas rezultāti liecina, ka pati pilsētvide ir vēstures liecība (17%). Ēku restaurācija, kā process, un pārdomāta ielu rekonstrukcija uzskatāmi rāda pagātnes estētiku un materiālu lietojumu. Mūsdienās, it kā no jauna, apgūtās metodes „stāsta” par senču zināšanām un meistarību, rosina pārdomas par pilsētas seno pagātni un dzīves ritējumu. Savukārt muzejs (16%), ir ne tikai vēstures liecību krātuve, kur tās izzināt, bet arī paaudžu satikšanās vieta un vēstures simbols sabiedrības apziņā. Rātslaukums (10%) un Baznīcas iela (9%) minēti, tādēļ, ka saglabājušās ēkas, ielai ļoti krāšņa vēsture un atjaunots ielas segums. Ģieģeļu velvju tilts (10%) ir senatnīgs un labi saglabājies. Daļa iedzīvotāju iemeslus nevarēja nosaukt, bet ir pamanījuši, ka tūristi tiem pievērš uzmanību.

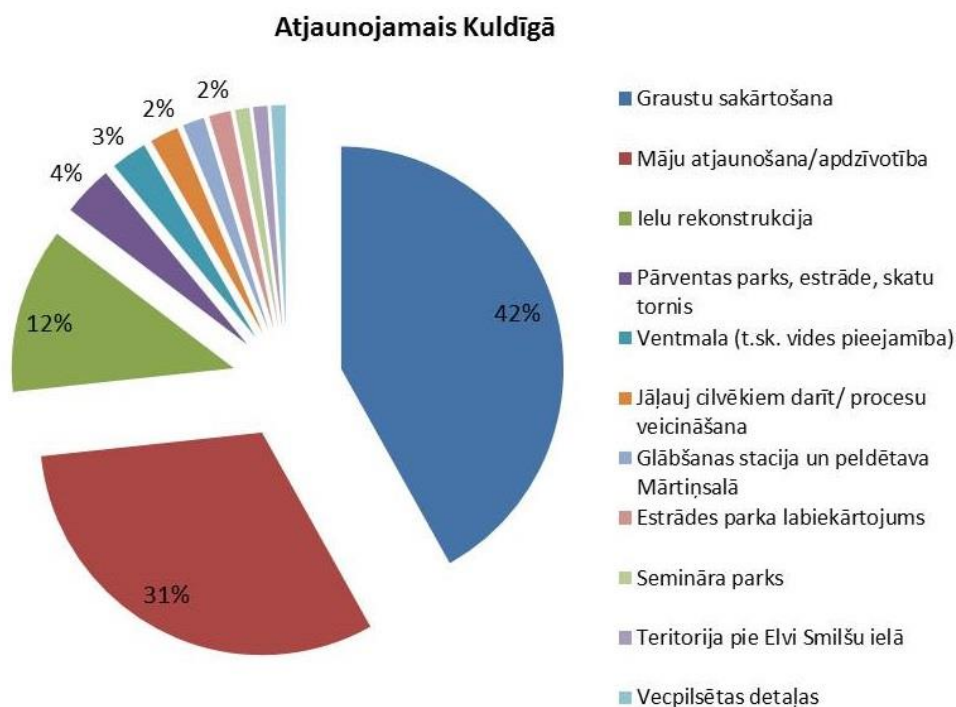
Attēls Nr.3: Iedzīvotāju identificētās vēstures liecības Kuldīgā attiecībā pret pilsētas teritoriju (*autores veidota shēma*).

Apkopojot iedzīvotāju atbildes par to, kas cilvēkiem ir svarīgi pilsētā, redzams, ka noteicošais kvalitātes faktors ir sakoptība, tīrība un vides vizuālais tēls (19%). Nozīmīgs ir dabas tuvums, vietas ainaviskums, šarms, miers un harmonija, kā arī personīgi iemesli, kas saistīti ar atmiņām un asociācijām (15%). Šīs intereses saistītas ar publiskās ārtelpas daudzveidīgām iespējām un rekreācijas augsto potenciālu (14%). Neaudz mazāk minēta kultūrvēsturiskā vides vērtība (11%), kas ietver nozīmīgus objektus, autentisku arhitektūru un restaurētas ēku detaļas. Tālāk seko atbildes, kas saistītas ar pilsētvides izmantošanas iespējām (7%), vēsturiskā centra funkcijām (8%) u.c.

Sabiedrības intereses pilsētvidē/publiskajā telpā

Jautājot par atjaunojamajām vietām vai objektiem pilsētā, visvairāk iedzīvotāji vēlētos, lai tiktu sakārtoti grauzti (42%). 31% iedzīvotāju uzskata, ka jāturpina darbs pie ēku atjaunošanas, bet 12% vēlas turpināt ielu rekonstrukciju. Iedzīvotāji min arī konkrētus atjaunojamus objektus Ventas krastos: Pārventas parka atjaunošana (4%) un infrastruktūras sakārtošana pie tā, glābšanas stacijas ēka Mārtiņsalā (2%), kā arī Ventas apkārtnē kopumā (3%). 2% aptaujāto min, ka nepieciešams atvieglot būvniecības procesus vēsturiskajā centrā, ļaujot vairāk īstenot tieši iedzīvotāju ieceres.

Secinājumi par iedzīvotāju atbildēm:

1. Vecpilsētas atdzimšana it kā simboliski „atver acis” arī sabiedrībai, uzskatāmā formā demonstrējot un izglītojot par vēsturiskās pilsētas daļas lomu visas pilsētas attīstībā. Tas ir nozīmīgs aspekts vietējo pašapziņas modināšanai, apliecinot, ka viņi ir pēctecīga daļa no agrākās pilsētas godības.

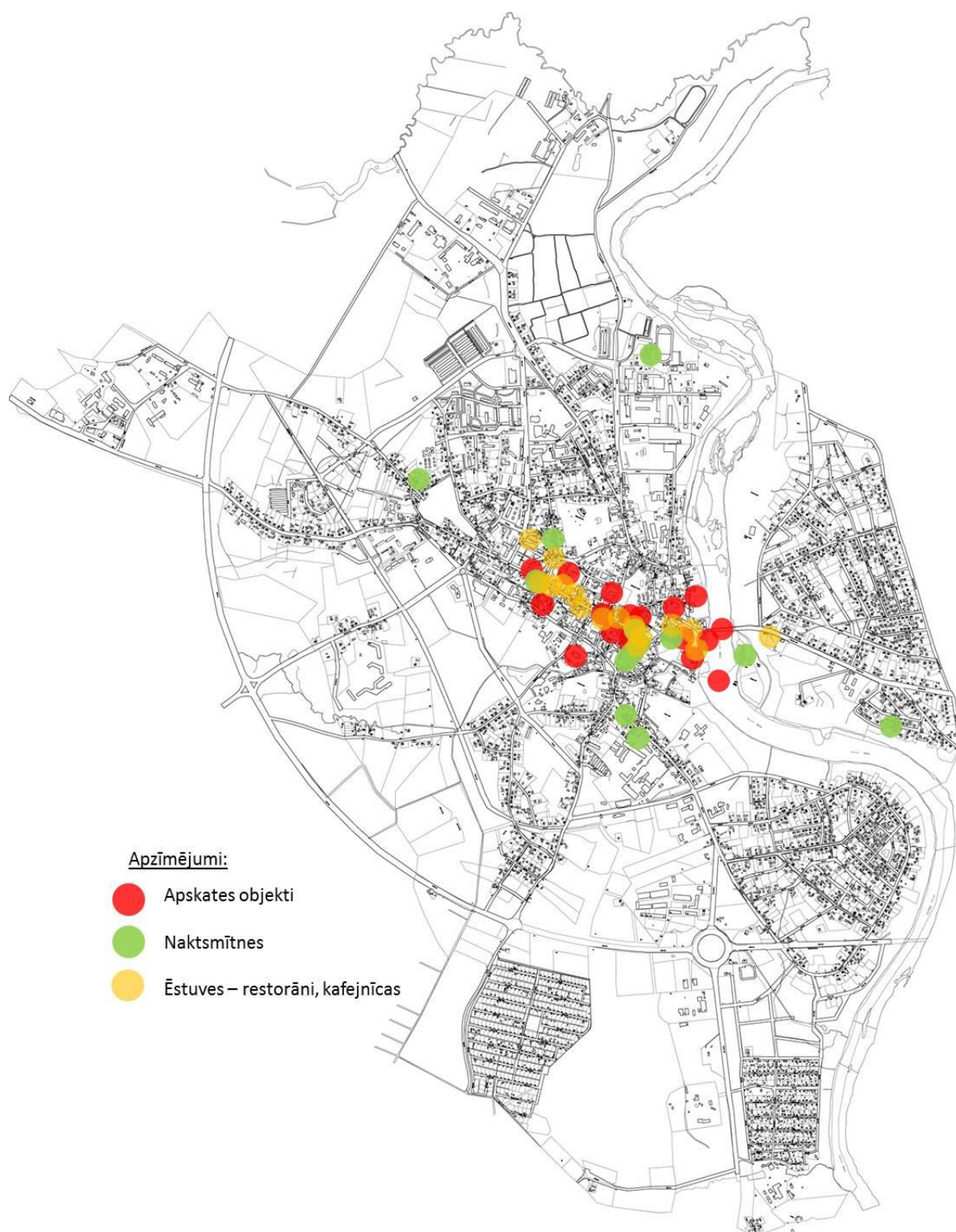
2. Lai arī iedzīvotāji nespēj precīzi un lakoniski formulēt argumentus, kādēļ viena vai cita vieta ir pilsētā īpaša un nozīmīga, nenoliedzama (atsaucoties uz vides autentiskumu), ir iedzīvotāju instinktīva nojauta, kas, iespējams, attīstījusies pilsētvidē uzturoties.

3. No apla diagrammām redzams, ka ne visiem cilvēkiem vērojama identificēšanās ar Kuldīgas vēsturisko pilsētas daļu, trūkst informācijas vai intereses par attiecīgajām tēmām. Būtu nepieciešams papildus pētījums, lai noskaidrotu šīs sabiedrības daļas viedokli par kultūras mantojuma nozīmi un nepieciešamību saglabāt vispār. Šāda pētījuma rezultāti palīdzētu noteikt taktiskos soļus, lai veicinātu atbalstu mantojuma saglabāšanai arī šajā sabiedrības daļā.

4. Lai arī ekspertu vidū netiek noliegta varbūtība, ka pilsēt būvniecības pieminekļa teritorija varētu būt vēl plašāka, ietverot tajā arī 20.gs. pirmās puses pilsēt būvnieciskas vides uzslāņojumus, sabiedrība ir „brīva” no stingri definēta vēsturiskā. Kā pilsētas aktīvāko daļu raksturojoša tiek minēta arī Piltenes iela, kas pilsētas struktūrā iezīmē 20.gs. 20-30-to gadu plānojuma elementus. Zīmīgi, ka Piltenes

ielā tiek minēta teju līdzvērtīgi Kalna ielai, kas iespējams skaidrojams iedzīvotāju dzīves vietu un pilsētvidi, kurā uzturas ikdienā.

Neatkarīgi no iedzīvotāju aptaujas, tika apzināts Kuldīgas tūrisma piedāvājums: populārākās un interesantākās apskates vietas, naktsmītnes un sabiedriskās ēstuves. Kā liecina attēls Nr.4, šie objekti izvietoti galvenokārt pilsētas vēsturiskajā centrā un tieši tā tuvumā. Šī tendence liecina par uzņēmīgākās sabiedrības daļas interesēm kultūras mantojumu un savu īpašumu izmantot peļņas gūšanai.

Attēls Nr.4: Tūrisma piedāvājums Kuldīgā (autores veidota shēma pēc KAAC, 2015)

AIINAVU TELPU ANALĪZE

Liepājas iela, Kalna iela, Pils iela un Ventas ieleja

Tulkojumā no grieķu valodas „estētika” nozīmē „tāds, kas sajūt, jūt” (Zigmunde, 2010). Savukārt identitātes jēga saistāma ar sevišķumu un savdabīgumu, kas kādu vietu vai parādību atšķir no citām (Tezaurs, 2015). Ainavas un arī pilsētvides telpas estētikas nozīme saistīta ar cilvēku, viņa uztveres īpatnībām, redzētā izpratni un tā interpretāciju. Ainavas estētiskā kvalitāte cilvēka apziņā veidojas no vizuālās uztveres (redzētā)³ un sensorās uztveres (ar pārējām maņām - dzirde, tauste, oža un pat garša). Ainavas estētikas uztveri tieši ietekmē kognitīvā uztvere – cilvēka iepriekšējās pieredzes un prāta noteiktā informācijas interpretācija (Ziemeļniece 1998; Kundziņš, 2004). Tādēļ, var apgalvot, ka ainavas estētiskas izpratne veidojusies/attīstījusies arī līdz ar mākslas, konkrētā laika filozofijas tendencēm, kā arī vietējo tradīciju, politisko un ekonomisko pavērsienu un, galu galā - cilvēku dzīves veida ietekmē (Ziemeļniece 1998; Ainavu aizsardzība, 2000; Kundziņš, 2004).

Vietas identitātes un daudzveidības analīzei piemērota ainavu estētikas vērtēšanas teorija: pēc arhitektoniski telpiskās kompozīcijas pieejas noteiktas pilsētvides ainavu telpas un tās vērtētas identificējot to arhitektoniski telpiskos elementus, to savstarpējo izkārtojumu un mijiedarbību, nosakot galvenos ainavu telpas identitātes kritērijus.

Saskaņā ar Eiropas ainavu konvenciju, ainavu veido teritorija, kuru cilvēki uztver telpiskā formā - vietas daudzveidība, kompozīcija, estētika un raksturs. No šāda viedokļa vēsturiskās pilsētas ainava izriet no objektiem pilsētvidē un to kontekstuālās apkārtnes. Aptaujas rezultāti (Pielikums Nr. 2) ilustrē, ka Kuldīgas vecpilsētā ir ievērojama vietai nozīmīgu objektu koncentrācija un to apkārtnes ir savstarpēji saistītas, saplūst un pāriet cita citā veidojot ainavisku pilsētvides tīklu, kas izpaužas ielu, zaļo zonu un upju telpās.

Kā piemērs analizētas raksturīgākās pilsētas ainavu telpas. Tās izvēlētas izrietoši no iedzīvotāju subjektīvās ainavu uztveres un kopējā vērtējuma - skaitliskā vairākuma. Tās visas ietver kultūrvēsturiskas, estētiskas vērtības un pilsētbūvnieciski saglabājamās kvalitātes arī ekspertu vērtējumā.

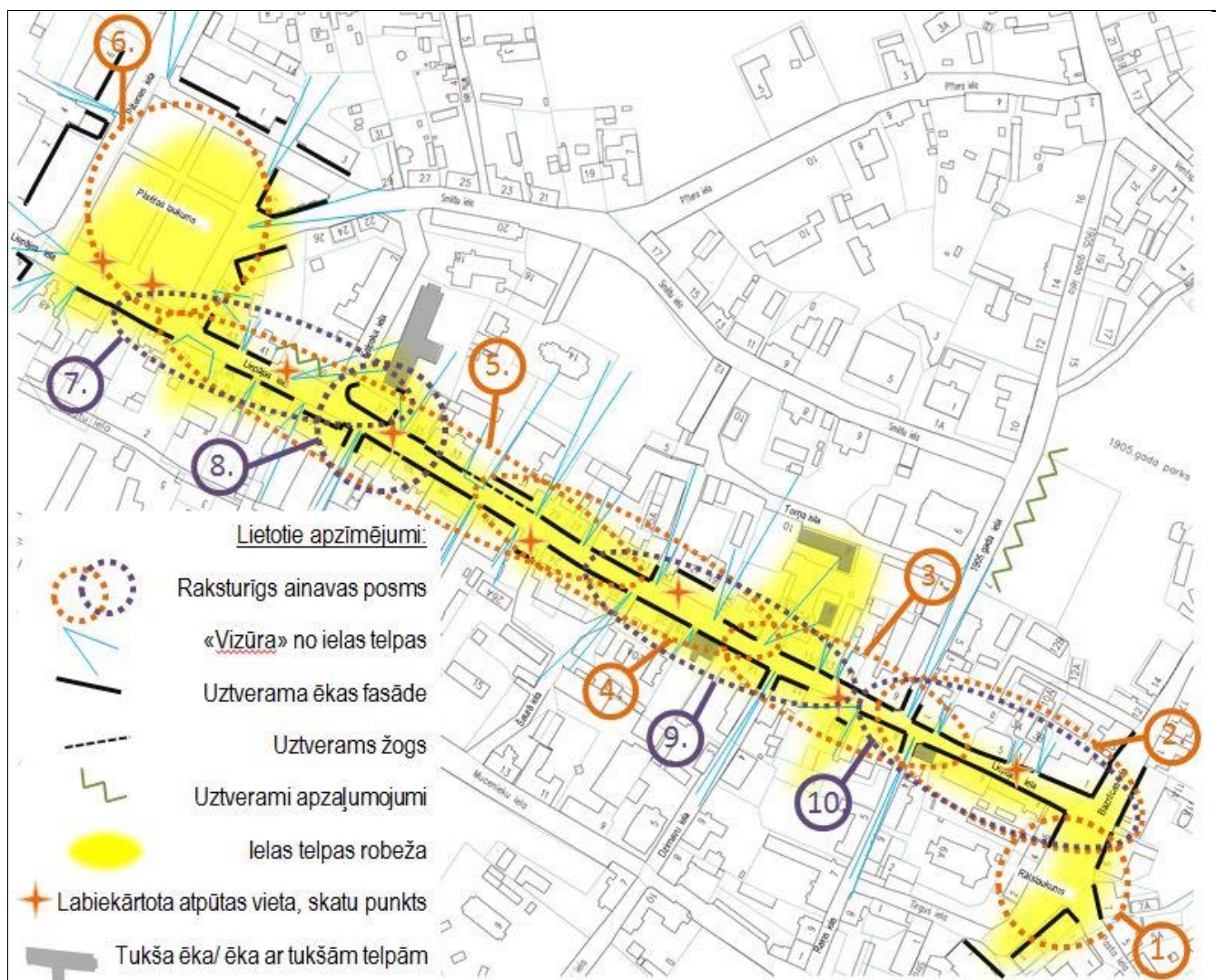
Ainavas telpu analīze balstīta uz vietas fiziskā veidola vērtējumu, raksturojot objektu un ainavas elementu kompozīciju, kā arī vēršot uzmanību uz vides koloristiku,

³ 80% no uztvertā veido tieši vizuālās uztveres rezultāts (Ziemeļniece 1998; Ode, 2003; Zigmunde, 2007)

faktūrām, skaņu, smaržu un vides dinamiku (dažādība, harmonija, rimts, kustība, statiskums utt.). Vērtēšanas kritēriji izvēlēti, kontekstā ar apkārtnējo pilsētvidi, tās kultūrvēsturisko nozīmi un konkrētās telpas elementu atbilstību nevis vienai konkrētai funkcionālajai zonai, bet kopējam pilsētvides raksturam, pieļaujot integrētu dažādo pilsētvides faktoru (līmeņu) ietekmes izvērtējumu, kas, savukārt, ietekmē tādas kritērijus kā atbilstība, unikalitāte, pārstāvniecība, tipiskums, reprezentativitāte. Ielas, vietas telpa vērtēta pārvietojoties tajā un vērtējot skatus no dažādiem virzieniem un punktiem.

Liepājas ielas ainavas telpa

Liepājas iela iezīmē pilsētas attīstību R virzienā, kas kļuva aktuāla 18. gs. sākumā. Ielai jau kopš tās pirmsākumiem pilsētā bijis reprezentatīvs raksturs – tā ir pilsētas darījumu ass, kuras veidolu noteikušas laikmeta pilsētas centra arhitektūras tendences un saimnieciski ekonomiskā attīstība.

Attēls Nr.1: Liepājas ielas ainavas telpa iedalīta telpiskos posmos no 1 līdz 10 (autore veidota shēma, 2015).

Iela sākas krustojumā ar Baznīcas ielu, tomēr telpiski tās sākums ir jau rātslaukumā, kas mūsdienās turpina gājēju zonu noslēdzot to ar rātslaukuma apbūvi un strūklaku (raksturīgais ainavas posms Nr.1; attēlā Nr.1). Liepājas ielas sākuma telpisko raksturu nosaka apbūve, kas autentiska saglabājusies kopš 18.gs. beigām un 19. gs. sākuma, ar atsevišķām, neliela mēroga ēkām arī no 20.gs. I puses. Vietas funkcionālo raksturu nosaka tirdzniecība un darījumi saraibinot ainavu ar skatlogiem un veikalu izkārtņēm. Ielas seguma salīdzinoši monohromā plakne organizēta ar labiekārtojuma elementiem. Ainavas posma telpiski aktīvu fonu veido mēroga ziņā izteiksmīgais ēkas Liepājas ielā 8 būvapjoms ar stūra akcentu un ažūro balkoniņu (raksturīgais ainavas posms Nr.2). Atšķirīgi tumšās koloristikas un būvformu dēļ labi pamanāma ēka Liepājas ielā 3.

Attēls Nr.2: Liepājas ielas telpas sākums rātslaukumā (1. ainavas posms attēlā Nr.1) un Liepājas ielas ainavas telpa ar 18.gs. beigu un 19.gs. sākuma apbūvi (2. ainavas posms attēlā Nr.1) (foto: Jansone, 2015).

Liepājas ielas un 1905.gada (Raiņa ielas) krustojumā ir ainaviski spēcīga un aktīva pilsētvide: piesātinātas ēku būvformas, āra terase pie ēstuves „Staburadze” un informācija veikalu skatlogos. Krustojumā paveras skats uz Raiņa ielas un 1905. gada ielas telpām, kas iezīmē jau citu Kuldīgas pilsētvidei raksturīgu ainavisko vidi: kvalitatīvu pilsētas hronoloģiskās attīstības piemēru (18.-20.gs. sāk.) un arhitektoniski harmonisku apbūvi ar telpiskām un citur pilsētvidē pamanāmām vides dominantēm. Šo ainavas posmu vēl saspringtāku rada auto satiksme, kas šķērso Liepājas ielu virzienā no 1905. gada ielas uz Raiņa ielas pusi. Lai arī gājējiem uz Liepājas ielas dota priekšroka, krustojums vienmēr liek pievērst uzmanību personiskajai drošībai, sevišķi pārvietojoties ar velosipēdu.

Turpmākajā ielas apbūvē dominē 19. gs. I pusē būvēti, pilsētu reprezentējoši nami – Kuldīgas „Divi brāļi”. Ainavisko koridoru izjauc zudusi ēka pretējā ielas malā. Telpas robežas it, kā atjaunojas Dzirnavu un Liepājas ielas krustojumā, tomēr dažādos laikos veidota apbūve un kvartāla caurredzamība izjauc ainavas homogēno raksturu, zūd arī fasāžu detaļu bagātība. Šajā vietā mainās ielas ainavas telpiskā piesātinātība, ko veido

fasāžu detalizācija, koloristika; telpiski ainavai robežas saglabājas, tomēr ēku fasāžu faktūras kļūst mierīgākas (attēlā Nr.3).

Attēls Nr.3: Liepājas ielas ainavas telpa posms Nr.3 un Nr.4. virzienā no rātslaukuma (foto: Jansone, 2015)

Liepājas ielai uz augšu, mainās apbūves raksturs (tik pat kā nav vienkārša ēku), nedaudz arī funkcija (no tirdzniecības uz tirdzniecību un pakalpojumiem, administrācijas, izglītības iestāde), arī ainavas raksturs kļūst dinamiskāks. Statiskie elementi - apbūve raksturo ielas 19.gs. beigās, 20.gs. sākuma tēlu, un ainava nepastāv neatkarīgi no tās dinamikas (auto šķērsojošā satiksme, gājēji, tikšanās un sarunas, āra terases, ielas baneri, labiekārtojuma elementi) - tā ir aktīva un mainīga atkarībā no diennakts laika (attēlā Nr.4.5.).

Kā ielas dinamikas kulminācija ir pilsētas laukums. Urbānās ainavas mērogs šai punktā ir samērā plašs un Kuldīgas vēsturiskai pilsētvidei neraksturīgs. Tomēr, tas iezīmē un prezentē pilsētas jaunāko attīstības posmu (20.gs. 30-tie gadi), kas līdz mūsdienām saglabājis arī padomju laika telpiskās vides uzslāņojumus. Liepājas ielas apbūves pārrunā frontē veido ielas telpai samērīga rakstura un mēroga ēkas, savukārt laukuma perimetru ieskauj uz paaugstinātas pamatnes veidota apbūve, ainaviski to paceļot otrajā līmenī attiecībā pret cilvēka augumu, veidojot pārskatāmu apbūves panorāmu. Laukuma klātne vizuāli „burbuļo”: to veido auto novietne ar daudzveidīgu un laikā mainīgu koloristiku, cilvēku pārvietošanās notiek visos virzienos. Ziemas sezonā telpa iegūst vizuālu dominanti – rotātu Ziemassvētku egli, kas mobilizē skatienu vienā punktā.

Attēls Nr. 4: Liepājas ielas ainavas telpas posms Nr.5 un Pilsētas laukums - posms Nr.6 (foto: Jansone, 2015).

Pārvietojoties pa Liepājas ielu pretējā virzienā, kopējā ielas ainava rada atšķirīgu kulminācijas efektu: no haotiskas dinamikas uz kompaktu vēsturiskas vides piesātinājumu (esenci) un autentisku 18.gs. beigu-19.gs.vidus pilsētvidi rātslaukumā. Ainavas rakstura izmaiņas pie nama Liepājas ielā 17, ir uzkrītošāks, jo ainavas fonu veido salīdzinoši blīva, vairākos līmeņos veidots apbūves fons, kas faktūru ziņā, veido piesātinātāku vidi un tās kopuma uztveršanu netraucē arī zudušās apbūves vietas. Uzmanību no apkārtnes baudīšanas novērš auto satiksme krustojumā ar Raiņa ielu, bet aiz tā Liepājas iela jau it kā saplūst ar rātslaukuma telpisko vidi.

Attēls Nr.5: Liepājas ielas ainava posmā Nr.7 un 8 virzienā uz rātslaukuma pusi (foto: Jansone, 2015).

Attēls Nr.6: Liepājas ielas ainava posmā Nr.9 un 10 (foto: Jansone, 2015; Google Earth, 2015).

Liepājas ielas ainavas telpu veido ielas plaknes un frontāla kvartālu apbūve, kuras detalizācija, mērogs, faktūras un koloristika atkarīga no ēkas būvperioda.

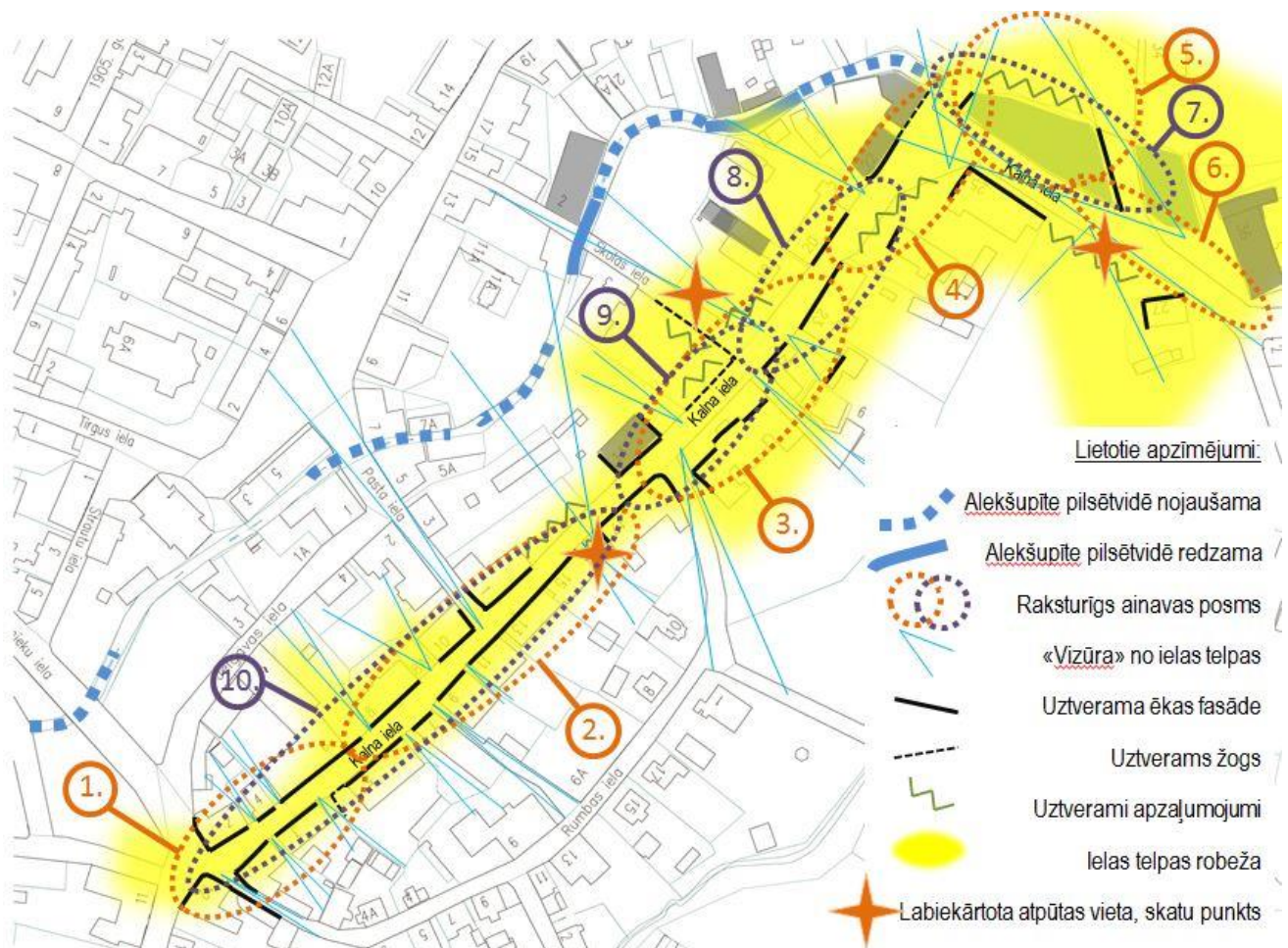
Ielas telpu veidojošā plakne – ielas iesegums vērtējams vairāk funkcionāli, kā estētiski. Starp ēkām saglabātās iebrauktuves uzirdina ielas monolītās robežas un veido šauras „vizūras” ar skatu iespējām iekšpagalmos. Zudušās apbūves vietas veido ainavu telpas vizuālus paplašinājumus līdz intīmajai iekšpagalmu videi. Koloristikas un dzīvotņu rakstura iepazīšanas ziņā tie ir interesanti, tomēr salīdzinoši šaurajai ielas ainavai netipiski posmi, veidojot ielas telpas saposmojumu. Ielas telpai raksturīga dinamika, pagalmu caurredzamība, sakoptu un vidi degradējošu ēku kontrasts (Torņa ielas pagalmā grausti uz sinagogas fona). Ainavā apstājoties, atklājas vides objekti, pagalmu caurredzamība starp ēkām, vizuālās saiknes ar orientieriem pilsētvidē, pastāvoša privātās un publiskās telpas nošķirtība.

Galvenie identitātes faktori: gājēju ielas statuss ar iespējām pārvietoties brīvi; ēku un telpu funkcija, kas nosaka namu fasāžu raibo raksturu, kā arī telpas dinamiku; apbūves būvperiods – ietekmē pilsētvides vizuālo noskaņu, sīkdetaļas, kas kopumā prezentē pilsētas centra aktīvo daļu.

Kalna ielas ainavas telpa

Kalna iela ieskicē pilsētas senāko daļu – Kalnamiesta, pils apmetnes un Livonijas pils, vienojošo asi. Pētījumi liecina, ka agrāk tā bijusi šaurāka, iespējams, atšķīries tās trasējums, tomēr, iela bijusi viena no galvenajām un saglabājusi savu pilsētvides statusu joprojām (attēls Nr.7).

Kalna iela sākas pilsētai aktīvā punktā - krustojumā ar Jelgavas, Mucenieku un Rumbas ielu. Autentiskas apbūves telpiskā kompozīcija (izkārtojums, krāsas, faktūras, mērogs) ar 19.gs. 40-70-to gadu apbūvi veido raksturīgu skatu no ielu krustojuma Rumbas ielas virzienā. Dominējošie ainavas telpiskie objekti ir ēkas, un starp tām esošais ielu sazarojums. Zudušās apbūves vietas apkārtējos kvartālos izjauc ielas telpas robežas un pilsētas struktūru Jelgavas un Mucenieku ielu virzienā. Ielas šaurais raksturs kopumā rada autentiskas pilsētvides sajūtu līdz Kalna ielas 7. namam, kas telpiski atšķiras no kopējās apbūves. Iela ved uzkalna virsotnē veidojot līkumu, tādējādi vizuāli tiek noslēgts viens ielas posms (attēlā Nr. 8). Tomēr reljefa ietekme uz pilsētvidi uztverama maz. Starp ēkām uztveramas atstarpes – iebrauktuves pagalmos. Vietām tās norobežotas ar žogu, apraujot skatu ielas robežās, bet lielākoties šaurās „vizūras” ļauj skatīt frontālās apbūves slēptos iekšpagalmus un to apdzīvošanas paradumus; labi uztveramas iekšpagalma apbūves un galvenās ēkas mēroga atšķirības.

Attēls Nr.7: Kalna ielas ainavas telpa iedalīta telpiskos posmos no 1 līdz 10 (autores veidota shēma).

Attēls Nr.8: Kalna ielas ainavas telpas 1. un 2. posms (foto: Jansone, 2015).

Telpiski izirusi ielas telpa veidojas no Kalna ielas 5. nama līdz 9. namam: saimnieciska rakstura caurbrauktuve Kuldīgas sporta skolas teritorijā, zudusi ēka Kalna ielā 8A, kā arī dažādos laikos būvētas ēkas izjauc vides homogēnumu, par spīti jumtu ainavu panorāmām, kas paveras uz Aleksūpītes pusi. Par ielas ainavisko dominanti kļūst apbūve tālākajā ielas posmā, ko telpiski izceļ reljefs no kalna uz leju (attēlā Nr. 9.3).

Lai arī zināms, ka Kalna ielas posmā no 9. līdz 15. namam redzamas vairāk repliku kā autentisku ēku, tās palīdz saglabāt ielas telpiskās robežas, izceļot vides

autentiskos elementus, jo fasāžu detalizācijas un koloristikas ziņā dominējošās ir ēkas Kalna ielā 11,13 un 15 (arī Kalna iela 9). Kā nozīmīgs ainavas telpas punkts ir Pasta ielas skats uz rātslaukumu, atklājot jau citu – Baznīcas ielas telpiski ainavisko vidi (attēlā 8.2.).

Attēls Nr. 9: Kalna ielas ainavas telpas 3. un 4. posms (foto: Jansone, 2015).

Zudusī apbūve pie ēkas Kalna ielā 14, kompleksi ar Pasta ielas 1 iekšpagalmu rada apzaļumotas teritorijas iespaidu, ko paspilgtina pretējā ielas pusē labiekārtots skvēriņš. Redzamā ainava ir sadzīviska, jo skats vēršams uz Alekšupītes iekšpagalmiem ar Pasta un Baznīcas ielas sabiedrisko namu apkalmes zonām un palīgēkām. Ielas reljefs, lai arī uztverams, mazina savu ainavisko ietekmi.

Turpmākajā ielas posmā akcentu veido Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas ēka Kalna ielā 19, kas telpiski sasaucas ar dzīvojamā nama Skolas ielā 3 priekšdārzu un lokāli norobežoto teritoriju. Skolas iela ir otra šīs telpas funkcionālā saikne ar Baznīcas ielu, lai gan vizuāli tas nav uztverams. Šajā posmā kā ainavas elements, īpaši pavasarī un rudenī, izceļas ābeļdārzs Skolas un Kalna ielas stūrī. Starp Kalna ielas 19. un 21. namu „vizūra” uz Pilsētas dārzu veido vizuālu un funkcionālu saikni ar Pils ielas un Ventas ielejas ainavas telpu. Pilsētvides patīkamo noskaņu izjauc vidi degradējošās ēkas Kalna ielā 14, Skolas iela 2 un Klana ielā 18, kas vizuāli liecina par pilsētvidi degradējošiem un kultūras mantojuma saglabāšanā nekontrolētiem procesiem. Šajā vietā Klana ielas ainavas telpas mērogs it kā pieaug aptverot tuvējos iekšpagalmus un neapbūvētās teritorijas.

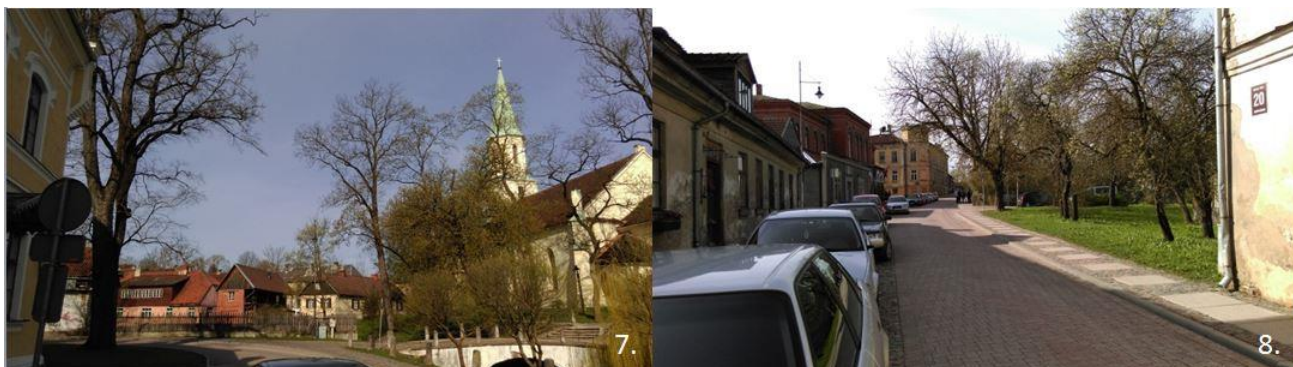
Kalna ielas posmā no 21. līdz pat 25. namam veidojas vēl viens telpiskais sablīvējums (attēlā Nr. 9.4.): pusotra stāva līdz divstāvu ēkas pie ielas frontes mijas ar lielām kastaņām. Cauri iekšpagalmiem nojaušams Alekšupītes tuvums. Vidi degradē nepabeigta apbūve Kalna ielā 22, tādēļ jo lielāks ir pilsētvides kontrasts pie Sv. Katrīnas baznīcas un Dzirnauvu diķa (attēlā Nr. 11.7.). Kalna iela beidzas krustojumā ar Baznīcas ielu, ar iespēju turpināt kustību taisni – Rīgas virzienā pāri Ventai vai atpakaļ – centra virzienā. Ainava šai posmā paveras samērā plaša, pārredzama, formām un virsmu

nokrāsām daudzveidīga: Alekšupītes apzaļumotie krasti un Baznīcas ielas ķieģeļu tilts, aiz kura ainavas fonu veido pils dzirnavas, Baznīcas ielas turpinājums, nojaušama Pils ielas ainavu telpa un Ventas ielejas (rumbas) tuvums (attēlā Nr. 10.6.).

Attēls Nr.10: Kalna ielas posmi Nr.5 un 6 (foto: Jansone, 2015).

Pārvietojoties pa Kalna ielu pretējā virzienā, ainavas akcenti mainās: ar arhitektonisko stūra akcentu daudz izteismīgāka ir ēka Klana ielā 17 un, tuvojoties tai, akcentējas arī ēka Kalna ielā 19. Daudz spēcīgāk izceļas reljefa formas, veidojot izteismīgu vides kompozīciju. Ielas telpa ir pārredzamāka ainava sniedzas līdz pat krustojumam ar Jelgavas un Mucenieku ielu, tā šķiet blīvāka un kompaktāka. Rumbas un Kalna ielas krustojums pie ēkas Nr.19 arī labāk uztveras virzienā no kalna uz augšu, paverot skatu Pils parka teritorijā ar akcentu uz ielas plaknes faktūrām (attēlā Nr. 11.8. un 12.9.).

Attēls Nr.11: Kalna ielas posmi Nr.7 un 8 (foto: Jansone, 2015).

Attēls Nr.12: Kalna ielas posmi Nr.9 un 10 (foto: Jansone, 2015).

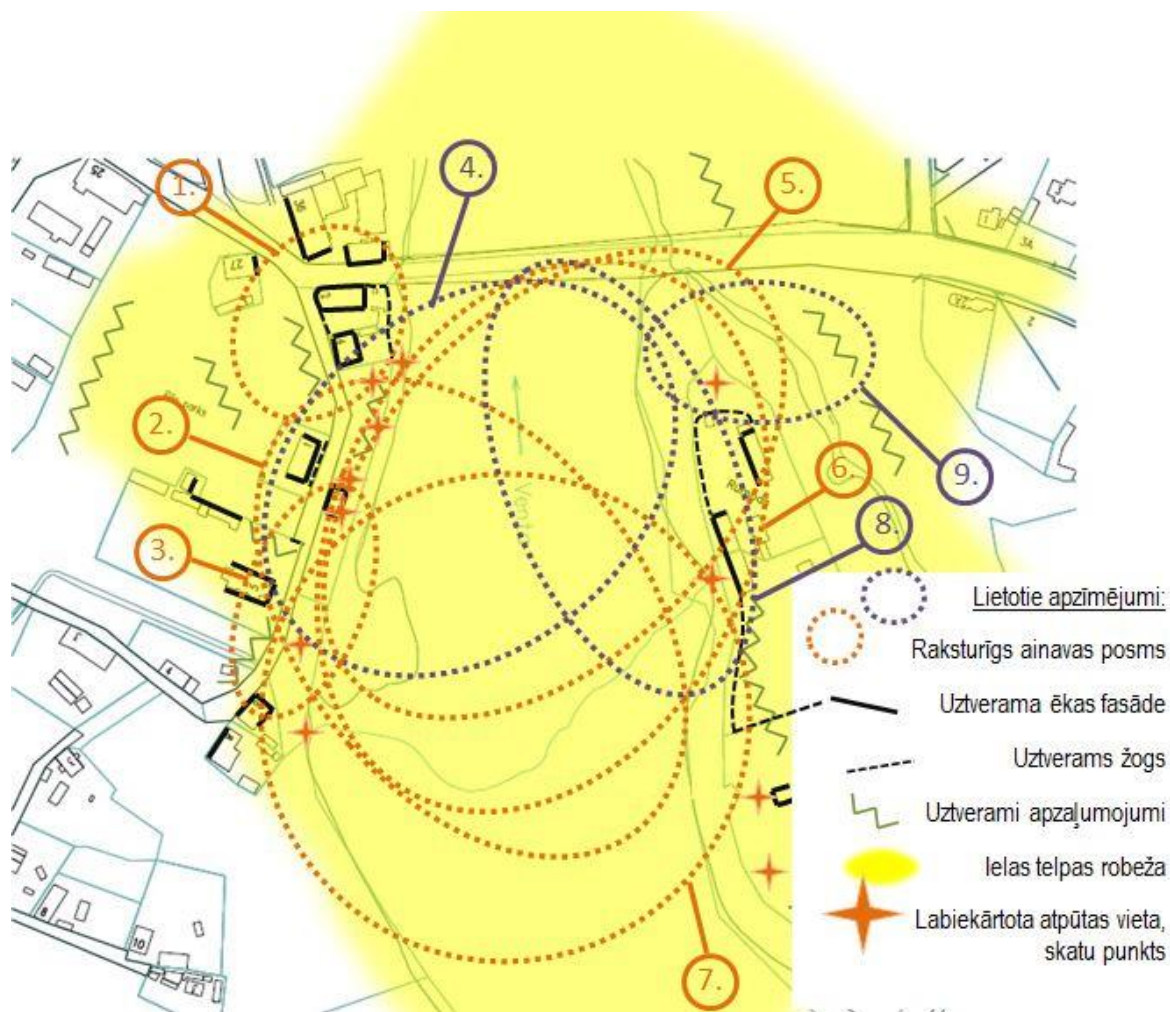
Ielas telpai izdalāmi vismaz trīs telpiskie sablīvējumi, kur ielas telpa ir šaura un ar ēku fasādēm ierobežota. Ielas dinamiku atkarībā no laika nosaka auto satiksme, posmi pie izglītības iestādēm un tiesas ēkas. Ainavas homogēnu atjaunošanu kavē kultūrvēsturisks apstāklis: zemes robežu pārveidošana 20. gs. otrajā pusē, no kā izriet arī tiesiskas sekas mūsdienās, jo juridiski nav iespējams atjaunot pagalma vēsturiskos organizācijas principus, piemēram, zemes gabalā Pasta ielā 1, saimniecības zona eksponējas kā frontālās apbūves potenciālā vieta Kalna ielā.

Nozīmīgākie elementi - apbūve, reljefs, atsevišķās vietās dominējošas ir no apbūves brīvās vietas, arī kustība un skaņa, zaļās struktūras; visu objektu izkārtojums, harmonija. Papildus elementi un sīkdetaļas - vizuālās un funkcionālas saiknes ar orientieriem pilsētvidē, privātās un publiskās telpas nošķirtība.

Kalna iela iedzīvotājiem asociējas ar senajiem laikiem. Tās identitātes faktors ir reljefs, šķērsielīņas, autentisko ēku (18.gs. beigu un dažādu periodu 19. gs.) apbūves posmi, viena no galvenajām centra ielām, apbūves vienkāršība un mērogs. Ainavas telpa raksturo pilsētvides publisko un privāto raksturu, savā veidā – struktūras ievainojamību un trauslumu, kontrastā ar autentiskām vērtībām apbūvē un fundamentālām vērtībām – vietas reljefs un veids, kā tā atklājas skatam (scenogrāfija).

Pils ielas un Ventas ielejas ainavas telpa

Venta un tās ieleja ir galvenais rekreācijas centrs. Šī dzīvotne ir publiska un saskaņā ar iedzīvotāju aptaujas rezultātiem apvieno sabiedrības intereses attiecībā uz laika pavadīšanas iespējām – praktiski, un vietas identitātes simbolu – mentāli, kas novērtēta jau vēsturiski (senākais, 14.gs. Kuldīgas dārzs veidots sakņu audzēšanai, atradies Ventas krastā uz dienvidiem no ordeņa pils un kā pils dārzs pastāvējis vēl 19. gs. vidū). Kurzemes hercogu valdīšanas gados Ventas krastos iekopti vismaz divi dārzi. Viens bijis augļu dārzs, bet otrs – tā sauktais zvēru dārzs jeb briežu dārzs, tagadējā Putnudārza teritorijā. Tas esot bijis viens no skaistākajiem Kurzemes parkiem un iecienīta iedzīvotāju izpriecu vieta (Krastiņš, 2013). Mūsdienu Pilsētas dārzs lielā mērā pastāv jau kopš 1874. gada, šeit nodrošināta mierīga atpūta un pastaigas, kā arī kultūras baudīšanas iespējas.

Attēls Nr.13: Pils ielas un Ventas ielejas ainavas telpa iedalīta telpiskos posmos no 1 līdz 9 (autores veidota shēma).

Attēls Nr.14: Pils ielas ainava Baznīcas ielā (1.1.) un Pils ielas sākumā (1.2.) (foto: Jansone, 2015).

Pils ielas ainavu telpas „vārtus” (virzienā no kalna ielas) veido ēkas Pils ielā 2 un Kalna ielā 27, kas ir 19. gs. nogalē neoklasicisma un historisma stilā būvēti dzīvojamie nami. Jau ielas sākumā dominē vietas reljefs, kas ved augšup uzkalnā (attēlā Nr. 14.1.2. un 15.2.1.). Pilsētas dārza teritorija ainavu parāda atvērtu, ielas telpa ir vienota ar labiekārtoto teritoriju (attēlā Nr. 14). Ainavā dzirdama Ventas rumba. Pārvietojoties pa Pils ielu arī skatam paveras plašā Ventas ieleja: sākotnēji ūdenskritums un krasta reljefā izvietota Mārtiņsalas apbūve, kas organizēta pēc lauku sētas principiem un, šķiet pilsētas

centram netipiska. Pretējā krasta panorāma, upes tecējums, rumba, Pils iela un ielas malā brīvēstāvošās ēkas, kontekstā ar Pilsētas dārzu, veido telpisku, daudzdimensiju noskaņu ar spēcīgu formu, faktūru, priekšplāna un fona skatu mijiedarbi (attēlā Nr. 15.2.2.) kombinācijā ar aktīvu skaņas piesātinājumu. Koncentrētais vides elementu kopums sniedz vienlaicīgi dinamiku, estētisku un vides kompozicionālo baudījumu, nogurdinot apmeklētāju maņas.

Attēls Nr.15: Ventsas ielejas ainava – pilnīgi atklājas no Pils ielas malas (2.1.) un apbūve Pils ielas telpā (2.2.) (foto: Jansone, 2015).

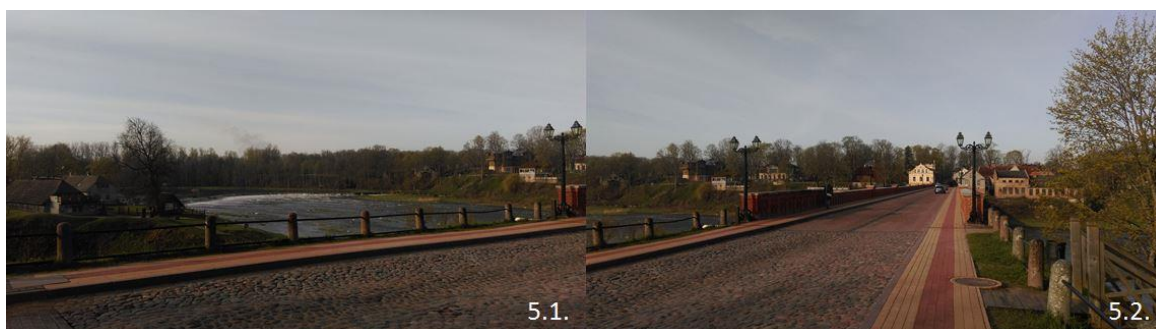
Ielas ainavu noslēdz dzīvojamo ēku puduris signalizējot par publiskās telpas noslēgumu (attēlā Nr. 16.3.). Tieši pirms tā rekreācijas kustība novirzīta pa labi Pilsētas dārza virzienā, kur miers, statiskums un zaļais fons dod patīkamu atslodzi, sapludinot aktīvo dabas vidi ar apkārtējo pilsētu.

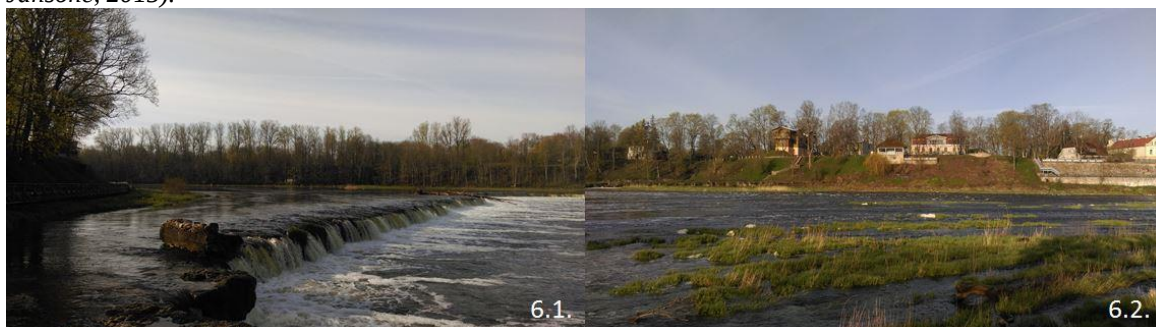
Attēls Nr.16: Pils ielas ainavas telpisks noslēgums (3. ainavas posms) un skats uz ķieģeļu velvju tiltu, kas paveras ejot pretējā virzienā (foto: Jansone, 2015).

Pārvietojoties Pils ielas pretējā virzienā, rumba saglabā konkurenci ainavas telpā: arī aiz muguras, tās skaņa atgādina par ūdens spēku un dinamisko kustību. Tomēr vizuālajam skatam atklājas ķieģeļu velvju tilta siluets un kolorīta kontrasts attiecībā pret upes tecējumu un zaļajiem upes krastiem (attēlā Nr. 16.4.). Ventsas tilts sadala ielejas koridoru it kā norobežojot urbanizēto, tūrismam un rekreācijai sagatavoto no dabiskās ielejas, ko pazīst un apmeklē pārsvarā vietējie dabas mīļotāji. It kā atkal – „publiskā un privātā” dabas vide; civilizētā telpa un dabai atdotā, kas vēl kopjama un veidojama.

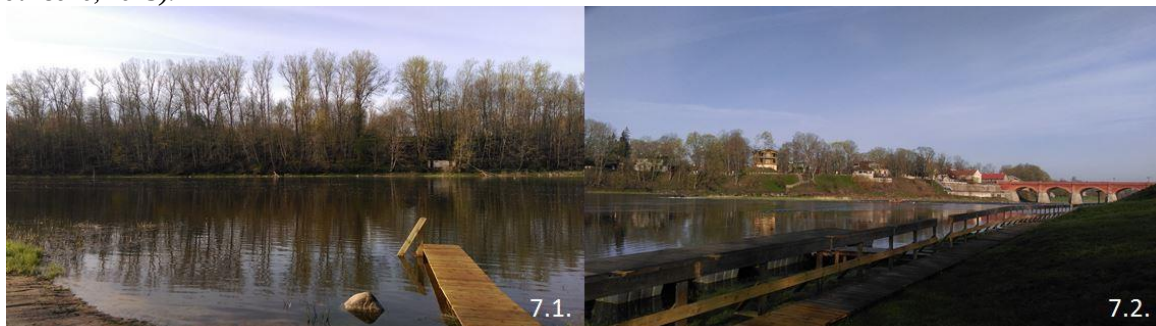
Pārvietojoties pa ķieģeļu velvju tiltu, iespēja baudīt rumbas pretskatu. Ventas rumbas veidols ir ļoti mainīgs pa sezonām. Ainavas augsto vizuālo vērtību nosaka ūdenskritums un upes plūdums un vēsturiskajam centram raksturīgā panorāma (attēlā Nr.17). Jēkaba (rumbas apved) kanāls veido videi aktīvas reljefa formas un formu dinamiku. Upes labajā krastā apmeklētāju plūsma tiek virzīta gar kanāla malu, tam pāri un gar pašu upes krastu – pie rumbas. Mārtiņsalas Z galējā punktā iespējams novērtēt ķieģeļu tilta varenos apmērus. Šajā ainavas posmā dominējoša kļūst dabas vide, kurai fonā ir urbanizētā Pils ielas panorāma (attēlā Nr. 18.6.2. un 19.7.2.). Koka laipa aizved pie rumbas, kur ūdens tecējums nosaka ainavas virsmu faktūru, vides dinamiku, skaņu un izteikto smaržu (attēlā Nr.18). Mārtiņsalas D galējais apmeklētājam pieejamais punkts ir publiskā peldētava, kur ainava kļuvusi rimta un dabiska; vizuāli dominē pretējā krasta zaļais koku fons un ūdens slīdošā plakne (attēlā Nr.19.7.1.).

Attēls Nr.17: Ventas ielejas ainava no upes labā krasta virzienā uz pilsētu (5. ainavas posms) (foto: Jansone, 2015).

Attēls Nr.18: Ventas ielejas ainava no upes labā krasta virzienā uz pilsētu (6. ainavas posms) (foto: Jansone, 2015).

Attēls Nr.19: Ventas ielejas ainava Mārtiņsalas peldētavā un virzienā uz pilsētu (7. ainavas posms) (foto: Jansone, 2015).

Pārvietojoties ainavu telpas pretējā virzienā, tās uztveri atkal pārņem rumba, tomēr vizuālais akcents ir ķieģeļu velvju tilts, Ventas urbanizētais kreisais krasts un ielejas reljefs (attēlā Nr.19.). Šajā upes krastā iespēja tieši izjust straujteču jaudu, savukārt Pils ielā –šo kustību iespējams vērot no drošas distances, ko veido upes stāvkrasts.

Attēls Nr.19: Ventas ielejas ainava no upes labā krasta uz ķieģeļu velvju tiltu (8. ainavas posms) un skats uz Stendes ielu no Mārtiņsalas (9. ainavas posms) (foto: Jansone, 2015).

Pils ielas un Ventas ielejas ainavas telpa ir ļoti kompleksa ar objektiem, kas atrodas nepārtrauktā telpiskā savstarpējā mijiedarbībā. Kā dominējošie elementi, abos virzienos un abos upes krastos, ir reljefs, upe ar tās ūdenskritumu un ūdens skanējumu, kā arī ķieģeļu velvju tilts ar formu, mērogu, ritmu, un raksturīgo koloristiku. Vietai raksturīga faktūru bagātība: Pils ielas bruģis, zālājs, košumaugi, koki, upes straujtes kā galvenais vides dinamikas avots, rumba un tās skaņa. Vietas scenogrāfija pārvietojoties ainavā ļauj baudīt tās elementus visdažādākajās kombinācijās.

Nozīmīgākie elementi upes ieleja, apbūve, reljefs, upes straujtes, parks, arī kustība un skaņa; visu objektu izkārtojums, harmonija. Papildus elementi, piemēram, labiekārtojuma elementi, mazās arhitektūras formas un citas sīkdetaļas it kā ir vienā līmenī ar fona elementiem, veidojot līdzvērtīgu ainavas detalizāciju kā fona, tā tuvplāna plaknē.

Identitātes faktors: pilsētu simbolizējošu, Latvijas un Eiropas mēroga unikālu objektu unikāla kombinācija, kas dara vietējo sabiedrību lepnu par savu pilsētu. Tā nozīmīga ne tikai pārāko parametru vai vēsturisku notikumu dēļ, bet arī ieņem nozīmīgu vietu iedzīvotāju ikdienā (atpūta, hobiji), stiprinot vietas piederības un identitātes sajūtas.

Secinājumi:

Lai arī ainavu veidojoši elementi noteikti pēc arhitektoniski telpiskās kompozīcijas pieejas, rezultāti nedod pilnīgu vērtējumu, jo izriet no subjektīvas vides akcentu uztveres.

Apstiprinot, ainavu arhitektes Daigas Zigmundes viedokli par kompleksas pieejas nepieciešamību, balstot analīzi uz objektīvo pieeju - kompozīcijas teoriju, un subjektīvu skatījumu, ko veido iedzīvotāju redzējums un sajūtas konkrētajā mikrovidē. Plānojot tās izkopšanu un attīstību būtu nepieciešama „*profesionālās pieejas apvienošana ar ikdienas cilvēka vajadzībām un izpratni par vēlamu sev apkārt, ļauj iegūt praktiski izmantojamus rezultātus tālāko ainavu plānojumu izstrādei*” (Zigmunde, 2010).

Ietekmes faktori: ainavas elementu līdzvērtīga identificēšana un kompetenta to saglabāšana saglabājot arī mijiedarbes optimālu līdzsvaru.

Pateicoties apbūves inventarizācijai 2009.gadā, iegūta unikāla informācija, kas palīdz pilsētas varasiestādēm detalizēti plānot valsts aizsardzības zonā iekļautās pilsētas daļas vizuālā tēla attīstību, respektējot jau esošās vērtības (AIG, 2009). Lai ainavu telpu īpašo raksturu un noskaņu saglabātu, svarīgi noteikt tās dominējošos elementus un kultūras mantojuma pārvaldību vērst uz to kompleksu saglabāšanu. Harmoniskai ainavu telpu pastāvēšanai nozīmīgi vērst uzmanību ne tikai uz apbūves un labiekārtojuma, bet arī dabas objektu un procesu novērtēšanu, izpēti un integrētu apsaimniekošanas procesu plānošanu. Jo tikai tā panākama pilsētas un dabas harmoniska saskaņa un funkcionāla savstarpējā ainavas elementu iekļaušanās.

Padziļinātai ainavu izpētei būtu nozīmīgi izprast arī sabiedrības intereses attiecībā uz ainavu saglabāšanu. Šīs izpētes ietvaros iespējams secināt vispārīgas prasības, piemēram, pēc sakoptas apkārtnes, harmonijas, iespējas atpūsties ūdens tuvumā Pils ielās un Ventas ielejas ainavas telpā. Tomēr detalizētu pārvaldības pasākumu izstrādei šīs intereses būtu jāprecizē.

Turpmākai ainavu vērtēšanai, estētiskās kvalitātes kritēriju definēšanai un interpretēšanai jau ainavu monitoringa ietvaros būtu svarīgi izvēlēties vienotus kritērijus, ievērojot vienotus principus pilsētvides dažādo funkcionālo zonu raksturošanai, vēršot uzmanību uz vēsturiskā centra ainaviskā kompaktuma, vērtību un daudzveidīgās identitātes saglabāšanu. Šos aspektus izvirzot kā priekšnosacījumus teritorijas attīstības plānošanai.

Dokumentārā lapa

Informācija par darbu un tā aizstāvēšanu

Ar šo apliecinām, ka maģistra darbs

VĒSTURISKĀS PILSĒTAS AINAVAS PIEEJA KULTŪRAS MANTOJUMA SAGLABĀŠANAI KULDĪGĀ

ir sagatavots aizstāvēšanai gala pārbaudījumu komisijā maģistra grāda un profesionālās kvalifikācijas Telpiskās attīstības plānošanā iegūšanai.

Autore: Inta Jansone

.....
(paraksts, datums)

Zinātniskais vadītājs: Juris Dambis

.....
(paraksts, datums)

Noslēguma darba saņemšanas reģistrācija:

Darba reģistrācijas Nr.

Nodaļas lietvede:

(Vārds, uzvārds, paraksts, datums)

Noslēguma darba aizstāvēšanas rezultāti:

Darbs aizstāvēts studiju gala pārbaudījumu komisijā

.....
(gads, datums, mēnesis)

un aizstāvēts ar atzīmi

Priekšsēdētājs:

(Vārds, uzvārds, paraksts, datums)

Sekretārs

(Vārds, uzvārds, paraksts, datums)